

การประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด
ในจังหวัดลำปาง

นางสาวฐาปิตา ไชยวัง

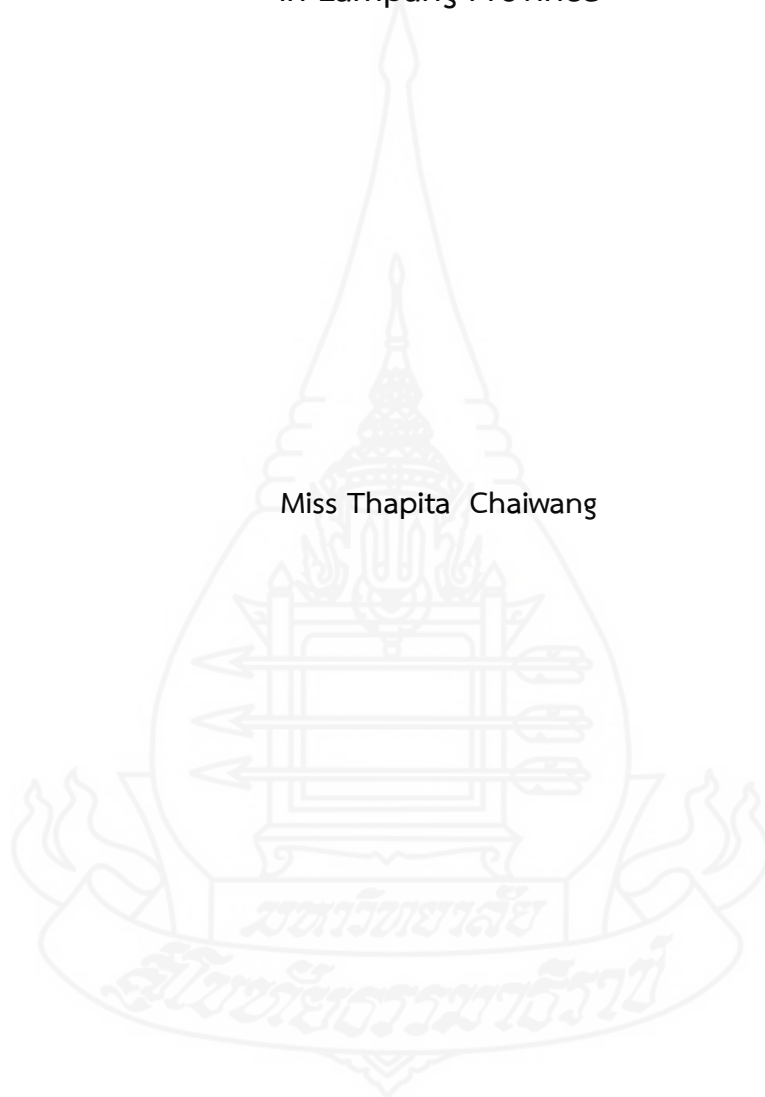

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2564

Evaluation of Labour Volunteer for Drug Resistance Project
in Lampang Province

Miss Thapita Chaiwang

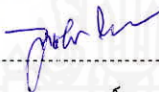
An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Public Administration
School of Management Science
Sukhothai Thammathirat Open University

2021

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด
ในจังหวัดลำปาง
ชื่อและนามสกุล นางสาวฐาปิตา ไชยวัง
แขนงวิชา บริหารรัฐกิจ
สาขาวิชา วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเนียร ราชแพทยาคม

การค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2565

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเนียร ราชแพทยาคม)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.นพดล อุดมวิศกุล)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิน ชินะโชติ)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดในจังหวัดลำปาง
ผู้ศึกษา นางสาวฐาปิตา ไชยวัง **รหัสนักศึกษา** 2613003173 **ปริญญา** รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเนียร ราชแพทยาคม **ปีการศึกษา** 2564

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ประเมินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง (2) ศึกษาปัญหาการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง และ (3) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

การศึกษานี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ แรงงานจังหวัดและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการ 2 คน อาสาสมัครแรงงานจังหวัดลำปาง 100 คน นายจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมาที่อาสาสมัครแรงงานเข้าไปให้ความรู้ 160 คน ลูกจ้าง จำนวน 694 คน แรงงานนอกระบบ 529 คน กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง คือ แรงงานจังหวัดและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการ 2 คน ประเภทอื่นๆ คิดสัดส่วนตามจำนวนอำเภอ ได้แก่ อาสาสมัครแรงงานจำนวน 13 คน นายจ้างจำนวน 13 คน ลูกจ้างจำนวน 13 คน แรงงานนอกระบบจำนวน 13 คน รวมทั้งสิ้น 54 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์แบบอุปนัย

ผลการศึกษาพบว่า (1) การประเมินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง 1) ด้านสภาพแวดล้อม มีความสอดคล้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนต่างๆ และสภาพแวดล้อมภายนอก ทำให้มีความชัดเจน เหมาะสม กับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ 2) ด้านปัจจัยนำเข้า อาคารสถานที่ ระยะเวลา มีความเหมาะสม ส่วนด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และสื่อประชาสัมพันธ์ยังไม่เพียงพอ 3) ด้านกระบวนการ มีการบริหารขับเคลื่อนโครงการระดับจังหวัดและพื้นที่ การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด อาสาสมัครแรงงานสามารถให้ความรู้ และเป็นທີ່ปรึกษาที่ดี โครงการมีการประเมินผลเฉพาะระหว่างและสิ้นสุดการดำเนินงาน 4) ด้านผลผลิต ผลการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการ นายจ้าง ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบรับรู้แนวทางการป้องกันภัยยาเสพติด และ (2) ปัญหาสำคัญที่พบคือ รูปแบบโครงการเป็นการป้องกันระดับต้นทาง และ (3) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโครงการ คือ ภาครัฐควรบูรณาการทำงานร่วมกันในการปราบปรามยาเสพติด มุ่งเน้นการบังคับใช้กฎหมายให้มีความเข้มงวด รวมถึงการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และสื่อประชาสัมพันธ์ และอบรมการให้บริการให้แก่อาสาสมัครแรงงาน

คำสำคัญ การประเมินผลโครงการ โครงการอาสาสมัครแรงงาน ยาเสพติด

Independent Study title: Evaluation of Labour Volunteer for Drug Resistance Project
in Lampang Province

Author: Miss Thapita Chaiwang; **ID:** 2613003173; **Degree:** Master of Public Administration;

Independent Study advisor: Dr.Chamnian Rajphaetyakhom, Associate Professor;

Academic year: 2021

Abstract

The objectives of this study were (1) to evaluate labour volunteer for drug resistance project in Lampang Province (2) to study problems of implementation of labour volunteer for drug resistance project in Lampang Province, and (3) to recommend development guidelines for labour volunteer for drug resistance project in Lampang Province.

This study applied qualitative method model. The population for this study was head of provincial labour office and 1 responsible officials, 100 labour volunteers for drug resistance project, owner of companies which hired less than 10 employees, 160 labour volunteers who transferred knowledge to employees, 694 employees, 529 informal workers. Purposive samples selected were provincial labour office and 1 responsible officials, and other groups of selection based on number of districts. Those were 13 labour volunteers for drug resistance project, 13 owner of companies, 13 employees, 13 informal workers, altogether totally 54 samples. The research instrument was an structured interview form. Data was collected from documents and in- depth interviewing. The data analysis employed content analysis and inductive summary.

The results of this study revealed that (1) the evaluation labour volunteer for drug resistance project in Lampang Province showed the following; 1) environment perspective, it aligned with policies, strategies, plans and external environment that support the achievement of ultimate goals, 2) input perspective; infrastructure and period of implementation were appropriate but personnel, budget, material and public relations still insufficient; 3) process perspective, the area based driven was launched, focused the targets, labor volunteers could transfer the knowledge well and be good advisor. The project evaluation was done only in between and at the end; 4) output perspective, the implementation was achieved as set, the relevant satisfied with the implementation, owners, workers and informal workers acknowledged drug preventive guidelines (2) major problems found were the activities launched could prevent only at basic stage not the holistic prevention, and (3) recommendations for development guideline were the Government should integrate mutual implementation on drug prevention and suppression, focus on serious enforcement as well as consider the allocations of budget, personnel, public relation medias and provide knowledge for labor volunteers.

Keywords: Project evaluation, Labour volunteer for drug resistance project, Drug in Lampang Province

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเนียร ราชแพทยาคม ที่ได้ให้ความกรุณาให้คำแนะนำและติดตามการศึกษาครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณสำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดลำปาง สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่กรุณาอนุเคราะห์ข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้าอิสระ และขอขอบคุณแรงงานจังหวัดลำปาง เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดในจังหวัดลำปาง นายจ้าง ลูกจ้างในสถานประกอบการจังหวัดลำปาง และแรงงานนอกระบบจังหวัดลำปาง ที่กรุณาเสียสละเวลาและให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช บิดามารดาที่เคารพรักยิ่ง เพื่อนนักศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้ทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา

ฐาปิตา ไชยวัง

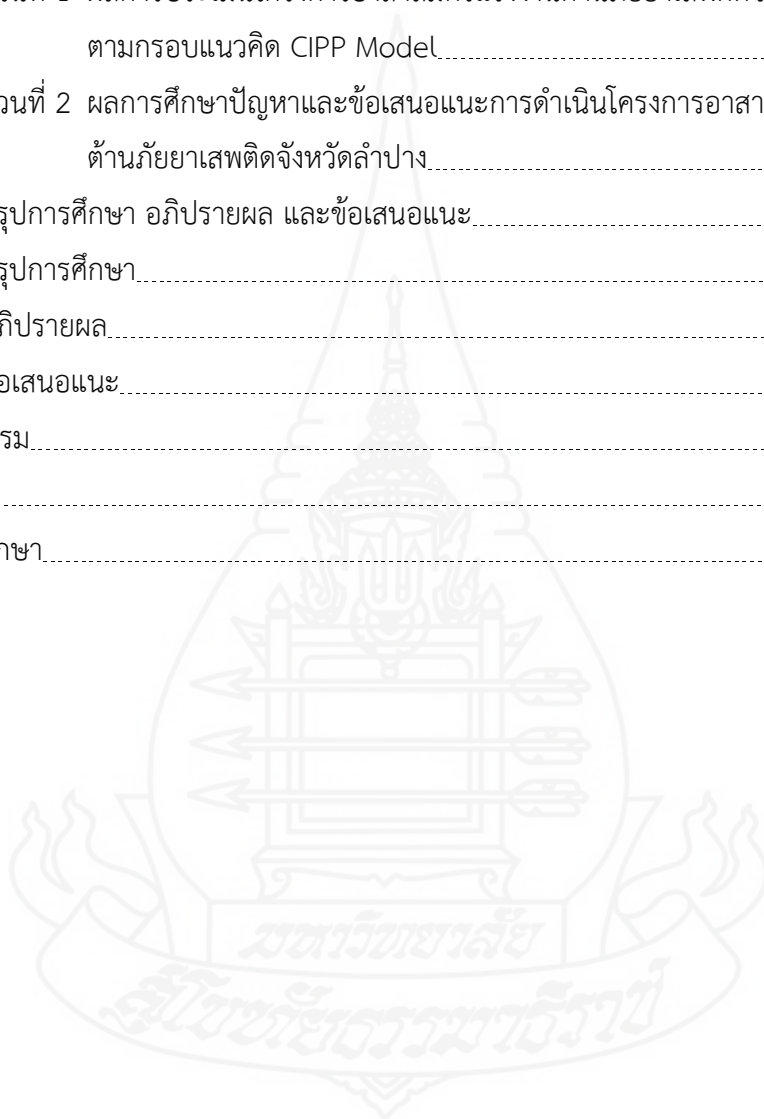
กันยายน 2565

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	2
กรอบความคิดทางทฤษฎี.....	3
ขอบเขตการศึกษา.....	3
ระเบียบวิธีการศึกษา.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	8
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผล.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติด.....	20
ข้อมูลทั่วไปและผลการดำเนินงานของโครงการอาสาสมัครแรงงาน ต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง.....	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	50
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา.....	56
รูปแบบการประเมินโครงการ.....	56
พื้นที่ดำเนินการ.....	56
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	57
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	58
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	59
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	65

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
ส่วนที่ 1 ผลการประเมินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง ตามกรอบแนวคิด CIPP Model.....	67
ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงาน ด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง.....	93
บทที่ 5 สรุปการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	96
สรุปการศึกษา.....	97
อภิปรายผล.....	101
ข้อเสนอแนะ.....	107
บรรณานุกรม.....	109
ภาคผนวก.....	113
ประวัติผู้ศึกษา.....	137

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 จำนวนประชากรและจำนวนบ้านจังหวัดลำปาง จำแนกตามเขตพื้นที่การปกครอง.....	38
ตารางที่ 2.2 จำนวนสถานประกอบการและลูกจ้างในจังหวัดลำปาง.....	40
ตารางที่ 2.3 สถิติจำนวนคดียาเสพติดภาคเหนือ ระหว่างปี 2559 – 2563.....	41
ตารางที่ 2.4 สถิติการจับกุมคดียาเสพติด.....	43
ตารางที่ 2.5 สถิติของกลางยาบ้า.....	43
ตารางที่ 2.6 สถิติด้านการป้องกันในหมู่บ้าน/ชุมชน.....	44
ตารางที่ 2.7 สถิติด้านผู้เกี่ยวข้องยาเสพติดจังหวัดลำปาง จากการประเมินหมู่บ้าน/ชุมชน จังหวัดลำปาง.....	44
ตารางที่ 2.8 สถิติจำนวนผู้เข้ารับการรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จำแนกตามเพศ.....	45
ตารางที่ 2.9 สถิติจำนวนผู้เข้ารับการรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จำแนกตามอายุ.....	45
ตารางที่ 2.10 สถิติจำนวนผู้เข้ารับการรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จำแนกตามเพศ.....	46
ตารางที่ 2.11 ผลการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการป้องกัน แก้ไข และเฝ้าระวังปัญหา ยาเสพติดจังหวัดลำปาง.....	47
ตารางที่ 2.12 แผน/ผลการดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด จังหวัดลำปาง.....	49
ตารางที่ 3.1 ประเด็นคำถามแบบสัมภาษณ์การประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงาน ต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง.....	60
ตารางที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างการประเมินผลโครงการ อาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดในจังหวัดลำปาง.....	68
ตารางที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและข้อเสนอแนะโครงการอาสาสมัครแรงงาน ต้านภัยยาเสพติดในจังหวัดลำปาง.....	93

ญ

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดทางทฤษฎี.....3

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศ ที่ยังคงสร้างผลกระทบต่อสังคมไทยอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน เป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขอย่างจริงจัง ทั้งด้านการป้องกัน การปราบปราม และการบำบัดรักษา เพื่อให้สังคมเป็นปกติสุข กระทรวงแรงงานมีภารกิจในการป้องกันปัญหา ยาเสพติด ในสถานประกอบการและกลุ่มแรงงาน โดยบรรจุอยู่ในยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง แผนงานบูรณาการป้องกัน ปราบปราม และบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านความมั่นคง มีเป้าหมาย คือ ประชาชนอยู่ดี กินดี และมีความสุข และสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นความมั่นคง แผนย่อยด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหามีผลกระทบต่อความมั่นคง มีเป้าหมาย คือ ปัญหาความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน (เช่นปัญหา ยาเสพติด ความมั่นคงทางไซเบอร์ การค้ามนุษย์ ฯลฯ) ได้รับการแก้ไขจนไม่ส่งผลกระทบต่อ การบริหารและ พัฒนาประเทศ (กระทรวงแรงงาน 2564)

ภาคเหนือมีสถิติจำนวนคดียาเสพติดระหว่างปี 2559 – 2563 เพิ่มขึ้นเฉลี่ย ร้อยละ 5.95 โดยจังหวัดที่มีอัตราเฉลี่ยจำนวนคดียาเสพติดมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ จังหวัดเชียงราย (ร้อยละ 58.66) จังหวัดลำปาง (ร้อยละ 45.08) และจังหวัดแม่ฮ่องสอน (ร้อยละ 35.99) ซึ่งจังหวัดลำปางมีสถิติจำนวนคดียาเสพติดสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และประกอบกับจังหวัดลำปางมีพื้นที่ทางทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และพะเยา ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดตาก ซึ่งเป็นศูนย์กลางการคมนาคม จึงถูกใช้เป็นเส้นทางที่ลำเลียงยาเสพติดเข้ามาในประเทศไทยเพื่อส่งต่อไปยังจังหวัดอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด่านตรวจยาเสพติดแม่พริก ซึ่งเป็นจุดสกัดกั้นยาเสพติดที่สำคัญของจังหวัดลำปาง เนื่องจากถูกใช้เป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติดจากเขตชายแดนจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย พะเยา น่าน แม่ฮ่องสอน หากจังหวัดลำปางสามารถป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดได้ จะช่วยให้การสกัดกั้นยาเสพติดไม่ให้แพร่กระจายไปยังพื้นที่ต่างๆ ข้อมูลผลการดำเนินงานบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพจังหวัดลำปาง รายงานว่าผู้ที่ได้รับการบำบัดรักษาด้านยาเสพติด มีอายุมากกว่า 39 ปีมากที่สุด รองลงมาได้แก่ อายุระหว่าง 25 - 28 ปี อายุระหว่าง 18 - 24 ปี อายุระหว่าง 30 – 34 ปี อายุระหว่าง 35 – 39 ปี และอายุน้อยกว่า 17 ปี ตามลำดับ และพบว่าอาชีพที่ใช้ยาเสพติดมากที่สุด คือ ผู้ใช้แรงงาน รองลงมา

ได้แก่ รั้งจ้าง เกษตรกร ผู้ว่างงาน ค้าขาย คมนาคม พนักงานบริษัท นักเรียน/นักศึกษา และข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ตามลำดับ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง 2564) จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ผู้ที่ใช้สารเสพติดจำนวนมากเป็นกลุ่มวัยแรงงาน และเป็นกลุ่มแรงงานไม่ได้อยู่ในสถานประกอบการขนาดใหญ่ ซึ่งสถานประกอบการขนาดใหญ่โดยเฉพาะสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป มักมีการส่งเสริมการป้องกันปัญหาเสพติดที่มีมาตรฐาน เช่น การส่งเสริมโครงการโรงงานสีขาว ส่งเสริมมาตรฐานการป้องกันปัญหาเสพติดในสถานประกอบการ (มยส.) และมีการสุ่มตรวจปัสสาวะเป็นประจำ ดังนั้น กลุ่มแรงงานที่เสี่ยงต่อปัญหาการใช้ยาเสพติดมากที่สุด คือ กลุ่มแรงงานที่อยู่ในสถานประกอบการขนาดเล็ก และกลุ่มแรงงานนอกระบบ

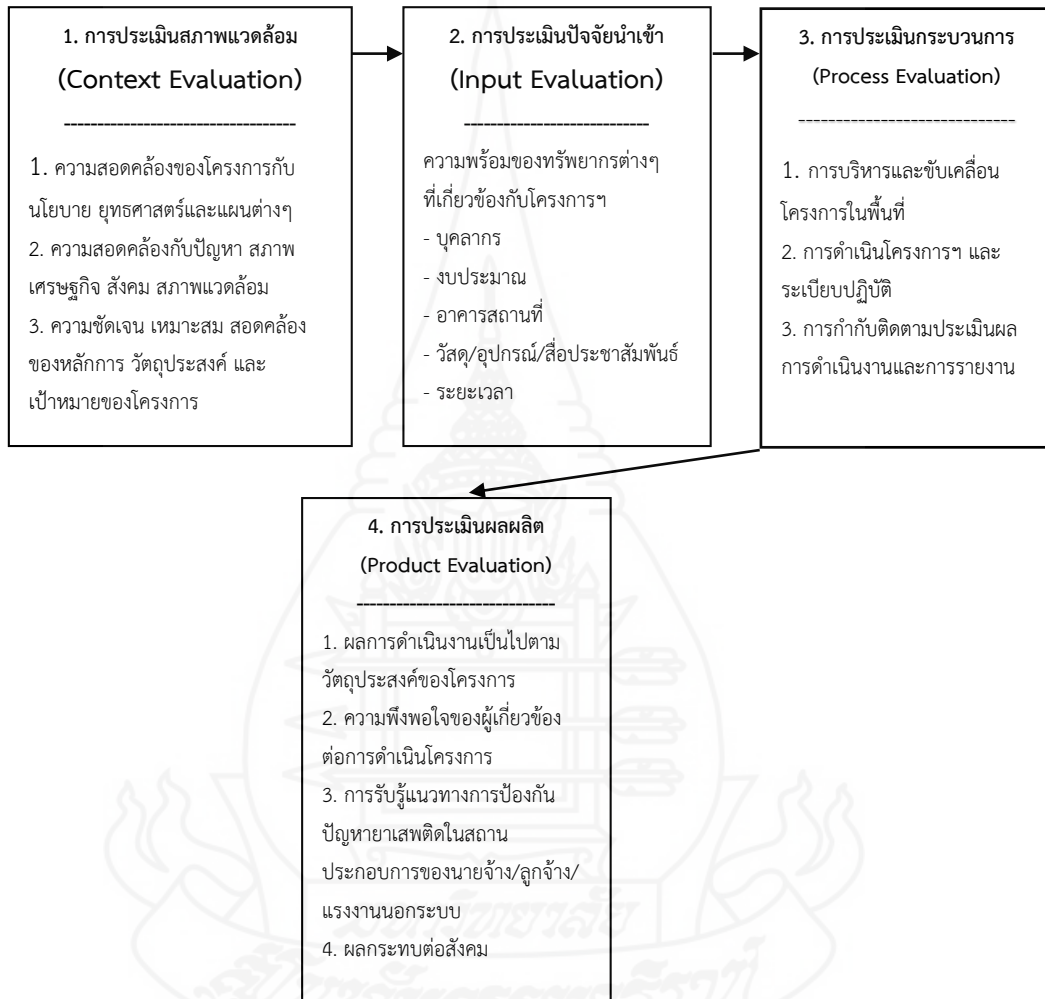
สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง มีภารกิจในการป้องกันปัญหาเสพติดในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา และกลุ่มแรงงานนอกระบบผ่าน “โครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด” ซึ่งถือเป็นโครงการที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาเสพติด โดยอาสาสมัครแรงงานเป็นสื่อกลางในพื้นที่ในการ สอดส่องดูแลปัญหาเสพติดในพื้นที่ ประสานงานระหว่างนายจ้าง ลูกจ้าง และแรงงานในพื้นที่กับหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงานจังหวัดลำปาง และประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในกลุ่มแรงงานที่อยู่ในสถานประกอบการขนาดเล็ก และกลุ่มแรงงานนอกระบบ ให้ตระหนักถึงปัญหาการใช้ยาเสพติดที่จะส่งผลกระทบต่อตนเอง หน้าที่การงาน ครอบครัว สังคม ตลอดจนปัญหาในระดับประเทศ ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาการประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด เพื่อเป็นข้อมูลเสนอผู้บริหารในการพัฒนาและปรับปรุงโครงการให้สามารถดำเนินงานป้องกันปัญหาเสพติดในกลุ่มแรงงานในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา และกลุ่มแรงงานนอกระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1 เพื่อประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง
- 2.2 เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง
- 2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

3. กรอบความคิดทางทฤษฎี

การประเมินผลในครั้งนี้ ใช้รูปแบบการประเมินผลแบบ CIPP Model ของ Stufflebeam ที่มุ่งเน้นการให้ข้อมูลหรือข้อค้นพบจากการดำเนินโครงการแก่ผู้บริหารในการตัดสินใจ

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

4. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษา เรื่อง การประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษามุ่งเน้นการประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง โดยศึกษาภายใต้แนวคิดการประเมินผลแบบ CIPP Model ของ Stufflebeam

4.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาการประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง ได้แก่

- 1) แร่งงานจังหวัดและเจ้าหน้าที่ในสำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง จำนวน 2 คน
- 2) อาสาสมัครแรงงานจังหวัดลำปาง จำนวน 100 ตำบลๆ ละ 1 คน รวม 100 คน
- 3) นายจ้างสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมาในจังหวัดลำปาง ที่อาสาสมัครแรงงานจังหวัดลำปางเข้าไปให้ความรู้ จำนวน 160 คน
- 4) ลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา ในจังหวัดลำปาง ที่อาสาสมัครแรงงานจังหวัดลำปางเข้าไปให้ความรู้ จำนวน 694 คน
- 5) แร่งงานนอกระบบในจังหวัดลำปาง ที่อาสาสมัครแรงงานจังหวัดลำปางเข้าไปให้ความรู้ จำนวน 529 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาการประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง คือ ผู้ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง และกลุ่มเป้าหมายของโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดในจังหวัดลำปาง โดยคัดเลือกแบบวิธีเฉพาะเจาะจง จำนวน 54 คน ได้แก่

- 1) แร่งงานจังหวัดผู้ซึ่งมีอำนาจตัดสินใจในการดำเนินงานตามโครงการ จำนวน 1 คน และเจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดเป็นบุคคลที่เข้าใจรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินโครงการ จำนวน 1 คน รวมจำนวน 2 คน
- 2) อาสาสมัครแรงงานจังหวัดลำปาง โดยคัดเลือกแกนนำอาสาสมัครแรงงานระดับอำเภอ ซึ่งเป็นตัวแทนของอาสาสมัครแรงงานในพื้นที่ สามารถให้ข้อมูลในภาพรวมการดำเนินงานของอาสาสมัครแรงงานในพื้นที่ได้ จำนวน 13 อำเภอๆ ละ 1 คน รวม 13 คน
- 3) นายจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา คัดเลือกตัวแทนนายจ้างที่เคยได้รับการประชาสัมพันธ์จากอาสาสมัครแรงงาน และแสดงเจตจำนงเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันปัญหาเสพติดในสถานประกอบการจากรายชื่อในระบบการรายงานข้อมูลระบบสารสนเทศยาเสพติดจังหวัด (NISPA) และสามารถให้ข้อมูลได้ ในพื้นที่ 13 อำเภอๆ ละ 1 คน รวม 13 คน

4) ลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา คัดเลือกตัวแทนลูกจ้างที่เคยได้รับการประชาสัมพันธ์จากอาสาสมัครแรงงาน และแสดงเจตจำนงเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันปัญหาอาเสพติดในสถานประกอบการจากรายชื่อในระบบการรายงานข้อมูลระบบสารสนเทศยาเสพติดจังหวัด (NISPA) และสามารถให้ข้อมูลได้ ในพื้นที่ 13 อำเภอๆ ละ 1 คน รวม 13 คน

5) ตัวแทนแรงงานนอกระบบที่เคยได้รับการประชาสัมพันธ์จากอาสาสมัครแรงงาน และแสดงเจตจำนงเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันปัญหาอาเสพติดในสถานประกอบการจากรายชื่อในระบบการรายงานข้อมูลระบบสารสนเทศยาเสพติดจังหวัด (NISPA) และสามารถให้ข้อมูลได้ในพื้นที่ 13 อำเภอๆ ละ 1 คน รวม 13 คน

4.3 ขอบเขตด้านสถานที่

การศึกษานี้ศึกษาการประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดลำปางเท่านั้น

4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

เดือนมกราคม - ธันวาคม 2565

5. ระเบียบวิธีการศึกษา

5.1 ประเภทของการศึกษา การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา การศึกษาค้นคว้านี้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (structured interviews) ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview)

5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษากำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

5.3.1 การศึกษาค้นคว้าข้อมูลและทบทวนวรรณกรรมจากเอกสาร (Documentary study and literature review) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ ตำรา รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ภาคนิพนธ์ บทความ รายงานทางวิชาการ รายงานประจำปี และข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องที่สามารถนำมาสนับสนุนการศึกษาได้

5.3.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) จำนวน 54 คน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดในจังหวัดลำปาง เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดในจังหวัดลำปาง และเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดในจังหวัดลำปาง

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกตามประเด็นตามแต่ละประเด็น

5.4.1 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (content analysis) และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

5.4.2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นอย่างลึกซึ้ง เมื่อข้อมูลมีประเด็นใดที่ไม่ชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.4.3 การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยจะตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้เพียงพอหรือไม่ ตอบคำถามของงานวิจัยหรือไม่ หากพบว่าข้อมูลไม่ตรงกัน ผู้ศึกษาจะตรวจสอบว่าข้อมูลที่แท้จริงเป็นอย่างไร ซึ่งผู้ศึกษามีวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation)

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 การประเมินผลโครงการ หมายถึง การศึกษาผลการดำเนินโครงการใน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านสภาพแวดล้อม 2) ด้านปัจจัยนำเข้า 3) ด้านกระบวนการ และ 4) ด้านผลผลิตของโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

6.1.1 การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) หมายถึง การประเมินความสอดคล้องของโครงการกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนต่างๆ และแนวทางการดำเนินงาน ความสอดคล้องกับปัญหา สภาพเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม ความชัดเจน เหมาะสม สอดคล้องของหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ

6.1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) หมายถึง การประเมินความพร้อมความเพียงพอของทรัพยากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ/อุปกรณ์ และระยะเวลา

6.1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) หมายถึง การประเมินการบริหารและการขับเคลื่อนโครงการในพื้นที่ การดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด กิจกรรมที่จัดขึ้นในโครงการจังหวัดลำปางและระเบียบปฏิบัติ การกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงานและการรายงาน

6.1.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) หมายถึง การประเมินผลการดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด การตอบสนองนโยบาย และผลกระทบต่อสังคม

6.2 โครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด หมายถึง การรณรงค์ป้องกันปัญหา ยาเสพติดในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา และในกลุ่มแรงงานนอกระบบผ่านเครือข่ายอาสาสมัครแรงงาน

6.3 อาสาสมัครแรงงาน หมายถึง อาสาสมัครที่ช่วยเหลืองานในความรับผิดชอบของกระทรวงแรงงานในจังหวัดลำปาง

6.4 ยาเสพติด หมายถึง ยาหรือสารเคมี หรือวัตถุชนิดใดที่อาจเกิดจากธรรมชาติ หรือจากการสังเคราะห์เมื่อเสพเข้าสู่ร่างกาย ไม่ว่าจะโดยวิธีการกิน ดม สูบ ฉีด หรือวิธีอื่นใดเป็นช่วงระยะเวลา หรือนานติดกันจนทำให้ร่างกายทรุดโทรมและตกอยู่ใต้อำนาจหรือเป็นทาสของสิ่งนั้นๆ ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ หรือจิตใจเพียงอย่างเดียว

6.5 นายจ้าง หมายถึง นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการในจังหวัดลำปางที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา

6.6 ลูกจ้าง หมายถึง ลูกจ้างในสถานประกอบการในจังหวัดลำปางที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา

6.7 แรงงานนอกระบบ หมายถึง ผู้มีงานทำในจังหวัดลำปางที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายและไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน

6.8 การแสดงเจตจำนงเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันปัญหา ยาเสพติดในสถานประกอบการ หมายถึง สถานประกอบการแสดงความจำนงเข้าร่วมกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในสถานประกอบการ จากการเชิญชวนของอาสาสมัครแรงงานจังหวัดลำปาง

6.9 บุคลากร หมายถึง เจ้าหน้าที่ อาสาสมัครแรงงานที่เป็นผู้ปฏิบัติงานตามโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

6.10 งบประมาณ หมายถึง งบประมาณที่ได้รับสำหรับดำเนินงานตามโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

6.11 อาคารสถานที่ หมายถึง อาคารและสถานที่สำหรับดำเนินงานตามโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

6.12 วัสดุ/อุปกรณ์ หมายถึง สิ่งของ อุปกรณ์ สื่อประชาสัมพันธ์ที่ใช้สำหรับดำเนินงานตามโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

6.13 ระยะเวลา หมายถึง ระยะเวลาในการดำเนินงานตามโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

6.14 การบริหารขับเคลื่อนโครงการ หมายถึง การวางแผนงาน การจัดการในการขับเคลื่อนดำเนินงานตามโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

6.15 ระเบียบปฏิบัติ หมายถึง แผนการดำเนินงาน วิธี ขั้นตอนที่ถูกกำหนดขึ้นสำหรับดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

6.16 การดำเนินงาน หมายถึง ขั้นตอนในการขับเคลื่อนโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปางให้บรรลุวัตถุประสงค์

6.17 การควบคุม กำกับ และติดตาม หมายถึง การดูแล ควบคุม กำกับ ติดตาม การดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง ให้เป็นไปตามแผนงาน เพื่อให้วัตถุประสงค์

6.18 แนวทางการป้องกันปัญหาเสพติด หมายถึง วิธีการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเสพติด เช่น การให้คำปรึกษา การประชาสัมพันธ์ การสอดส่องดูแล การแจ้งเบาะแสยาเสพติด

6.19 ผลกระทบต่อสังคม หมายถึง ผลของการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดทำให้เกิดสิ่งที่ดีและไม่ดีต่อสังคม

7. ประโยชน์ที่ได้รับ

สามารถนำผลการประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปางไปปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ รวมถึงทราบปัญหาในการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง พร้อมมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปางและจังหวัดอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง ผู้ศึกษาได้นำเสนอแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นพื้นฐานแนวทางในการศึกษา โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องเสนอหัวข้อตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผล
2. แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติด
3. ข้อมูลทั่วไปและผลการดำเนินงานของโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผล

1.1 ความหมายของการประเมินผล

ความหมายของการประเมินผล มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกัน สามารถรวบรวมได้ดังนี้

Provus (1969 อ้างถึงใน ศูนย์ทดสอบและประเมินเพื่อพัฒนาการศึกษาและวิชาชีพ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, น. 33) การประเมิน คือ การเปรียบเทียบผลการปฏิบัติการกับมาตรฐาน หรือเป็นการค้นหาความไม่สอดคล้องระหว่างความคาดหวังกับผลการปฏิบัติการของแผนงาน

Peter H. Rossi and Howard E. Freeman (1993 อ้างถึงใน สมบัติ อารังธัญวงศ์ 2560, น. 547) กล่าวว่า การประเมินผล คือ การใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์อย่างเป็นระบบ เพื่อการประเมินกรอบความคิดเชิงทฤษฎี การออกแบบ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และประโยชน์อื่นๆ ที่เกิดจากนำโครงการไปปฏิบัติ หรือเป็นการใช้เพื่อพิจารณาตัดสินและปรับปรุงแนวทางของนโยบายหรือโครงการที่ดำเนินอยู่จากจุดเริ่มต้นของโครงการจนถึงขั้นตอนการดำเนินโครงการและการนำโครงการไปปฏิบัติ

Michael Quinn Patton (1986 อ้างถึงใน สมบัติ อารังธัญวงศ์ 2560, น. 551) กล่าวว่า การประเมินผล คือ การรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ เกี่ยวกับกิจกรรม ลักษณะ และผลลัพธ์ของโครงการ ใช้ประโยชน์ในการลดความไม่แน่นอน การปรับปรุงประสิทธิผลของโครงการ และการตัดสินใจ

Thomas R. Dye (อ้างถึงใน สมบัติ อารังธัญวงศ์ 2560, น. 552) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง การประเมินโครงการของรัฐว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ หรือการประเมินประสิทธิผลของโครงการว่ามีส่วนในการบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันหรือไม่ ควรเน้นการประเมินผลของเป้าหมายของโครงการ/นโยบาย

Daniel L. Stufflebeam (1990, น. 159) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการบรรยาย เก็บรวบรวมข้อมูลกับเป้าหมาย การวางแผน การดำเนินการและผลกระทบ เพื่อนำไปเป็นแนวทางการตัดสินใจ สร้างความน่าเชื่อถือ และส่งเสริมความเข้าใจในสถานการณ์ของโครงการ

ดังนั้น สรุปได้ว่า การประเมินผล หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลโครงการอย่างเป็นระบบ โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อประเมินโครงการโดยเปรียบเทียบกับเป้าหมายว่าโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ หรือเกิดผลลัพธ์ที่ดีหรือไม่ และนำผลการประเมินใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจในการดำเนินโครงการ

1.2 จุดมุ่งหมายของการประเมินผล

การประเมินผลมีจุดมุ่งหมายสำคัญหลายประการ มีผู้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินผล ดังนี้

Owen (1993 อ้างถึงใน สมบัติ อารังธัญวงศ์ 2560, น. 554) กล่าวว่า การประเมินผลมีจุดมุ่งหมาย 12 ประการ ดังนี้

1) เพื่อขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับการประเมินผล เป็นการมุ่งเน้นการทดสอบทฤษฎี โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในตัวแบบการประเมินผล ซึ่งจะเป็นรากฐานในการขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

2) เพื่อทดสอบสมมติฐานทางสังคมอย่างใดอย่างหนึ่ง มีจุดมุ่งหมายในการทดสอบเชิงทฤษฎี เพื่อนำไปใช้เป็นบรรทัดฐานในการประเมินผลต่อไป จะทำให้ทราบว่าผลการวิเคราะห์สนับสนุนหรือปฏิเสธสมมติฐาน ซึ่งสามารถนำไปทดสอบซ้ำจนเป็นได้ผลที่ตรงกัน และนำผลสรุปมาใช้เป็นบรรทัดฐานสำหรับการตัดสินใจนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการและการบริหาร จะทำให้ทราบว่าองค์กรที่นำนโยบายไปปฏิบัติมีสมรรถภาพในการจัดการและการบริหารมากน้อยเพียงใด และทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการจัดการและการบริหาร ปัญหาเกิดขึ้นขั้นตอนใด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการแสวงหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการจัดการและการบริหารให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4) เพื่อปรับปรุงแผนงาน การประเมินผลทำให้ทราบว่าแผนงานต่างๆ ที่กำหนดเหมาะสมต่อการไปปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ หากพบข้อบกพร่องจะช่วยให้ชี้จุดที่จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างชัดเจน ทำให้แผนงานมีความเหมาะสมต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ยิ่งขึ้น

5) เพื่อประเมินความเหมาะสมของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับโครงการ ทำให้ทราบว่าต้องเปลี่ยนแปลงโครงการอย่างไร เปลี่ยนมากน้อยเพียงใด การเปลี่ยนแปลงจะส่งผลกระทบต่ออย่างไร

6) เพื่อระบุแนวทางที่จะปรับปรุงมาตรการที่จะนำไปใช้ให้เหมาะสม ทำให้ทราบว่ามาตรการหรือกิจกรรมที่ใช้อยู่มีข้อบกพร่องอะไรบ้าง เกิดจากสาเหตุอะไร นำมาประมวลผลเพื่อหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงมาตรการให้เหมาะสมต่อการนำไปปฏิบัติ

7) เพื่อความกระจ่างชัดของแผนงาน การประเมินตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงจุดสุดท้ายจะทำให้ทราบว่าขั้นตอนใดมีปัญหาอุปสรรคอะไร เกิดจากสาเหตุอะไร ซึ่งการประเมินผลจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับปรุงขั้นตอนการทำงานของแผนงานให้มีความกระจ่างชัด แก้ไขปัญหาในแต่ละขั้นตอนให้หมดไป

8) เพื่อการพัฒนาแผนงาน จะทำให้ทราบจุดแข็งจุดอ่อนของโครงการ สาเหตุของจุดอ่อน แนวทางการแก้ไข เมื่อได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลครบถ้วน ผลการวิเคราะห์จะนำไปสู่การพัฒนาให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

9) เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ให้การสนับสนุนทางการเงิน ผู้สนับสนุนโครงการต่างต้องการทราบว่าผลการนำนโยบายไปปฏิบัติบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด มีปัญหาอุปสรรคที่ต้องปรับปรุงแก้ไขโครงการหรือไม่อย่างไร ดังนั้นการประเมินผลจะเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้สนับสนุนทางการเงิน

10) เพื่อทดสอบแนวความคิดริเริ่มใหม่ในการแก้ไขปัญหาของชุมชน การประเมินผลจะชี้ให้เห็นว่าแนวความคิดริเริ่มใหม่ในการแก้ไขปัญหาของชุมชนประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่อย่างไร มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไรบ้าง

11) เพื่อการตัดสินใจที่จะขยายโครงการ หรือยุติโครงการ การประเมินผลจะชี้ให้เห็นว่าโครงการใดนำไปปฏิบัติแล้วดีสมควรขยายโครงการต่อ หรือมีปัญหาอุปสรรคมาก ไม่สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาของสังคม ควรยุติเพื่อลดความสูญเสียให้น้อยลง

12) เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของความมีเหตุผล เป็นการประเมินผลโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นระบบ ดังนั้น ผลการวิเคราะห์จึงยึดหลักความมีเหตุผล ซึ่งจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าโครงการเหมาะสมที่จะดำเนินต่อไป เพราะผลการประเมินสนับสนุนว่าเป็นโครงการที่ดี เป็นประโยชน์ต่อสังคม

Scriven (1967 อ้างถึงใน ศูนย์ทดสอบและประเมินเพื่อพัฒนาการศึกษาและวิชาชีพ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, น. 33) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการประเมินมี 2 ประการ คือ

1) การประเมินเพื่อความก้าวหน้า (Formative Evaluation) เป็นการประเมินระหว่างโครงการดำเนินการอยู่ เพื่อปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น เพราะจะช่วยให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนา

2) การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) เป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ เพื่อตัดสินคุณค่าของโครงการ ตลอดจนค้นหาสิ่งที่ดีเพื่อนำไปใช้กับสถานการณ์อื่นที่คล้ายคลึงกัน

Anderson & Ball (1978 อ้างถึงใน สุวรรณ ครัวญ เชียงเพ็ชร, น. 28) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินผล ดังนี้

1) เพื่อช่วยในการตัดสินใจนำโครงการไปใช้ เช่น ประเมินว่าโครงการมีความจำเป็นมากน้อย หรือสมเหตุสมผล คุ่มค่าหรือไม่เพียงไร โครงการเป็นที่ต้องการสำหรับกลุ่มเป้าหมายมากน้อยเพียงใด เป็นต้น ซึ่งจะช่วยในการประเมินสรุปตัดสินใจสำหรับผู้บริหาร หรือผู้ให้ทุนอนุมัติโครงการ

2) เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ โดยทำต่อเนื่องหรือขยายโครงการ และรับรองโครงการ ซึ่งเป็นการประเมินหลังจากโครงการเสร็จสิ้นแล้ว เพื่อให้รู้ว่าโครงการมีความจำเป็นที่จะจัดทำให้มีอีกหรือไม่

3) เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงโครงการ ซึ่งเป็นการประเมินโครงการเมื่อโครงการดำเนินไประยะหนึ่ง หรืออยู่ในช่วงดำเนินโครงการเพื่อปรับปรุงส่วนต่างๆ เช่น วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีดำเนินโครงการ สภาพแวดล้อม

4) เพื่อให้ได้รับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการสนับสนุนโครงการจากแหล่งต่างๆ

5) เพื่อให้ได้รับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการขัดขวางต่อต้านโครงการจากแหล่งต่างๆ เพื่อพิจารณาว่าแหล่งใดบ้างที่ขัดขวางและเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อจะได้หาทางแก้ไขปรับปรุง ให้โครงการสามารถดำเนินการได้สะดวก

6) เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการพื้นฐานด้านต่างๆ ที่นอกจากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการที่ทำการประเมินว่ามีผลต่อโครงการ ได้แก่ พื้นฐานการบริการประชาชน จิตวิทยา สังคมวิทยา และเศรษฐกิจ เป็นต้น

ดังนั้น สรุปได้ว่า การประเมินผลมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือการพัฒนา ปรับปรุงให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ต่อสังคมมากที่สุด ซึ่งผู้ศึกษาขอสรุปจุดมุ่งหมายของการประเมินผลโครงการ โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1) การประเมินผลก่อนการดำเนินโครงการ มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้เกิดโครงการว่าสิ่งใดส่งเสริมให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด เช่น แผนการดำเนินโครงการ งบประมาณ บุคลากร เป็นต้น

2) การประเมินผลระหว่างการดำเนินโครงการ มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยแทรกซ้อน ที่จะส่งผลดี/ผลกระทบต่อโครงการ ซึ่งการประเมินดังกล่าวสามารถช่วยให้มีการวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อมป้องกันผลกระทบต่อโครงการครั้งถัดไป

3) การประเมินผลหลังดำเนินโครงการ มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินโครงการว่ามีประโยชน์มากน้อยเพียงใด เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจปรับปรุงโครงการบางส่วนหรือการเปลี่ยนแปลงโครงการทั้งหมด

1.3 ประเภทของการประเมินผล

Breuer and DeLeon (1983 อ้างถึงใน สมบัติ อารงธัญวงศ์ 2560, น. 558) แบ่งการประเมินไว้ 2 ประเภท ได้แก่ การประเมินผลทุกขั้นตอน (Formative Evaluation) และการประเมินผลรวบยอด (Summative Evaluation) ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งในกระบวนการ และเป้าหมายของการประเมินผล มีรายละเอียดดังนี้

1) การประเมินผลทุกขั้นตอน (Formative Evaluation) เป็นการออกแบบการประเมินที่ต้องได้รับการติดตามกำกับอย่างใกล้ชิด โดยกำหนดชัดเจนว่าทุกขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติต้องได้รับการประเมินทุกขั้นตอน ซึ่งจะทำให้ทราบว่าในแต่ละขั้นตอนมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง

จุดเด่น มีดังนี้

(1) ทำให้รู้ว่าแผนการปฏิบัติแต่ละขั้นตอนมีความสมบูรณ์ครบถ้วนหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง

(2) ต้องทำการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคแต่ละประเด็นจะแก้ไขได้อย่างไร เพื่อเสนอแนะให้ผู้ปฏิบัตินำไปปฏิบัติเพื่อป้องกันปัญหาอุปสรรค

(3) เมื่อทราบปัญหาอุปสรรคแต่ละขั้นตอน จะสามารถปรับแผนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ได้

(4) มีโอกาสสูงที่โครงการจะบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ หรือหากคลาดเคลื่อนอาจมีเพียงเล็กน้อย

(5) สามารถรวบรวมปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาปรับแก้แนวทางใหม่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ข้อจำกัด มีดังนี้

(1) หากไม่มีการออกแบบการประเมินผลไว้ล่วงหน้าจะไม่สามารถประเมินให้ทันกับการปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนและจะไม่สามารถนำการประเมินผลทุกขั้นตอนมาใช้ได้

(2) ต้องจัดเตรียมงบประมาณในการประเมินผลไว้ตั้งแต่ต้น หรือพร้อมกับการของงบประมาณสำหรับการดำเนินโครงการ ซึ่งแม้การประเมินผลทุกขั้นตอนจะมีต้นทุนสูงแต่ก็มีความคุ้มค่ามากกว่าด้วยเช่นกัน

2) การประเมินผลรวบยอด (Summative Evaluation) มุ่งเน้นการตรวจสอบผลลัพธ์สุดท้ายของการนำนโยบายไปปฏิบัติว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ เป็นการประเมินเพื่อวัดระดับความสำเร็จโดยไม่ให้ความสำคัญกับขั้นตอนต่างๆ

จุดเด่น มีดังนี้

(1) เน้นผลลัพธ์สุดท้ายของการนำนโยบายไปปฏิบัติว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่

(2) หากพบข้อบกพร่องหรือปัญหาอุปสรรคที่ไม่ร้ายแรง ผู้ประเมินจะทำการวิเคราะห์เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำผลไปขยายต่อ เพื่อป้องกันความผิดพลาดซ้ำ

(3) หากพบผลลัพธ์ที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย เพราะปัญหาและอุปสรรคระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติมากกว่าที่ผู้บริหารโครงการแก้ไขได้ ผู้ประเมินจะทำการวิเคราะห์ว่าปัญหามีอะไรบ้าง ต้องแก้ไขอย่างไร หากเห็นว่ามีความเสี่ยงที่จะล้มเหลวอีกอาจแนะนำให้ยกเลิกนโยบายเพื่อลดความสูญเสียทรัพยากร

ข้อจำกัด คือ การประเมินผลรวบยอดจะช่วยป้องกันหรือลดความสูญเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตในการนำโครงการไปขยายผลเท่านั้น แต่ไม่สามารถแก้ไขความสูญเสียที่เกิดระหว่างดำเนินการได้ เนื่องจากประเมินเมื่อโครงการเสร็จสิ้นแล้ว

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544 อ้างถึงใน สุวรรณา ครวญชัยเพ็ชร, น. 35) แบ่งประเภทของการประเมินโครงการไว้หลายประเภท ดังนี้

1) แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการประเมิน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนา/การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) เป็นการประเมินขณะโครงการดำเนินการอยู่ ซึ่งจะสามารถนำผลประโยชน์ไปปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างทันที่ และการประเมินเพื่อตัดสินผล (Summative Evaluation) เพื่อชี้ระดับผลสัมฤทธิ์ของผลงานหรือโครงการ เป็นการประเมินหลังโครงการเสร็จสิ้นแล้ว

2) แบ่งตามยึดหลักในการประเมิน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การประเมินที่ยึดเป้าหมายของโครงการเป็นเกณฑ์ (Goal Based Evaluation) การประเมินตามแนวทางที่ผู้ประเมินไม่จำเป็นต้องทราบเป้าหมายของโครงการ (Goal free) เป็นการประเมินผลทั้งหมดที่เกิดขึ้นโดยตรงและผลโดยอ้อมของโครงการ ตลอดจนผลกระทบทางบวกและลบ

3) แบ่งตามลำดับเวลาที่ประเมิน แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ (1) การประเมินก่อนนำโครงการไปปฏิบัติ (Intrinsic Evaluation) โดยเฉพาะความเหมาะสมของโครงการ (2) การประเมินขณะดำเนินงานหรือโครงการ (On Going Evaluation) เพื่อพิจารณาความก้าวหน้าของโครงการ (3) การประเมินเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ และการประเมินหลังสิ้นสุดโครงการไประยะหนึ่ง เรียกว่า กระบวนการติดตามผล (Follow up Study)

จักษวัชร ศิริวรรณ (2554) แบ่งการประเมินโครงการออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1) การประเมินก่อนการดำเนินการ (Preliminary Evaluation) เป็นการศึกษาวเคราะห์ และประเมินความเป็นไปได้ก่อนที่จะเริ่มโครงการ ซึ่งมีประโยชน์ในการตัดสินใจว่าจะดำเนินโครงการต่อไปหรือไม่ อย่างไร โดยศึกษาถึงสภาพแวดล้อมเชิงปฏิบัติการของโครงการ ความพร้อมและความเหมาะสมของปัจจัยนำเข้า ได้แก่ บุคลากร เครื่องมือ งบประมาณ และกระบวนการ รวมถึงสมรรถนะในการบริหารจัดการ ความเหมาะสมของกระบวนการ รวมถึงปัญหา/อุปสรรค และความเสี่ยงของการดำเนินโครงการ ในขณะเดียวกันต้องศึกษาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการ เช่น ด้านสังคม ด้านนิเวศ ด้านการเมือง ด้านเทคโนโลยี ด้านประชากร ด้านนโยบาย ด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น

2) การประเมินระหว่างดำเนินโครงการ (Formative Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการ อาจทำในระหว่างขั้นตอนการพัฒนาโครงการ ซึ่งจะช่วยให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นไปอย่างสมเหตุสมผล ยิ่งไปกว่านั้น มีส่วนช่วยตรวจสอบว่าโครงการได้ถูกดำเนินการไปตามแผนของโครงการหรือไม่ อย่างไร และอาจเป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการว่ามีผลดีหรือไม่ เพียงใด

3) การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ (Summative Evaluation) หรือเรียกว่า ประเมินผลผลิต เป็นการประเมินผลรวมสรุปภายหลังจากสิ้นสุดการดำเนินโครงการ สรุปข้อมูลอันเกิดจากโครงการระยะยาว จะรวบรวมผลของการประเมินระหว่างดำเนินโครงการให้เป็นผลการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ ซึ่งจะนำสู่รายงานว่าได้บรรลุเป้าประสงค์ขององค์การหรือไม่ อย่างไร ตลอดจนรายงานว่าประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวอย่างไร พบปัญหา/อุปสรรคอะไรในการดำเนินโครงการ

4) การประเมินประสิทธิภาพ (Efficiency Evaluation) เป็นการตรวจสอบผลผลิตและกระบวนการได้มาซึ่งผลผลิต และมุ่งที่จะทราบความสำเร็จหรือความล้มเหลว รวมถึงคุณค่าของการดำเนินโครงการนั้นๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารโครงการหรือผู้ให้ทุนว่าควรจะยุติหรือขยายการดำเนินโครงการ ยิ่งไปกว่านั้น ในปัจจุบันการประเมินประสิทธิภาพโครงการยังมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเชื่อมโยงกับการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี หรือหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ในแง่ของประสิทธิภาพในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐกิจ ซึ่งถือเป็นแนวคิดกระแสหลักในการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management, NPM)

ดังนั้น สรุปได้ว่า การประเมินผลมีหลายประเภท ซึ่งการแบ่งประเภทการประเมินขึ้นอยู่กับมุมมองของนักวิชาการแต่ละท่าน ซึ่งในภาพรวมการประเมินผล แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) การประเมินผลเพื่อตรวจสอบปัจจัยที่ทำให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่บรรลุวัตถุประสงค์ 2) การประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่าโครงการสามารถให้ผลลัพธ์ที่ดีหรือไม่ ซึ่งช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงโครงการ

1.4 รูปแบบในการประเมินผล

การประเมินผลสามารถประเมินได้หลายรูปแบบ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านกำหนดรูปแบบในการประเมินแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์และความเหมาะสมของโครงการที่จะประเมิน มีผู้กล่าวถึงรูปแบบการประเมินไว้หลายท่าน ดังนี้

John M. Owen (1993 อ้างถึงใน สมบัติ อารังธัญวงศ์, น. 569) ซึ่งให้เห็นว่าการประเมินผลไว้ 5 รูปแบบ ดังนี้

1) การประเมินผลกระทบ เป็นการมุ่งเน้นการวัดผลที่เกิดขึ้นจริงของนโยบายหรือโครงการ เปรียบเทียบกับความคาดหวังว่าสอดคล้องกันหรือไม่

2) การประเมินผลการบริหารโครงการ เป็นการประเมินว่าโครงการมีความเหมาะสมต่อการนำไปปฏิบัติเพียงใด สอดคล้องกับแนวทางที่กำหนดหรือไม่ ทั้งในด้านทรัพยากร อุปกรณ์ ความรู้ความเข้าใจของผู้บริหารที่มีต่อโครงการ ปัญหาอุปสรรคในการบริหารโครงการ ซึ่งการประเมินผลการบริหารโครงการจะช่วยให้ทราบว่าต้องปรับปรุงการบริหารให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์อย่างไร

3) การประเมินผลกระบวนการ เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมตั้งแต่ต้นจนจบ เพื่อวิเคราะห์ว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติมีความเหมาะสมเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคในขั้นตอนใด ต้องแก้ไขอย่างไร หรือต้องแก้ไขทั้งกระบวนการ ซึ่งจะมีผลต่อการตัดสินใจ เพราะจะทำให้ผู้ตัดสินใจเข้าใจสภาพการณ์ของปัญหา

4) การประเมินผลการออกแบบ เป็นการพิจารณาแบบแผนของโครงการที่กำหนดว่าสอดคล้องกันเชิงตรรกะที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ เรียกว่าเป็นการประเมินผลล่วงหน้า ซึ่งจะมีผลต่อการออกแบบโครงการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

5) การประเมินผลเพื่อการพัฒนา การประเมินผลนี้จะเกิดก่อนการออกแบบโครงการ เพื่อช่วงวางแผนตัดสินใจว่าจำเป็นต้องมีโครงการอะไรบ้าง เพื่อตอบสนองหรือแก้ไขปัญหาเร่งด่วนของประชาชน การตัดสินใจจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงออกแบบโครงการให้เหมาะสมในทุกด้าน

โสภา แซ่ลี (2558) กล่าวว่า รูปแบบการประเมิน เป็นกรอบความคิดหรือแบบแผนที่แสดงให้เห็นถึงขั้นตอนหรือกระบวนการของการประเมิน ซึ่งมีประโยชน์ต่อการวางแผน โดยทั่วไปแบบออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

1) รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ (Decision - oriented evaluation model) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการนั้นๆ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ Alkin, Stufflebeam, Hammond และ Welch

2) รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจคุณค่า (judgmental evaluation models) เป็นรูปแบบการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศสำหรับกำหนดและวินิจฉัยคุณค่าของโครงการนั้นๆ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ Scriven, Stake และ Provus

3) รูปแบบการประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย (Objective centered evaluation models) เป็นรูปแบบการประเมินเพื่อตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นจากโครงการว่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดมากน้อยเพียงใด ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ Tyler, Cronbach และ Kirkpatrick

1.5 การประเมินผลโครงการแบบชิปโมเดล (CIPP Model)

รูปแบบการประเมินผลโครงการแบบชิปโมเดล (CIPP Model) พัฒนาขึ้นโดย สตีฟ เฟลปป์ โดยมีพื้นฐานมาจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์การประเมินโครงการทางการศึกษาของประเศสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่กลางปี 1960 โดยต้องการแก้ไขข้อผิดพลาดของการประเมินแบบดั้งเดิม ซึ่งรูปแบบ CIPP Model ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจนในหนังสือชื่อ Educational Evaluation and Decision Making ซึ่งตีพิมพ์ในปี 1971 และปรับปรุงอีกครั้งในปี 2007 ในหนังสือ Evaluation Theory Models and Applications ซึ่งคำว่า CIPP เป็นการนำอักษรตัวแรกของมิติการประเมิน 4 ด้านมาประกอบกัน ได้แก่ บริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) (รัตนะ บัวสนธ์ 2556) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การประเมินบริบท (Context Evaluation) หมายถึง การประเมินเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น ปัญหา คุณสมบัติ และโอกาส ภายใต้สิ่งแวดล้อม ซึ่งบริบทเหล่านี้จะนำไปสู่การออกแบบโครงการ แผนงาน และการให้บริการที่มีความเหมาะสม ทั้งนี้การประเมินบริบทมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- (1) กำหนดขอบเขตและบรรยายเกี่ยวกับงาน
- (2) แยกผู้รับผลประโยชน์ หรือกลุ่มเป้าหมาย และประเมินความต้องการจำเป็นของคนดังกล่าว
- (3) แยกปัญหาและอุปสรรคที่เป็นบ่อเกิดของความต้องการจำเป็นของกลุ่มผู้รับประโยชน์หรือกลุ่มเป้าหมาย
- (4) แยกความเกี่ยวข้องระหว่างคุณสมบัตินี้ที่มีค่าและโอกาสการได้รับทุนอุดหนุนที่สามารถนำไปใช้กำหนดเป้าหมายความต้องการจำเป็นนั้น
- (5) จัดเตรียมข้อมูลพื้นฐานสำหรับการกำหนดเป้าหมายเพื่อการปรับปรุง
- (6) ประเมินความชัดเจนและความเหมาะสมเป็นไปได้ของเป้าหมายเพื่อการปรับปรุง
- (7) จัดเตรียมข้อมูลพื้นฐานสำหรับการตัดสินใจผลลัพธ์ของเป้าหมายเพื่อการปรับปรุงหรือความพยายามในการให้บริการ

การประเมินบริบท อาจประเมินได้ทั้งก่อน ระหว่าง หรือหลังการดำเนินโครงการ แผนงาน ในกรณีที่ประเมินก่อนการดำเนินโครงการ จะเป็นการประเมินเพื่อช่วยจัดลำดับความสำคัญ และกำหนดเป้าหมายสำหรับโครงการ แต่ถ้าเป็นการประเมินระหว่างโครงการจะเป็นการจัดทำรายงานประเมินควบคู่ไปกับการประเมินปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ซึ่งจะมีประโยชน์สำหรับการตัดสินใจกำหนดเป้าหมาย

2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เน้นการประเมินปัจจัยนำเข้าเพื่อศึกษาเกี่ยวกับแนวทางต่างๆ ที่มีศักยภาพหรือมีความเป็นไปได้มากที่สุด ซึ่งจะเป็นตัวบ่งบอกล่วงหน้าถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวหรือประสิทธิผลของโครงการ ตลอดจนจนเป็นการช่วยทำหน้าที่ตัดสินใจเลือกกลยุทธ์ต่างๆที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย ตอบสนองความต้องการจำเป็นให้แก่ผู้รับผลประโยชน์ ก่อให้เกิดแผนงานที่ปฏิบัติได้จริงและใช้งบประมาณได้อย่างเหมาะสม

นักประเมินสามารถประเมินปัจจัยนำเข้าได้หลายขั้นตอน ดังนี้

- (1) การทบทวนวรรณกรรมหรือเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- (2) การตรวจเยี่ยมโครงการตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายกัน
- (3) การปรึกษาผู้เชี่ยวชาญและตัวแทนจากรัฐบาล
- (4) สืบค้นสารสนเทศเกี่ยวกับการให้บริการจากแหล่งสืบค้นอินเทอร์เน็ต

(5) ทบทวนเอกสารบทความเกี่ยวกับรายงานผู้บริหารหรือเอกสารอื่นๆ ที่ตีพิมพ์เรื่องราวที่คล้ายกัน

(6) การชี้ชวนให้ผู้ปฏิบัติงานจัดทำข้อเสนอ

นักประเมินอาจจัดข้อมูลไว้เป็นหมวดหมู่และจัดกลุ่มที่ศึกษาเฉพาะเพื่อทำการสืบค้นโดยตรงเกี่ยวกับทรัพยากรที่ต้องใช้ในโครงการ และต้องใช้ข้อมูลทั้งหมดเพื่อนำไปสู่การได้กลยุทธ์หรือแนวทางการดำเนินงานที่มีแนวโน้มที่ดีต่อการนำไปใช้ โดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้

(1) ตอบสนองการบรรลุความต้องการที่จำเป็นของกลุ่มผู้รับประโยชน์

(2) ตอบสนองต่อเป้าหมายที่เป็นปัญหาขององค์กร

(3) ศักยภาพของประสิทธิผล

(4) ต้นทุนที่ต้องใช้

(5) สอดคล้องมีอยู่จริงในทางการเมือง

(6) มีความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการ

(7) มีศักยภาพเพียงพอที่จะก่อให้เกิดผลกระทบภายนอกพื้นที่หนึ่งๆ

เมื่อพิจารณาปัจจัยนำเข้าทั้งหมด สามารถแนะนำผู้บริหารให้ตัดสินใจเลือกได้ว่า จะเลือกหรือหาแนวทางการดำเนินงานหรือไม่อย่างไร และนำไปประยุกต์ใช้ได้หลายกรณี อาทิ การจัดทำข้อเสนอเพื่อขอรับการสนับสนุนการดำเนินงาน

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตรวจสอบการนำแผนงาน/โครงการไปใช้ หรือตรวจสอบการดำเนินงานแผนงาน โครงการ สิ่งสำคัญของการประเมินกระบวนการ คือ การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้จัดงานหรือโครงการ เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโครงการ ว่าเป็นไปตามเวลา งบประมาณที่กำหนดหรือไม่ ประสิทธิภาพเป็นอย่างไร และเพื่อชี้แนะแนวทางในการปรับปรุงการใช้งบประมาณและแนวทางการดำเนินโครงการให้มีความเหมาะสมในการประเมินโครงการควรทำการเปรียบเทียบระหว่างกิจกรรมและค่าใช้จ่ายจริง กับกิจกรรมในแผนงาน โครงการ และงบประมาณที่กำหนดว่ามีความต่างกันมากเพียงไร

เทคนิควิธีที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศในการประเมินกระบวนการนั้น ผู้ประเมินต้องไม่รบกวนผู้ปฏิบัติงาน ในขณะที่เดียวกันต้องสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ผู้ปฏิบัติงานในโครงการ แผนงานหรือสิ่งแทรกแซงต่างๆ อาจพิจารณาในภาพรวมว่ากิจกรรมเป็นอย่างไร โดยการตรวจเยี่ยม สังเกตการณ์ ทบทวนวิเคราะห์เอกสารที่ปรากฏ เช่น แผนปฏิบัติงาน งบประมาณ รายงานบัญชีและระยะเวลาการดำเนินการ หลังจากประเมินกระบวนการควรจัดทำรายงานสรุปเกี่ยวกับข้อมูล การค้นพบและประเด็นการสังเกต เพื่อแสดงปัญหาต่างๆ ของกระบวนการ

4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อวัดผล ดีความ และตัดสินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ แผนงาน หรือสิ่งแทรกแซงว่าตอบสนองบรรลุลักษณะจำเป็นของกลุ่ม ผู้รับประโยชน์หรือไม่ รวมถึงการประเมินผลลัพธ์ (outcome) ที่ตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจ ไม่ว่าจะ เป็นทางบวกหรือทางลบ และยังขยายขอบเขตการประเมินผลผลิตไปสู่ผลลัพธ์ระยะยาวอีกด้วย ทั้งนี้ควร ดำเนินการโดยอาศัยการวิเคราะห์การตัดสินใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย บางครั้งอาจเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ เกิดขึ้นกับโครงการหรือสิ่งที่ได้รับการประเมินอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน รวมถึงการประเมินโดย เปรียบเทียบวัตถุประสงค์

จากการศึกษาเอกสารที่ได้กล่าวมานี้ สามารถนำมาเป็นแนวทางในการประเมิน โครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดในจังหวัดลำปาง โดยการประเมินในรูปแบบ CIPP Model เป็นการประเมินที่มีรูปแบบชัดเจน สามารถประเมินได้ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนิน โครงการ อีกทั้งการประเมินแบบ CIPP Model ครอบคลุมในมิติต่างๆ ทั้ง 4 ด้าน ทั้งด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ซึ่งสามารถนำผลการศึกษาให้ผู้บริหารใช้สำหรับ ตัดสินใจพัฒนาแนวทางการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น โดยสามารถใช้ผลการประเมินสภาพแวดล้อม/บริบทนำมาตัดสินใจเพื่อการวางแผน ผลการ ประเมินปัจจัยนำเข้านำมาตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของแผนงานและขั้นตอนการดำเนินงาน โครงการ ผลการประเมินกระบวนการใช้ในการตัดสินใจในการนำโครงการไปปฏิบัติ เพื่อควบคุมการ ดำเนินการให้เป็นไปตามแผน และปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด และผล การประเมินผลผลิตสามารถนำมาตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการว่าควรยุติหรือขยายโครงการหรือไม่

2. แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติด

2.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)

ประเทศไทยกำหนดยุทธศาสตร์ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าไปในอนาคตระยะยาว มีวิสัยทัศน์ คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือ เป็นคติพจน์ประชาชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง 2) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) ยุทธศาสตร์ด้านการ พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 4) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความ เสมอภาคทางสังคม 5) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อม และ 6) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยแต่ละยุทธศาสตร์มีเป้าหมายและประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

1) ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง มีเป้าหมาย คือ ประชาชนอยู่ดี กินดี และมีความสุข บ้านเมืองมีความมั่นคงในทุกมิติและทุกระดับ กองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีความพร้อมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคง ประเทศไทยมีบทบาทด้านความมั่นคงเป็นที่ชื่นชมและได้รับการยอมรับโดยประชาคมระหว่างประเทศ และการบริหารจัดการความมั่นคงมีผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ การรักษาความสงบภายในประเทศ การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง การพัฒนาศักยภาพของประเทศให้พร้อมเผชิญภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ การบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและนานาชาติ รวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มีใช้ภาครัฐ และการพัฒนากลไกการบริหารจัดการความมั่นคงแบบองค์รวม

2) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมาย คือ ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน และประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง มีประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ การเกษตรสร้างมูลค่า อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต สร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐาน เชื่อมไทย เชื่อมโลก และพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานผู้ประกอบการยุคใหม่

3) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมาย คือ คนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 และสังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต มีประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ตระหนักถึงพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และการเสริมสร้างศักยภาพการกีฬาในการสร้างคุณค่าทางสังคมและพัฒนาประเทศ

4) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมาย คือ สร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ กระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ และสังคม เพิ่มโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศในทุกระดับ และเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเองและการจัดการตนเองเพื่อสร้างสังคมคุณภาพ มีประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ การลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ การกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี การเสริมสร้างพลังทางสังคม และการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งพาตนเองและการจัดการตนเอง

5) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมาย คือ อนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมให้คนรุ่นต่อไปได้ใช้อย่างยั่งยืน มีสมดุล พื้นฟูและสร้างใหม่ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อลดผลกระทบทางลบจากการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจของประเทศ ใช้ประโยชน์และสร้างการเติบโตบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สมดุลภายในขีดความสามารถของระบบนิเวศ ยกย่องกระบวนทัศน์ เพื่อกำหนดอนาคตประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม บนหลักของการมีส่วนร่วม และธรรมาภิบาล มีประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจภาคทะเล สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ พัฒนาพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ มุ่งเน้นความเป็นเมืองที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง พัฒนาความมั่นคงน้ำ พลังงาน และเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และยกระดับกระบวนทัศน์เพื่อกำหนดอนาคตประเทศ

6) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีเป้าหมาย คือ ภาครัฐมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส ภาครัฐมีขนาดเล็กลง พร้อมปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลอดภัยจากการทุจริตและประพฤติมิชอบ และกระบวนกรยุติธรรม เป็นไทเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ มีประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ ภาครัฐที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ตอบสนองความต้องการและให้บริการอย่างสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส ภาครัฐบริหารงานแบบบูรณาการโดยมียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายและเชื่อมโยงการพัฒนาในทุกกระดับ ทุกประเด็น ทุกภารกิจ และทุกพื้นที่ ภาครัฐมีขนาดเล็กลง เหมาะสมกับภารกิจ ส่งเสริมให้ประชาชนและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ภาครัฐมีความทันสมัย บุคลากรภาครัฐเป็นคนดีและเก่ง ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึก มีความสามารถสูง มุ่งมั่น และเป็นมืออาชีพ ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลอดภัยจากการทุจริตประพฤติมิชอบ กฎหมายมีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทต่างๆ และมีเท่าที่จำเป็น กระบวนกรยุติธรรมเคารพสิทธิมนุษยชนและปฏิบัติต่อประชาชนโดยเสมอภาค (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2561)

จากยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ทั้ง 6 ด้าน ยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง เนื่องจากปัญหาเสพติดเป็นปัญหาที่กระทบต่อภัยความมั่นคงของประเทศ และประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การป้องกันและแก้ไขปัญหามีผลกระทบต่อความมั่นคง ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาเดิมที่มีอยู่อย่างตรงประเด็นจนหมดไปอย่างรวดเร็ว และป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นที่จะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ

2.2 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ เป็นแผนแม่บทเพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ มีทั้งสิ้น 23 แผนแม่บท โดยประเด็นที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด คือ ประเด็นที่ 1 ประเด็นความมั่นคง กำหนดเป้าหมายสำคัญ ประกอบด้วย

- 1) ประชาชนอยู่ดี กินดี และมีความสุข
- 2) บ้านเมืองมีความมั่นคงในทุกมิติและทุกระดับ
- 3) กองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคงภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนมีความพร้อมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความมั่นคง
- 4) ประเทศไทยมีบทบาทด้านความมั่นคง เป็นที่ชื่นชมและได้รับการยอมรับโดยประชาคมระหว่างประเทศ
- 5) การบริหารจัดการความมั่นคงมีผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ และตัวชี้วัดในห้วงระยะเวลา 5 -10 -20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ประกอบด้วย ในช่วงปี พ.ศ. 2561 - 2565 ดำเนินการ “ปรับสภาพแวดล้อม พร้อมแก้ไขปัญหา” ให้ลดระดับลงอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับในช่วงปี พ.ศ. 2566 - 2570 จะดำเนินการให้ “ปัญหาเก่าหมดไป ปัญหาใหม่ไม่เกิด” เอื้อต่อการบริหารประเทศมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นฐานนำไปสู่เป้าหมายในช่วงปี พ.ศ. 2571 - 2575 ที่กำหนดไว้ว่า “ประเทศชาติพัฒนา ปวงประชาร่วมผลัดกัน” จนกระทั่งสามารถบรรลุเป้าหมายสุดท้ายในห้วงปี พ.ศ. 2576 - 2580 ที่ว่า “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข”

การป้องกันและปราบปรามปัญหายาเสพติด อยู่ภายใต้แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นความมั่นคง แผนย่อยการป้องกันและแก้ไขปัญหามีผลกระทบต่อความมั่นคง ส่วนการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรและการพัฒนาประเทศ แนวทางการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มุ่งยึดแนวความคิดการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตั้งแต่ต้นทาง - กลางทาง - ปลายทาง ในการดำเนินการอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ

- 1) ในพื้นที่แหล่งผลิตภายนอกประเทศ ใช้การสร้างความร่วมมือ ระหว่างประเทศ เพื่อกดดันและยุติบทบาทแหล่งผลิตภายนอกประเทศ ด้วยการอาศัยงานการข่าว การปฏิบัติการ ข้อมูลข่าวสาร และการพัฒนาพื้นที่และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนตามแนวชายแดน รวมไปถึงการสกัดกั้นสารตั้งต้น เคมีภัณฑ์ อุปกรณ์การผลิต และนักเคมี ไม่ให้เข้าสู่แหล่งผลิต
- 2) การสกัดกั้นการนำเข้า - ส่งออกยาเสพติด ทั้งทางบก ทางเรือ และทางอากาศ โดยอาศัยเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนการสกัดกั้นตามจุดตรวจ/จุดสกัดของเส้นทาง คมนาคม และพื้นที่ตอนใน

3) การปราบปรามกลุ่มการค้ายาเสพติด โดยมุ่งเน้นการทำลายโครงสร้างการค้า ยาเสพติด ผู้มีอิทธิพล และเจ้าหน้าที่รัฐที่ปล่อยปละละเลย ทุจริต หรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ผ่านทางการบูรณาการ ด้านการข่าว การสืบสวนทางเทคโนโลยี การสืบสวนทางการเงินและสกุลเงิน ดิจิทัล รวมไปถึงการปราบปรามยาเสพติด ในแหล่งพักเก็บยาเสพติดภายในประเทศ

4) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชนตามแนวชายแดน โดยใช้กลยุทธ์ ตามแนวทางการพัฒนาทางเลือก เพื่อพัฒนาพื้นที่และประชาชนตามแนวชายแดนและพื้นที่พิเศษ ที่มี ปัญหายาเสพติด ด้วยการสลายโครงสร้างปัญหา และบูรณาการการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้อง กับการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด อันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ตามแนว พระราชดำริ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยุทธศาสตร์แนวทางดำเนินงาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และศาสตร์พระราชา ซึ่งเป็นกรอบการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด และลดปัญหาเชิงโครงสร้าง หรือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และสร้างการเป็นอาสาป้องกันการใช้ยาในทางที่ผิด ในหมู่บ้าน ตามแนวชายแดน

5) การป้องกันยาเสพติดในแต่ละกลุ่มเป้าหมายอย่างเหมาะสมเป็นรูปธรรม โดยการปลูกฝังค่านิยมและองค์ความรู้ที่เหมาะสม อันจะส่งผลกระทบต่อความคิดและโน้มน้าว ให้เกิดความเห็นที่คล้อยตามอย่างถูกต้อง

6) การปรับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยการเสริมสร้างปัจจัยที่เอื้อต่อการ ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย อาทิ ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน

7) การดูแลผู้ใช้ ผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด ให้เข้าถึงการบำบัดรักษา และการลด อันตรายหรือผลกระทบจากยาเสพติด โดยการคัดกรอง ประเมินวินิจฉัยที่มีประสิทธิภาพ กำหนด แผนการดูแลและให้การบำบัดรักษาที่เหมาะสม มีมาตรฐาน พร้อมทั้ง ให้การติดตามช่วยเหลือ พันฟู สมรรถภาพที่ครอบคลุมทุกมิติ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย ในการพัฒนา คุณภาพชีวิต ให้สามารถอยู่ร่วมในสังคมชุมชน ได้อย่างปกติสุขและเท่าเทียม

2.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มุ่งบรรลุเป้าหมายในระยะ 5 ปี ที่จะสามารถต่อยอดในระยะต่อไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนา” ยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มีทั้งหมด 10 ยุทธศาสตร์ โดยยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศ สู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน มีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ประกอบด้วย (1) การรักษาความมั่นคงภายใน เพื่อให้เกิดความสงบในสังคมและธำรงไว้ซึ่งสถาบันหลักของชาติ (2) การพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพ การป้องกันประเทศเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือภัยคุกคามทั้งการทหารและภัยคุกคามอื่นๆ

(3) การส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศด้านความมั่นคง เพื่อบูรณาการความร่วมมือกับมิตรประเทศเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการป้องกันภัยคุกคามข้ามชาติ (4) การรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติทางทะเลเพื่อคงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตยและสิทธิอธิปไตยในเขตทะเล และ (5) การบริหารจัดการความมั่นคงเพื่อการพัฒนา เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันระหว่างแผนงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงการพัฒนาภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เป้าหมายที่ 4 ประเทศไทยมีความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านความมั่นคงในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน มิตรประเทศ และนานาชาติในการป้องกันภัยคุกคามในรูปแบบต่างๆ ควบคู่ไปกับการรักษาผลประโยชน์ของชาติ

ตัวชี้วัดที่ 4.4 จำนวนคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดลดลง

2.4 แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2563 -2565

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม (2563) กำหนดแนวทางการขับเคลื่อนของแผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2563 - 2565 ภายใต้วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมั่นคง ปลอดภัยจากยาเสพติดอย่างยั่งยืน ด้วยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในสังคม และความร่วมมือระหว่างประเทศ”

1) วัตถุประสงค์ ดังนี้

(1) เพื่อเป็นแผนชี้้นำการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาเสพติด และลดระดับปัญหาของการแก้ไขปัญหาได้อย่างน้อยร้อยละ 50 ภายใน 3 ปี และลดระดับของปัญหาจนไม่ส่งผลกระทบต่อการบริหารประเทศภายในปี 2580

(2) เพื่อบูรณาการนโยบายและแผนแต่ละระดับที่เกี่ยวข้อง มุ่งไปสู่การแก้ไขปัญหาได้อย่างประสานสอดคล้องตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

(3) เพื่อเป็นกรอบในการบริหารจัดการ ประสานการปฏิบัติ จัดสรรทรัพยากร และกำกับติดตามประเมินผลสำหรับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแปลงแผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2563 - 2565 ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

2) จุดเน้น

มุ่งเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพื่อบูรณาการการแก้ไขปัญหา อันจะนำไปสู่การลดผลกระทบที่เกิดจากปัญหายาเสพติดในสังคม สร้างความมั่นคงปลอดภัยและลดความเดือดร้อนของประชาชน โดยมีจุดเน้นดังนี้

(1) ตัดวงจรโครงสร้างการค้าและการเงินของเครือข่ายการค้า รวมถึงหาความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อยุติแหล่งผลิตภายนอกประเทศและร่วมกันแก้ไขปัญหาอันส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ปัญหาการค้ายาเสพติดภายในประเทศไทย (Supply Reduction)

(2) สร้างแนวป้องกันยาเสพติดตามแนวชายแดนที่มีความเสี่ยงสูงต่อการนำเข้ายาเสพติด เพื่อวางระบบการป้องกัน และตัดวงจรการนำเข้าของยาเสพติดด้วยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

(3) ป้องกันในทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อไม่ให้เกิดผู้เข้าไปเกี่ยวกับยาเสพติดรายใหม่ (Demand Reduction) โดยมุ่งเน้นการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดต่อกลุ่มเป้าหมายที่มีความเสี่ยงสูงเป็นความสำคัญเร่งด่วน เพื่อตัดวงจรผู้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดรายใหม่ให้ได้มากที่สุด

(4) นำผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาอย่างเหมาะสม โดยมุ่งเน้นผู้ติดยาเสพติดที่มีความเสี่ยงต่อการสร้างผลกระทบต่อครอบครัว ชุมชน และสังคม เข้าสู่การบำบัดและดูแลอย่างเหมาะสม เพื่อลด การก่อเหตุ หรืออาชญากรรมต่อสังคม

(5) ดูแล ป้องกัน มิให้เกิดการกระทำผิดซ้ำ ทั้งผู้ที่ผ่านการบำบัดรักษา และผู้พ้นโทษจากคดียาเสพติด

(6) ลดระดับความรุนแรงของพื้นที่ โดยเน้นการกำหนดกลยุทธ์และแนวทางเชิงสร้างสรรค์ตามบริบท ของสถานการณ์ที่มีความแตกต่างกัน

(7) ใช้มาตรการทางเลือก เช่น Harm Reduction, Alternative Development, Diversion, Decriminalization, Legalization อย่างเหมาะสม

(8) เน้นการพัฒนาศักยภาพในทุกมิติเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อ สถานการณ์ปัญหาเสพติด

(9) แก้ไขปัญหาเสพติดในระดับพื้นที่โดยใช้กลไกของตำบล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามแนวทางตำบลมั่นคง ปลอดภัยจากยาเสพติด

3) แนวทางการแก้ไขปัญหาเสพติด ประกอบไปด้วย 5 มาตรการ 9 แนวทาง ดังนี้

(1) มาตรการความร่วมมือระหว่างประเทศ ประกอบด้วย 1 แนวทาง คือ

แนวทางที่ 1 ความร่วมมือระหว่างประเทศเชิงรุก การพัฒนาและขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศ ให้เกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม โดยให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ปฏิบัติการสนับสนุนซึ่งกันและกัน การบริหารจัดการชายแดน และการพัฒนาศักยภาพบุคลากร

(2) มาตรการการปราบปรามและบังคับใช้กฎหมาย ประกอบด้วย 2 แนวทาง คือ

แนวทางที่ 2 การสกัดกั้นยาเสพติด สารตั้งต้นและเคมีภัณฑ์ การดำเนินการยับยั้งการลำเลียงยาเสพติด สร้างตั้งต้นและเคมีภัณฑ์ ให้เล็ดลอดเข้าสู่แหล่งแพร่ระบาดหรือแหล่งผลิตได้น้อยที่สุด โดยวางมาตรการเป็นระบบ ให้เชื่อมโยงครอบคลุมทั้งพื้นที่ชายแดน พื้นที่

พักคอย พื้นที่ตอนใน ระบบขนส่ง และระบบคมนาคม รวมถึงการใช้เทคโนโลยีการสกัดกั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ภายใต้การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

แนวทางที่ 3 การปราบปรามกลุ่มการค้ายาเสพติด ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ใช้ประโยชน์ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งได้จากการบูรณาการการข่าว การสืบสวนทางเทคโนโลยีไซเบอร์ การเงิน เพื่อขยายผลให้สามารถเชื่อมโยงโครงสร้างการค้า เครือข่าย และเห็นช่องทางการจัดการต่อขบวนการค้ายาเสพติด

(3) มาตรการป้องกันยาเสพติด ประกอบด้วย 3 แนวทาง คือ

แนวทางที่ 4 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชนตามแนวชายแดนและการพัฒนาทางเลือก ลดเหตุปัจจัยของโครงสร้างอิทธิพล และขบวนการค้ายาเสพติดบริเวณชายแดน โดยใช้กระบวนการแก้ไขปัญหาแบบองค์รวม การพัฒนาทางเลือก เศรษฐกิจพอเพียง ความมีส่วนร่วมของพื้นที่ รวมทั้งผสมผสานกับมาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติด ให้เกิดรูปแบบการทำงานอย่างยั่งยืน

แนวทางที่ 5 การป้องกันยาเสพติดในแต่ละกลุ่มเป้าหมายอย่างเหมาะสมเป็นรูปธรรม เสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในกลุ่มเป้าหมายให้สอดคล้องกับพัฒนาการตามช่วงวัยและวิถีชีวิต โดยเน้นการเสริมสร้างองค์ประกอบสำคัญของภูมิคุ้มกัน ได้แก่ ทักษะสมอง ความรู้ทัศนคติ ทักษะในการดำเนินชีวิต รวมทั้งสร้างกระแสสังคมให้ตระหนักและมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติดในกลุ่มเป้าหมาย เป้าหมายแนวทาง คือ การป้องกันยาเสพติดโดยการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดอย่างเหมาะสมในกลุ่มประชากรตามแต่ละช่วงวัย และกลุ่มประชากรเฉพาะ โดยมีแนวทางในการป้องกันยาเสพติดในกลุ่มทั่วไป ตั้งแต่ปฐมวัย วัยเด็ก - วัยรุ่นตอนต้น อายุ 6 - 12 ปี วัยรุ่นตอนต้น - วัยรุ่นตอนกลาง อายุ 13 -16 ปี วัยรุ่นตอนกลาง - วัยรุ่นตอนปลาย อายุ 17 - 20 ปี จนถึงวัยผู้ใหญ่ อายุ 20 ปีขึ้นไป

โดยกลุ่มวัยผู้ใหญ่ อายุ 20 ปีขึ้นไป เป็นวัยแรงงานและเป็นวัยผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน/ชุมชน สนับสนุนให้สถานประกอบการ อาสาสมัครแรงงาน และผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน รณรงค์ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษพิษภัยของยาเสพติด และการดูแลตนเองจากปัจจัยเสี่ยงของแต่ละกลุ่มอาชีพ การป้องกันดูแลสมาชิกในครอบครัวและหมู่บ้าน/ชุมชนจากปัญหายาเสพติด

แนวทางที่ 6 การปรับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ขจัดปัจจัยลบ เพิ่มปัจจัยบวก โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จัดระเบียบสังคม และการเสริมสร้างพื้นที่ปลอดภัย เน้นความมีส่วนร่วมของกลไกในพื้นที่ โดยการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมเชิงบวกไม่ให้เกิดบุคคลเข้าไปยุ่งกับยาเสพติด ลดโอกาสที่จะยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด มีแนวทางการดำเนินการกับทั้งกลุ่มเด็กเยาวชน กลุ่มแรงงาน ชุมชน โดยกลุ่มแรงงาน เสริมสร้างสภาพแวดล้อมทั้งภายในและนอกสถาน

ประกอบการ โดยสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มแรงงาน/สถานประกอบการ

(4) มาตรการบำบัดรักษาเสพติด ประกอบด้วย 1 แนวทาง คือ

แนวทางที่ 7 การดูแลผู้ใช้ ผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด ให้เข้าถึงการบำบัดรักษา และการลดอันตรายหรือผลกระทบจากยาเสพติด ดำเนินกระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูให้เหมาะสมกับบริบทและความรุนแรงของผู้ป่วยแต่ละราย โดยสร้างแรงจูงใจให้เข้ารับการบำบัดรักษา พัฒนาศักยภาพและสนับสนุนส่งเสริมให้ครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา สถานประกอบการ อาสาสมัครสาธารณสุขมีบทบาทหลักร่วมกับสถานพยาบาล สถานบำบัดในการดูแลรักษาและฟื้นฟูผู้ป่วย

(5) มาตรการการบริหารจัดการอย่างบูรณาการ ประกอบด้วย 2 แนวทาง คือ

แนวทางที่ 8 กิจการพิเศษ การดำเนินการตามแผนการแก้ไขปัญหายาเสพติด ในพื้นที่พิเศษ การดำเนินการตามแนวนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล อาทิ การพัฒนาการควบคุมและใช้ประโยชน์จากส่วนต่างๆ ของยาเสพติดแต่ละชนิดภายใต้กฎหมายและระเบียบต่างๆ รวมถึงการพัฒนางานตามแนวทางหรือมาตรการในรูปแบบใหม่ๆ ประกอบด้วย การลดทอนความเป็นอาชญากรรม และการทำให้ถูกต้องตามกฎหมาย

แนวทางที่ 9 การบริหารจัดการอย่างบูรณาการ การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเป็นระบบ มีการประสานสอดคล้องระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ให้เกิดพลังและเอกภาพในการดำเนินงาน โดยบูรณาการแผนงบประมาณ มุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ จัดกลไกขับเคลื่อนแบบบูรณาการ ทั้งในเชิงพื้นที่และในเชิงมาตรการ พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประมวลข้อมูลการรายงานการกำกับติดตามประเมินผลที่เป็นมาตรฐานให้ทุกหน่วยงานใช้ประโยชน์ร่วมกัน ใช้งานวิจัยวิชาการสนับสนุนการอธิบายสภาพปัญหาและกำหนดนโยบาย สร้างการรับรู้ให้หน่วยงานภาคีและประชาชนเกิดความเข้าใจตรงกันและเกิดการร่วมอย่างใกล้ชิด

2.5 แผนปฏิบัติการด้านแรงงาน (พ.ศ. 2563 - 2565) ฉบับทบทวน พ.ศ. 2564

กระทรวงแรงงาน (2564) จัดทำแผนปฏิบัติการด้านแรงงาน (พ.ศ. 2563 - 2565) ฉบับทบทวน พ.ศ. 2564 มีแนวทางการดำเนินการ 6 แนวทาง ได้แก่ (1) การเพิ่มศักยภาพแรงงานและผู้ประกอบการ เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และแข่งขันได้อย่างยั่งยืน (2) การคุ้มครองและเสริมสร้างความมั่นคง หลักประกันในการทำงานและคุณภาพชีวิตที่ดี (3) การบริหารจัดการด้านแรงงานระหว่างประเทศ (4) การพัฒนากลไกในการสร้างความสมดุลของตลาดแรงงาน เพื่อสร้างความยั่งยืนให้ภาคแรงงาน (5) การบริหารจัดการองค์กร บุคลากร ด้วยหลักธรรมาภิบาลและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในองค์กร และ (6) การพัฒนาเทคโนโลยีและสารสนเทศ เพื่อบูรณาการสารสนเทศที่ทันสมัยมีเสถียรภาพ

แนวทางที่ 2 การคุ้มครองและเสริมสร้างความมั่นคง หลักประกันในการทำงาน และคุณภาพชีวิตที่ดี เป้าหมาย คือ แรงงานได้รับความคุ้มครองและสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย มีหลักประกันสังคมที่มั่นคงและมีคุณภาพชีวิตที่ดี แนวทางย่อยที่ 2.2 การส่งเสริม พัฒนา คุ้มครอง สิทธิด้านแรงงาน และเพิ่มประสิทธิภาพความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมในการทำงานโดยผ่านกลไกการมีส่วนร่วม (Safety Thailand) โดยดำเนินโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งระบบนิเวศ สำหรับกลุ่มแรงงาน/สถานประกอบการให้มีระบบการจัดการปัญหาเสพติด และโครงการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในกลุ่มสถานประกอบการ

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับอาสาสมัครแรงงาน

2.6.1 ความหมายของอาสาสมัคร

ความหมายของ “อาสาสมัคร” มีผู้ให้ความหมายแตกต่างกันไปหลายท่าน ดังนี้

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) อาสาสมัคร หมายถึง บุคคลที่เสนอตัวเข้าทำงานด้วยความสมัครใจ

กระทรวงแรงงาน (2548, น. 1) อาสาสมัคร หมายถึง ผู้ที่สมัครใจทำงาน เพื่อให้เกิดความผาสุกแก่เพื่อนบ้าน ชุมชน และสังคม โดยไม่หวังผลกำไรหรือสิ่งตอบแทน ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในด้านงานสังคมสงเคราะห์ การแก้ไขปัญหาสังคม การพัฒนาสังคม อีกทั้งยังเป็นกำลังสำคัญในการร่วมปฏิบัติงานกับองค์กรเอกชนและรัฐบาล ในการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาความทุกข์ยาก เต็ดร้อนในประเภทต่างๆ

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2555, น. 38) อาสาสมัคร หมายถึง บุคคลที่อาสาเข้ามาช่วยเหลือสังคมด้วยความสมัครใจ เสียสละเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนาสังคม โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

อาสาสมัคร (Volunteer) หมายถึง ผู้ที่สมัครใจทำงานเพื่อประโยชน์แห่งประชาชนและสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงิน หรือสิ่งอื่นใด บุคคลที่อาสาเข้ามาช่วยเหลือสังคมด้วยความสมัครใจ เสียสละ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ป้องกัน แก้ไขปัญหาและ พัฒนาสังคม โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน (มูลนิธิสหพันธ์สันติภาพสากล (ประเทศไทย) 2560, ออนไลน์)

ปิยากร หวังมหาพร (2556, น. 16-17) อาสาสมัคร หมายถึง บุคคลที่สมัครใจทำงานเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน อาสาสมัครก่อให้เกิดการกระจายเศรษฐกิจไปสู่สังคม เนื่องจากกิจกรรมที่ดำเนินการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐหรือหน่วยงานเอกชน อาสาสมัครจึงเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายภาครัฐ และสร้างความเหนียวแน่นและความเข้มแข็งของชุมชน เป็นการส่งเสริมความไว้วางใจระหว่างประชาชน ช่วยพัฒนาค่านิยมของความมีน้ำหนึ่งใจ

เดียวกัน และอาสาสมัครทำให้ได้พบเพื่อนใหม่ เรียนรู้ทักษะใหม่ๆ ก่อให้เกิดความมั่นใจและการยอมรับ

กล่าวโดยสรุป อาสาสมัคร หมายถึง ผู้ที่เสียสละทำงานช่วยเหลือสังคมโดยสมัครใจ ไม่หวังสิ่งตอบแทน ซึ่งอาสาสมัครเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมให้เกิดความเข้มแข็ง และนำความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ไปสู่ประชาชนในพื้นที่

2.6.2 อาสาสมัครแรงงาน

1) อาสาสมัครแรงงาน หมายถึง ผู้ที่สมัครใจทำงานให้กับกระทรวงแรงงาน เพื่อให้เกิดสันติสุขด้านแรงงานแก่ผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง ลูกจ้าง และประชาชนทั่วไป รวมทั้งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในสังกัดกระทรวงแรงงาน ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และในต่างประเทศในการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน หรือผู้ใช้แรงงานที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนด้านแรงงานในพื้นที่

2) ประเภทของอาสาสมัครแรงงาน

ระเบียบกระทรวงแรงงานว่าด้วย อาสาสมัครแรงงาน พ.ศ. 2548 แบ่งอาสาสมัครแรงงานออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

(1) อาสาสมัครแรงงานในประเทศ ชื่อย่อ “อสร.ท.”

(2) อาสาสมัครแรงงานในต่างประเทศ ชื่อย่อ “อสร.ต.” (กระทรวงแรงงาน 2548)

3) คุณสมบัติของอาสาสมัครแรงงาน

(1) อาสาสมัครแรงงานในประเทศ (อสร.ท) คือ บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งโดยปลัดกระทรวงแรงงาน (เขตกรุงเทพมหานคร) และผู้ว่าราชการจังหวัด (ในส่วนภูมิภาค) ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

ก. มีสัญชาติไทย และอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี

ข. มีความประพฤติเรียบร้อย ชื่อสัตย์สุจริต และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

ค. สมัครใจและเสียสละเวลาเพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานของ

กระทรวงแรงงาน

(2) อาสาสมัครแรงงานในต่างประเทศ (อสร.ต.) คือ บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งโดยหัวหน้าคณะผู้แทนในการบริหารราชการในต่างประเทศ และต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

ก. มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี

ข. มีภูมิลำเนา หรือมีถิ่นพำนัก หรือประกอบอาชีพ หรือเป็นแรงงาน

อยู่ในประเทศนั้น

- ค. ความประพฤติเรียบร้อย ซื่อสัตย์สุจริต และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
- ง. สมัยครใจและเสียสละเวลาเพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานของ

กระทรวงแรงงาน

4) หน้าที่ของอาสาสมัครแรงงานในประเทศ

(1) ประสานงานด้านแรงงานในพื้นที่ ระหว่างประชาชนกับกระทรวงแรงงานหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อขยายบริการด้านแรงงานไปสู่ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนอย่างทั่วถึง เช่น สอดส่อง ดูแล และเฝ้าระวังพฤติกรรมที่จะนำไปสู่ปัญหาการหลอกลวงคนหางาน การใช้แรงงานทั่วไป โดยเฉพาะแรงงานเด็กและแรงงานหญิงที่ไม่เป็นธรรม โดยแจ้งเบาะแสให้กระทรวงแรงงานหรือหน่วยงานในสังกัดกระทรวงแรงงานในจังหวัดทราบอย่างรีบด่วน

(2) เป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ให้คำปรึกษา และแนะนำด้านแรงงานให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน เช่น ด้านการจัดหางาน ให้ข้อมูลตำแหน่งงานว่าง ข่าวสารตลาดแรงงาน ข้อมูลเกี่ยวกับการหลอกลวงคนหางาน ด้านสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับข่าวสารการใช้แรงงาน โดยเฉพาะแรงงานเด็กและแรงงานหญิง สิทธิขั้นพื้นฐานของแรงงานเด็กและแรงงานหญิงที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน ตลอดจนสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่ผู้ใช้แรงงานพึงได้รับจากกระทรวงแรงงาน

(3) รวบรวมข้อมูลพื้นฐานด้านแรงงานในพื้นที่ ซึ่งกระทรวงแรงงานสามารถนำมาใช้วางแผนในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยรวบรวมข้อมูลด้านแรงงานเบื้องต้นในพื้นที่ และจัดทำรายงานตามแบบและระยะเวลาที่กำหนด ส่งกระทรวงแรงงาน หรือหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงานในจังหวัดทราบ

(4) ส่งเสริมประชาชนให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านแรงงานในหมู่บ้านและชุมชนของตนเอง

(5) ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องด้านแรงงานที่ได้รับมอบหมาย

5) หน้าที่ของอาสาสมัครแรงงานในต่างประเทศ

(1) ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบด้านแรงงานให้กับคนไทยในต่างประเทศ

(2) รวบรวมข้อมูล เหตุการณ์ และปัญหาข้อขัดแย้งด้านแรงงานที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่รับผิดชอบ และรายงานต่อสำนักงานแรงงานไทยในต่างประเทศหรือสถานเอกอัครราชทูตไทยในต่างประเทศ

(3) ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านแรงงานของสำนักงานแรงงานไทยในต่างประเทศหรือสถานเอกอัครราชทูตไทยในต่างประเทศให้แก่คนไทยในต่างประเทศ

(4) สํารวจ ติดตามสภาพความเป็นอยู่ของแรงงานไทยในต่างประเทศ เพื่อเป็นข้อมูลในการให้ความช่วยเหลือ

(5) ส่งเสริมให้มีการรวมตัวของแรงงานไทยในต่างประเทศเพื่อจัดกิจกรรม ด้านแรงงานอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

(6) ประสานความช่วยเหลือด้านแรงงานระหว่างแรงงานไทยกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

(7) ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องด้านแรงงานที่ได้รับมอบหมาย

6) สิทธิประโยชน์ของอาสาสมัครแรงงาน

ระเบียบกระทรวงแรงงานว่าด้วยอาสาสมัครแรงงาน พ.ศ. 2548 กำหนด สิทธิประโยชน์ของอาสาสมัครแรงงาน ดังนี้

(1) อาจได้รับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ และสิทธิประโยชน์ อย่างอื่นตามหลักเกณฑ์ที่ปลัดกระทรวงแรงงานกำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

(2) อาสาสมัครแรงงานที่ปฏิบัติงานดีเด่นอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ให้ ปลัดกระทรวงแรงงาน ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือหัวหน้าคณะผู้แทน คัดเลือกเพื่อเข้ารับโล่และเข็ม ประชากศเกียรติคุณอาสาสมัครแรงงานดีเด่น

7) ระยะเวลา และการสิ้นสุดสภาพ

(1) อาสาสมัครแรงงานในประเทศ มีระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่คราวละ 3 ปี

(2) อาสาสมัครแรงงานในต่างประเทศ มีระยะเวลาคราวละ 1 ปี

ทั้งนี้ อาสาสมัครแรงงานซึ่งพ้นจากหน้าที่อาจได้รับแต่งตั้งใหม่ได้ การสิ้นสุดสภาพของอาสาสมัครแรงงาน ดังนี้

(1) ตาย

(2) ลาออก

(3) ปลัดกระทรวงแรงงาน หรือผู้ว่าราชการจังหวัด หรือหัวหน้าคณะผู้แทน

ให้ออก เพราะขาดคุณสมบัติตามที่กำหนด หรือกระทำการที่อาจเป็นผลเสียหายแก่ทางราชการ

อาสาสมัครแรงงานจังหวัดลำปาง ได้รับการแต่งตั้งโดยยึดตามระเบียบ กระทรวงแรงงาน ว่าด้วยอาสาสมัครแรงงาน พ.ศ. 2548 ปัจจุบันมีจำนวน 100 คน ซึ่งเป็นแกนนำ ระดับตำบล มีระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่คราวละ 3 ปี มีหน้าที่หลักในการประสานการให้บริการ ด้านแรงงานระหว่างประชาชนในพื้นที่กับหน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงานจังหวัดลำปาง

2.7 โครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด

โครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด มีวัตถุประสงค์ เพื่อรณรงค์สร้างจิตสำนึกแก่แรงงานในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมาและในกลุ่มแรงงานนอกระบบตระหนักถึงปัญหาของยาเสพติด พร้อมร่วมมือป้องกันและแก้ไขปัญหา เพื่อสร้างเสริมภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแรงงานซึ่งอยู่ในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา และในกลุ่มแรงงานนอกระบบ มีเป้าหมายคือ สถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คน แสดงความจำนงเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับยาเสพติด และแรงงานนอกระบบได้รับการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด (กระทรวงแรงงาน 2563)

กระทรวงแรงงานกำหนดแนวทางการทำงานให้สำนักงานแรงงานจังหวัด ดังนี้

2.7.1 กิจกรรมที่ 1 การให้ความรู้ ปกป้อง และแนะนำ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คน

1) สำนักงานแรงงานจังหวัด จัดอบรมหรือจัดชี้แจงในการประชุมประจำเดือน เวทีสัญจร ฯลฯ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแก่อาสาสมัครแรงงาน เกี่ยวกับโครงการโรงงานสีขาว และมาตรฐานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการ (มยส.) โครงการ TO BE NUMBER ONE การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการ อาทิ การป้องกันแรงงานจากปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการ ระบบการบำบัดรักษา และการช่วยเหลือแรงงานที่เป็นผู้เสพ/ติดยาเสพติด ฯลฯ

ผลผลิต : อาสาสมัครแรงงานมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมที่จะดำเนินการเพื่อการป้องกัน แก้ไขและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด

ผลลัพธ์: อาสาสมัครแรงงานสามารถเข้าไปให้ความรู้ ปกป้อง และแนะนำแก่นายจ้าง/ลูกจ้างในสถานประกอบการฯ ได้

2) อาสาสมัครแรงงานเข้าไปให้ความรู้ ปกป้อง และแนะนำเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดแก่นายจ้าง/ลูกจ้างในสถานประกอบการ และดำเนินการส่งเสริม เชิญชวนให้มีการแสดงเจตนารมณ์ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไข และเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด มีเป้าหมาย สถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา ตามจำนวนอำเภอของแต่ละจังหวัด อำเภอละ 9 แห่งๆ ละ 6 คน

ผลผลิต : อาสาสมัครแรงงานเข้าไปสร้างการรับรู้ คำปรึกษา แนะนำเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ผลลัพธ์: เจ้าของสถานประกอบการ/ลูกจ้างเกิดการรับรู้ และแสดงความจำนงเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับยาเสพติด

3) สำนักงานแรงงานจังหวัดรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้แสดงความจำนงเข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้

(1) หากผู้ประกอบการสนใจดำเนินกิจกรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการให้อาสาสมัครแรงงานรวบรวมข้อมูลสถานประกอบการที่สนใจให้สำนักงานแรงงานจังหวัดเพื่อให้ คำแนะนำ ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เช่น การป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแรงงาน การสังเกตพฤติกรรม การส่งต่อพนักงานที่เป็นผู้เสพยาเสพติดไปสถานพยาบาล เป็นต้น

(2) หากสถานประกอบการแสดงเจตจำนงเข้าร่วมโครงการโรงงานสีขาว ให้เจ้าหน้าที่สำนักงาน แรงงานส่งต่อข้อมูลให้สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดเข้าไปให้คำปรึกษา แนะนำการดำเนิน กิจกรรม ตามหลักเกณฑ์โครงการ

(3) หากสถานประกอบการสนใจเข้าร่วมโครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (TO BE NUMBER ONE) ให้เจ้าหน้าที่สำนักงานแรงงานจังหวัดเข้าไปให้ความรู้ แนะนำ ในการจัดตั้งชมรม TO BE NUMBER ONE

4) จัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำเดือนส่งให้สำนักตรวจและประเมินผล กลุ่มงานสนับสนุนเครือข่ายและประสานภูมิภาค และรายงานบันทึกข้อมูลในระบบข้อมูลสารสนเทศยาเสพติดจังหวัด (NISPA) ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ภายในวันที่ 5 ของเดือน เป็นประจำทุกเดือน

2.7.2 กิจกรรมที่ 2 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการป้องกัน แก้ไข และเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด

1) สำนักงานแรงงานจังหวัดจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากการดำเนินงานกิจกรรมที่ 1 สอดแทรก กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ ระหว่างอาสาสมัครแรงงาน เจ้าของสถานประกอบการ/ลูกจ้างในสถานประกอบการ ที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คน และจากการดำเนินงานกิจกรรมที่ 3 กลุ่มแรงงานนอกระบบ ตลอดจนให้คำปรึกษา ชี้แนะ ทำความเข้าใจในการดำเนินงานให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อพัฒนาการทำงานในปีต่อไป และสร้างเครือข่าย แรงงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คน

2) สำนักงานแรงงานจังหวัดจัดทำสรุปผลการจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (สิ่งที่พบจากการดำเนิน กิจกรรมปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไข และข้อเสนอเพื่อพัฒนาการดำเนินงานในปีต่อไป) จัดทำเนียบรายชื่อ เครือข่าย สถานที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ติดต่อ หรือสร้างกลุ่มไลน์ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน

ผลผลิต : การมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มุมมองในการดำเนินงานป้องกัน แก๊ซ และฝ้าระวังปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คน ผลลัพธ์: เกิดเครือข่ายความร่วมมือด้านแรงงานในการทำงานด้านการป้องกัน แก๊ซ และฝ้าระวัง ปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คน

3) สำนักงานแรงงานจังหวัดจัดทำรายงานสรุปผลการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ส่งให้สำนักตรวจและประเมินผล กลุ่มงานสนับสนุนเครือข่ายและประสานภูมิภาค

2.7.3 กิจกรรมที่ 3 การให้ความรู้ ปรีกษา แนะนำ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มแรงงานนอกระบบ

กลุ่มเป้าหมาย คือ แรงงานนอกระบบ (กลุ่มเกษตรกร/ประมง กลุ่มรับจ้างชั่วคราว กลุ่มรับงานไปทำที่บ้าน กลุ่มประกอบอาชีพอิสระ กลุ่มวินมอเตอร์ไซด์ กลุ่มคนขับรถส่งสิ่งของ-อาหาร กลุ่มค้าขาย กลุ่มหาบเร่แผงลอย และอื่นๆ) เป้าหมายอาสาสมัครแรงงาน 1 คน ต่อแรงงานนอกระบบ 5 คน มีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

1) สำนักงานแรงงานจังหวัดแจกสื่อรณรงค์ป้องกันยาเสพติด ให้ความรู้เรื่องยาเสพติด ปรีกษา แนะนำหรือให้การช่วยเหลือแรงงานที่เป็นผู้เสพ/ติดยาเสพติด ฯลฯ ให้กับกลุ่มแรงงานนอกระบบ

2) สำนักงานแรงงานจังหวัดจัดทำรายงานสรุปผลการให้ความรู้ ส่งให้สำนักตรวจและประเมินผล กลุ่มงานสนับสนุนเครือข่ายและประสานภูมิภาค

ส่วนป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแรงงาน สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2559) กำหนดบทบาทของอาสาสมัครแรงงานในการดำเนินงานด้านการป้องกันยาเสพติด โดยมีบทบาทในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา และกำหนดหน้าที่ในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดด้วยรูปแบบ 3 สร้างความดีป้องกันยาเสพติด ซึ่งประยุกต์จากการกระบวนการดำเนินงานวงจรคุณภาพ (PDCA) มีแนวปฏิบัติดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (P: Plan)

อาสาสมัครแรงงานนำข้อมูลรายชื่อสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมาจากสำนักงานแรงงานจังหวัด แล้ววางแผนในการลงพื้นที่ กรอบแผนแนวปฏิบัติการดำเนินงานด้วยรูปแบบ 3 สร้างความดีป้องกันยาเสพติด ดังนี้

1) สร้างภูมิคุ้มกัน ทักชะชีวิต ห่างไกลจากยาเสพติด ด้วยการให้ความรู้ โทษภัยยาเสพติด ให้คำปรีกษา แนะนำวิธีแก้ไขปัญหาในทางที่ถูก ทักชะการปฏิบัติ ตลอดจนการบำบัดรักษา ให้คำแนะนำรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ติดต่อหน่วยงานที่ให้บริการด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

2) สร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วม รมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ โดยการแจกสื่อเผยแพร่การป้องกันยาเสพติด ประชาสัมพันธ์ความรู้โทษภัยยาเสพติด ทักษะชีวิต ข้อมูลการบำบัดรักษาและสถานที่ติดต่อหน่วยงานให้บริการด้านการป้องกันยาเสพติดผ่านเสียงตามสายในพื้นที่ และให้ชักชวนประชาชนกลุ่มวัยแรงงานเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในสถานประกอบการ ที่หน่วยงาน สถานประกอบการ หรือภาคประชาชนจัดขึ้น ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจแก่เจ้าของสถานประกอบการให้เปิดโอกาสยอมรับผู้ผ่านการบำบัดรักษาเข้าทำงานในสถานประกอบการ ส่งเสริมให้มีส่วนร่วมกิจกรรมป้องกันยาเสพติดของนายจ้าง/ลูกจ้าง ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

3) สร้างผลงานด้านยาเสพติด โดยการรายงานผลในแบบสรุปผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครแรงงาน แจกสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ พร้อมทั้งแนบรายชื่อสถานประกอบการ ที่อยู่จำนวนแรงงานที่เข้าไปดำเนินการ ให้คำแนะนำ ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและการบำบัดรักษา

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติตามแผน (D: Do)

อาสาสมัครแรงงานปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ตามกรอบแผนการดำเนินงานด้วยรูปแบบ 3 สร้างความดีป้องกันยาเสพติด

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบ (C: Check)

อาสาสมัครแรงงานรายงานผลการปฏิบัติงานให้เจ้าหน้าที่สำนักงานแรงงานจังหวัดทุกเดือน ตามกรอบแผนแนวปฏิบัติในการดำเนินงาน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ตรวจสอบว่าได้ปฏิบัติงานเป็นไปตามกรอบแผนดำเนินงานที่กำหนดหรือไม่ เมื่อตรวจสอบแล้วเจ้าหน้าที่รายงานผลการดำเนินงานในระบบสารสนเทศยาเสพติดจังหวัด (ที่มา: <http://nisp.ncccd.go.th>) เพื่อให้ผู้บริหารนำข้อมูลมาใช้พิจารณาอำนวยการ กำกับ และติดตามการดำเนินงานด้านยาเสพติด

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงให้ดีขึ้น (A: Action)

เมื่ออาสาสมัครแรงงานรายงานผลการดำเนินงานและผ่านการตรวจสอบแล้ว หากพบว่าการดำเนินงานมีปัญหา อุปสรรค ข้อขัดข้อง ให้อาสาสมัครแรงงานคิดหาแนวทางแก้ไขเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

วิธีการเข้าถึงสถานประกอบการในพื้นที่ มีหลักการและเทคนิคในการเข้าถึงสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมาที่สำคัญ ดังนี้

1) การสร้างความไว้วางใจ (Building TRUST) ก่อนที่จะขอความร่วมมือเจ้าของและแรงงานในสถานประกอบการโดยการรับฟังด้วยความตั้งใจและเข้าใจ สนทนาอย่างเปิดเผยจริงใจ ตรงไปตรงมา พูดข้อเท็จจริง ให้ความเคารพนับถือ เปิดเผย โปร่งใส ไม่มีอะไรซ่อนเร้น ตรวจสอบได้ และรู้จักขอโทษเมื่อให้ข้อมูลผิดพลาด และแสดงความรับผิดชอบ

2) การให้บริการด้วยใจ Service Mind คือ ยิ้มแย้ม (S=Smile) กระตือรือร้น (E= Enthusiasm) ความรวดเร็ว ครบถ้วน มีคุณภาพ (R = Rapidness) ตระหนักถึงเสมอว่างานที่ทำ มีคุณค่า (V = Value) ความประทับใจ (I = Impression) มีความสุภาพอ่อนโยน (C = Courtesy) ความอดทน เก็บอารมณ์ (E = Endurance) มีความเชื่อว่าภารกิจหน้าที่ของตนเป็นกลไกสำคัญของประเทศ (M = Make believe) ยืนยันรับรองรายงานผลการดำเนินงานตามความเป็นจริง (I = Insist) ให้ความสำคัญกับภารกิจหน้าที่ (N = Necessitate) และอุทิศตนให้งานป้องกันยาเสพติด (D = Devote)

3. ข้อมูลทั่วไปและผลการดำเนินงานของโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด จังหวัดลำปาง

3.1 ข้อมูลทั่วไปจังหวัดลำปาง

จังหวัดลำปาง มีพื้นที่ประมาณ 12,533,961 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,833,726 ไร่ ตั้งอยู่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพฯ ตามทางหลวงแผ่นดินสายพหลโยธิน ประมาณ 602 กิโลเมตร ตามทางรถไฟประมาณ 625 กิโลเมตร ทางเครื่องบินประมาณ 45 นาที จาก กรุงเทพฯ มีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดอื่นๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และพะเยา

ทิศตะวันออก ติดกับ จังหวัดพะเยา แพร่ และสุโขทัย

ทิศใต้ ติดกับ จังหวัดสุโขทัยและตาก

ทิศตะวันตก ติดกับ จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และตาก

การปกครองของจังหวัดลำปางแบ่งออกเป็น 13 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองลำปาง อำเภอแม่เมาะ อำเภอเกาะคา อำเภอเสริมงาม อำเภองาว อำเภอแจ้ห่ม อำเภอวังเหนือ อำเภอเถิน อำเภอแม่พริก อำเภอแม่ทะ อำเภอสบปราบ อำเภอห้างฉัตร และอำเภอเมืองปาน แยกเป็น 100 ตำบล 934 หมู่บ้าน 106 ชุมชน

สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 3 แห่ง เทศบาลตำบล 38 แห่ง อบต. 60 แห่ง ประชากรทั้งสิ้น 724,678 คน แยกเป็น เพศชาย 352,894 คน ร้อยละ 48.70 ของจำนวนประชากรทั้งหมด เพศหญิง 371,784 คน ร้อยละ 51.30 ของจำนวนประชากรทั้งหมด อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมืองลำปาง มี ประชากรทั้งสิ้น 222,355 คน (ร้อยละ 30.68 ของจำนวนประชากรทั้งหมด) ส่วนอำเภอที่มีประชากร น้อยที่สุด คือ อำเภอแม่พริก มีประชากรเพียง 15,756 คน เท่านั้น (ร้อยละ 2.17 ของประชากร ทั้งหมด) (สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง 2564)

ตารางที่ 2.1 จำนวนประชากรและจำนวนบ้านจังหวัดลำปาง จำแนกตามเขตพื้นที่การปกครอง

อำเภอ/เทศบาล	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนบ้าน
อำเภอเมืองลำปาง	44,491	46,013	90,504	38,702
เทศบาลเมืองพิชัย	6,190	7,026	13,216	6,477
เทศบาลตำบลบ่อแฮ้ว	4,304	4,857	9,161	4,230
เทศบาลเมืองเขลางค์นคร	28,063	31,202	59,265	26,086
เทศบาลนครลำปาง	22,562	27,647	50,209	29,693
อำเภอแม่เมาะ	12,130	11,977	24,107	9,083
เทศบาลตำบลแม่เมาะ	7,480	7,804	15,284	8,719
อำเภอเกาะคา	17,409	18,612	36,021	13,312
เทศบาลตำบลนาแก้ว	4,329	4,552	8,881	3,139
เทศบาลตำบลลำปางหลวง	4,384	4,824	9,208	3,348
เทศบาลตำบลเกาะคา	2,107	2,406	4,513	2,359
อำเภอเสริมงาม	11,056	11,027	22,083	7,684
เทศบาลตำบลเสริมงาม	4,091	4,166	8,257	3,020
อำเภองาว	24,348	24,410	48,758	18,159
เทศบาลตำบลหลวงเหนือ	1,959	2,178	4,137	2,347
อำเภอแจ้ห่ม	17,196	17,636	34,832	13,217
เทศบาลตำบลแจ้ห่ม	1,635	1,815	3,450	1,679
อำเภอวังเหนือ	18,437	18,344	36,781	13,357
เทศบาลตำบลวังเหนือ	2,012	2,006	4,018	1,982
เทศบาลตำบลบ้านใหม่	1,264	1,283	2,547	892
อำเภอเถิน	16,489	16,908	33,397	11,484
เทศบาลตำบลเวียงมอก	5,079	5,153	10,232	3,528
เทศบาลเมืองล้อมแรด	6,575	7,584	14,159	7,139
อำเภอแม่พริก	4,600	4,757	9,357	3,225
เทศบาลตำบลแม่พริก	1,227	1,345	2,572	1,128
เทศบาลตำบลแม่ปู้	1,808	2,019	3,827	1,342
อำเภอแม่ทะ	13,861	14,110	27,971	10,772

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

อำเภอ/เทศบาล	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนบ้าน
เทศบาลตำบลน้ำโจ้	4,701	4,848	9,549	3,528
เทศบาลตำบลแม่ทะ	3,238	3,318	6,556	2,988
เทศบาลตำบลสิริราช	2,355	2,235	4,590	1,593
เทศบาลตำบลป่าต้นนาครีว	3,785	4,012	7,797	2,982
อำเภอสบปราบ	10,404	10,744	21,148	6,655
เทศบาลตำบลสบปราบ	2,618	2,886	5,504	2,080
อำเภอห้างฉัตร	23,135	24,219	47,354	19,514
เทศบาลตำบลห้างฉัตร	1,239	1,518	2,757	1,298
อำเภอเมืองปาน	16,333	16,343	32,676	12,107
รวมทั้งสิ้น	352,894	371,784	724,678	298,848

ที่มา: สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง (2564)

3.1.1 จำนวนสถานประกอบการของจังหวัดลำปาง

สถานประกอบการในจังหวัดลำปางมีจำนวน 4,168 แห่ง ลูกจ้าง 52,623 คน สถานประกอบการขนาดเล็กมีจำนวนมากที่สุด (1 – 50 คน) รองลงมาคือสถานประกอบการขนาดกลาง (51 - 200 คน) และขนาดใหญ่ (201 คนขึ้นไป) (สำนักงานสถิติการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดลำปาง อ้างถึงใน สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง 2564)

ตารางที่ 2.2 จำนวนสถานประกอบการและลูกจ้างในจังหวัดลำปาง

ขนาดสถาน ประกอบการ	สถานประกอบการ (แห่ง)	ลูกจ้าง (คน)			
		ชาย	หญิง	เด็ก	รวม
1 - 4 คน	1,964	2,397	2,152	6	4,555
5 - 9 คน	1,210	4,301	3,894	-	8,195
10 - 19 คน	499	3,576	3,107	5	6,688
20 - 49 คน	369	6,887	4,183	1	11,071
50 - 99 คน	67	3,089	1,582	1	4,672
100 - 299 คน	46	4,314	3,444	2	7,760
300 - 499 คน	6	806	1,225	-	2,031
500 - 999 คน	3	796	1,025	2	1,823
1,000 คนขึ้นไป	4	5,153	675	-	5,828
รวม	4,168	31,320	21,287	17	52,623

ที่มา: สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง (2564)

3.1.2 จำนวนแรงงานนอกระบบ

สำนักงานสถิติ (2564 อ้างถึงใน สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง, น. 26) จังหวัดลำปาง มีแรงงานนอกระบบ จำนวน 254,416 คน ส่วนใหญ่ทำงานในภาคเกษตร จำนวน 53,876 คน นอกภาคเกษตร 100,540 คน อุตสาหกรรมที่มีแรงงานนอกระบบสูงสุด คือ การขายส่ง ขายปลีก ซ่อมแซมยานยนต์ ฯลฯ 39,010 คน รองลงมา คือ การผลิต 19,209 คน

3.2 สถานการณ์ยาเสพติดภาคเหนือและจังหวัดลำปาง

3.2.1 สถานการณ์ยาเสพติดภาคเหนือ

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม (2563) นำเสนอสถิติจำนวนคดียาเสพติดภาคเหนือ ดังนี้

ตารางที่ 2.3 สถิติจำนวนคดียาเสพติดภาคเหนือ ระหว่างปี 2559 – 2563

จังหวัด	จำนวนคดียาเสพติด (คดี)					อัตราการเติบโตเฉลี่ย
	2559	2560	2561	2562	2563	
ภาคเหนือ	20,129	20,019	34,213	30,369	21,451	+5.95
เชียงราย	1,322	509	2,242	2,285	2,569	+58.66
ลำปาง	444	852	1,864	1,931	2,146	+45.08
แม่ฮ่องสอน	84	49	189	121	87	+35.99
ลำพูน	866	928	1,317	776	1,635	+23.74
พิจิตร	1,149	1,242	2,991	2,261	1,556	+18.67
พะเยา	730	459	681	1,043	1,009	+12.23
อุทัยธานี	537	648	1,340	1,382	360	+11.33
น่าน	1,019	1,109	1,386	1,425	1,549	+9.07
สุโขทัย	740	850	1,426	1,782	640	+8.70
กำแพงเพชร	1,216	1,697	3,320	2,798	410	+6.83
อุดรดิตถ์	972	1,179	2,351	2,030	510	+6.43
พิจิตร	927	1,557	2,560	1,854	427	+5.57
เพชรบูรณ์	2,537	3,091	3,964	2,688	2,633	+3.17
นครสวรรค์	2,070	1,659	2,650	2,507	1,918	+2.20
เชียงใหม่	2,173	1,426	2,055	2,159	1,844	+0.04
ตาก	1,857	1,574	2,931	2,513	948	-1.11
แพร่	1,486	1,190	946	914	1,210	-2.28

จากตารางที่ 2.3 พบว่า ระหว่างปี 2559 – 2563 ภาคเหนือมีสถิติจับกุมคดียาเสพติดเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5.95 โดยจังหวัดลำปางมีสถิติจับกุมยาเสพติดมากขึ้นเฉลี่ย ร้อยละ 45.08 คิดเป็นอันดับที่ 2 รองจากจังหวัดเชียงราย

3.2.2 สถานการณ์ยาเสพติดจังหวัดลำปาง

ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดลำปาง (2565) รายงานสถานการณ์ยาเสพติดจังหวัดลำปาง ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 – 2565 จังหวัดลำปาง เป็นพื้นที่ตอนในใจกลางภาคเหนือตอนบน เป็นช่องทางการลักลอบขนส่งโดยใช้เส้นทางผ่านเข้ามาในพื้นที่จังหวัดลำปาง สำหรับสถานการณ์การแพร่ระบาดในกลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงสำคัญ จังหวัด

ลำปางได้ดำเนินการแก้ไขด้วยมาตรการปราบปรามเพื่อลดอุปทานยาเสพติด มาตรการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และมาตรการป้องกันยาเสพติดในกลุ่มเสี่ยง แต่พบว่าอุปทานหรือปริมาณยาเสพติดกลับมีมากยิ่งขึ้น ด้วยสาเหตุที่ง่ายต่อการเข้าถึงและราคาต่อเม็ดถูกลงมาก รวมทั้งการจับกุมกระทำได้น้อยขึ้นเนื่องจากขบวนการค้ายาเสพติดได้ปรับเปลี่ยนลักษณะการจัดองค์กรรูปแบบ และวิธีการลักลอบค้ายาเสพติด โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์หลายรูปแบบมาใช้ในการค้าทำให้ปัญหาดังกล่าวยังส่งผลกระทบต่อเนื่องไปสู่ปัญหาอื่นๆ ด้วย อาทิ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาครอบครัว ชุมชนและสังคม

จากผลการปฏิบัติงานด้านยาเสพติดที่ผ่านมา พบว่า ยังคงมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ได้แก่ ประการแรก การที่จังหวัดลำปางเป็นศูนย์กลางของเส้นทางคมนาคมของภาคเหนือและมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกทั้งเส้นทางหลักเส้นทางรองจำนวนหลายเส้นทาง ทำให้ต้องเพิ่มความเข้มงวดในการตั้งจุดตรวจ/จุดสกัด ประการที่สอง ชุมชนในเมืองมีประชากรแฝงที่หลากหลายทั้งนักเรียน นักศึกษา แรงงาน เป็นอุปสรรคต่อการทำงานสร้างความเข้มแข็งและเฝ้าระวังในชุมชนเขตเมือง ประการที่สาม การค้นหาผู้เสพที่ไม่แสดงตัวไม่ยอมรับและไม่สมัครใจเข้าบำบัดด้วยตัวเอง ต้องใช้มาตรการกดดันตรวจปัสสาวะซึ่งต้องใช้ชุดตรวจหาสารเสพติดเป็นจำนวนมากในการดำเนินงานในแต่ละปี ประการที่สี่ ผู้ผ่านการบำบัดซึ่งเป็นนักเรียน นักศึกษา แรงงาน เมื่อผ่านการบำบัดแล้วไม่อยู่ในพื้นที่ ย้ายที่อยู่เปลี่ยนที่เรียน/ที่ทำงานทำให้การติดตามดูแลช่วยเหลือขาดความต่อเนื่องและไม่ครบเป้าหมายที่กำหนด และประการที่ห้า ผู้ผ่านการบำบัดส่วนใหญ่ยังคงมีพฤติกรรมเสพยาและเลิกยากจำเป็นต้องเข้ารับการบำบัดในโรงพยาบาลตามนโยบายผู้เสพยา คือ ผู้ป่วย เพื่อลดจำนวนผู้ป่วยที่มีอาการจากจิตและประสาท และต้องให้ความสำคัญในการช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัดในชุมชนให้ดูแลตัวเองและอยู่ร่วมในสังคมได้

จากผลการปฏิบัติงานด้านยาเสพติดในปี 2565 เปรียบเทียบย้อนหลังตั้งแต่ปี 2561 – 2564 พบว่า

- 1) สถิติการจับกุมยาเสพติดมีจำนวนคดีเพิ่มขึ้น โดยพบว่าข้อหาสำคัญถูกจับกุมมากขึ้นและข้อหาเสพยามีจำนวนลดน้อยลง
- 2) ปริมาณของกลางยาบ้าที่จับกุมได้มีปริมาณมากขึ้น
- 3) ด้านการบำบัดรักษาผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด มีจำนวนผู้เข้ารับการบำบัดรักษาลดลง
- 4) การแพร่ระบาดในหมู่บ้าน/ชุมชน ลดน้อยลงอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง
- 5) อัตราส่วนผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด 2.11 ต่อจำนวนประชากร 1,000 คน

โดยผลการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ระหว่างปีงบประมาณ (พ.ศ. 2561 – 2564) และปีงบประมาณ 2565 ห้วงเดือน ต.ค. 64 - ส.ค. 65 มีผลการดำเนินงานดังนี้

ตารางที่ 2.4 สถิติการจับกุมคดียาเสพติด

ปี	ทุกข้อหา	ข้อหาเสพติด	ข้อหาสำคัญ
2561	3,230	2,289	941
2562	4,047	2,516	898
2563	4,410	2,493	1,258
2564	4,662	2,371	1,537
2565	4,658	2,093	1,344

ที่มา: ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดลำปาง (2565)

ตารางที่ 2.5 สถิติของกลางยาบ้า

ปี	ของกลางยาบ้า (เม็ด)
2561	3,657,373
2562	39,050,483.70
2563	12,833,723.5
2564	11,090,687
2565	21,509,184

ที่มา: ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดลำปาง (2565)

ตารางที่ 2.6 สถิติด้านการป้องกันในหมู่บ้าน/ชุมชน

ปี	ปัญหามาก	ปัญหาปานกลาง	ปัญหาน้อย	ไม่มีปัญหา
2561	30	75	260	672
2562	49	76	334	579
2563	122	61	258	598
2564	89	19	330	603
2565	98	7	322	614

ที่มา: ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดลำปาง, 2565

ตารางที่ 2.7 สถิติด้านผู้เกี่ยวข้องยาเสพติดจังหวัดลำปาง จากการประเมินหมู่บ้าน/ชุมชน จังหวัดลำปาง

ปี	จำนวนประชากร	ผู้เสพ/ผู้ติด	ผู้ผลิต/ผู้ค้า	ผู้เสพและผู้ค้า
2561	740,285	476	134	-
2562	740,519	878	93	-
2563	727,116	824	68	92
2564	694,569	969	108	128
2565	712,951	919	68	152

ที่มา: ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดลำปาง (2565)

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง (2565) เผยแพร่ข้อมูลการดำเนินงานบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จังหวัดลำปาง เปรียบเทียบปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 - 2565 (ระหว่างเดือนตุลาคม - เดือนกันยายน) ดังนี้

1) เพศ

ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 จำนวน 3,099 คน เพศชายมีจำนวนมากกว่าเพศหญิง 2,629 คน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 จำนวน 2,067 คน เพศชายมากกว่าเพศหญิง จำนวน 1,729 คน

ตารางที่ 2.8 สถิติจำนวนผู้เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จำแนกตามเพศ

ปีงบประมาณ	ชาย	หญิง	รวม (คน)
2561	2,947	212	3,159
2562	3,165	198	3,363
2563	2,888	234	3,122
2564	2,180	193	2,373
2565	1,065	54	1,119

(ข้อมูล ณ ส.ค. 65)

ที่มา: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง (2565)

2) กลุ่มอายุ

ผู้ที่เข้ารับการบำบัดส่วนใหญ่มีอายุ 39 ปีขึ้นไป รองลงมาคืออายุ 18 - 24 ปี อายุ 25 - 29 ปี อายุ 30 - 34 ปี อายุ 35 - 39 ปี และอายุ 17 ปีลงมา ตามลำดับ ซึ่งกลุ่มที่เข้ายาเสพติดส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยแรงงานมากที่สุด

ตารางที่ 2.9 สถิติจำนวนผู้เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จำแนกตามอายุ

ปี	<17 ปี	18-24 ปี	25-29 ปี	30-34 ปี	35-39 ปี	>39 ปี
2561	141	811	634	516	427	630
2562	172	881	726	477	477	630
2563	153	648	651	525	451	694
2564	92	377	484	411	356	653
2565	59	151	203	179	176	351

(ข้อมูล ณ ส.ค. 65)

รวม	617	2,868	2,698	2,108	1,887	2,958
-----	-----	-------	-------	-------	-------	-------

ที่มา: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง (2565)

3) อาชีพ

กลุ่มอาชีพที่เข้ารับการบำบัดมากที่สุด คือ ผู้ใช้แรงงาน รองลงมา ได้แก่ รับจ้าง การเกษตร ผู้ว่างงาน ค้าขาย นักเรียน/นักศึกษา พนักงานบริษัท/โรงงาน คมนาคม และข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ตามลำดับ

ตารางที่ 2.10 สถิติจำนวนผู้เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จำแนกตามเพศ

ปีงบประมาณ	ผู้ใช้แรงงาน	รับจ้าง	การเกษตร	ค้าขาย	ว่างงาน	นักเรียน/นักศึกษา	คมนาคม	พนักงานบริษัท/โรงงาน	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/ทหารตำรวจ
2561	1,130	1,035	326	129	268	120	19	52	15
2562	1,409	971	254	156	246	138	42	49	27
2563	1,282	886	273	176	243	81	56	38	31
2564	1,095	603	198	126	145	40	44	43	27
2565	270	524	118	63	70	25	0	17	7
(ข้อมูล ณ ส.ค. 65)									
รวม	5,186	4,019	1,169	650	972	404	161	199	107

ที่มา: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง (2565)

3.3 ผลการดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง ได้รับงบประมาณสำหรับดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานจังหวัดลำปาง จำนวน 112,450 บาท ใช้จ่ายงบประมาณทั้งสิ้นร้อยละ 100 มีผลการดำเนินงาน ดังนี้

3.3.1 กิจกรรมที่ 1 การให้ความรู้ ปกป้อง และแนะนำ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คน

อาสาสมัครแรงงานจังหวัดลำปาง รับผิดชอบเผยแพร่ความรู้ป้องกันยาเสพติดในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา ทั้งหมด 123 แห่ง ลูกจ้าง 703 คน

สถานประกอบการแสดงเจตจำนงเข้าร่วมกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด จำนวน 120 แห่ง

3.3.2 กิจกรรมที่ 2 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการป้องกัน แก้ไข และเฝ้าระวังปัญหาหยาเสฟติด

จัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์โดยการลงพื้นที่รณรงค์ประชาสัมพันธ์การป้องกันและแก้ไขปัญหาหยาเสฟติดในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คน ลงมา และแรงงานนอกระบบ ร่วมกันระหว่างอาสาสมัครแรงงาน พี่เลี้ยงอาสาสมัครแรงงาน และเจ้าหน้าที่หน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงานจังหวัดลำปาง จำนวน 10 รุ่น โดยมีรายละเอียดผู้เข้าร่วมประชุมและกิจกรรม ดังนี้

ตารางที่ 2.11 ผลการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการป้องกัน แก้ไข และเฝ้าระวังปัญหาหยาเสฟติด จังหวัดลำปาง

รุ่น ที่	อำเภอ	วัน เดือน ปี	สถานที่	อาสา สมัคร แรงงาน	เจ้าหน้าที่ หน่วยงาน สังกัด กระทรวง แรงงาน	สถานประกอบการ ที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา		แรงงาน นอก ระบบ
						นายจ้าง	ลูกจ้าง	
1	เมืองลำปาง	2 ก.ย. 64	ห้องประชุม 2 สำนักงานแรงงาน จังหวัดลำปาง	12	10	2	12	20
2	เมืองลำปาง และแม่เมาะ	3 ก.ย. 64	ห้องประชุม 2 สำนักงานแรงงาน จังหวัดลำปาง	11	10	4	17	21
3	เถินและ แม่พริก	6 ก.ย. 64	สำนักงานประกันสังคม จังหวัดลำปาง สาขาเถิน	11	10	4	16	47
4	งาว	8 ก.ย. 64	สำนักงานเทศบาล ตำบลหลวงเหนือ	10	10	6	18	35
5	สบปราบ และเสริมงาม	9 ก.ย. 64	องค์การบริหาร ส่วนตำบลนายาง	8	10	4	12	35
6	เกาะคา	10 ก.ย. 64	สำนักงานเทศบาล ตำบลวังพร้าว	9	10	4	29	95
7	แจ้ห่มและ เมืองปาน	13 ก.ย. 64	องค์การบริหาร ส่วนตำบล วิเชตนคร	11	10	6	34	65

ตารางที่ 2.11 (ต่อ)

รุ่น ที่	อำเภอ	วัน เดือน ปี	สถานที่	อาสา สมัคร แรงงาน	เจ้าหน้าที่	สถานประกอบการ		แรงงาน นอก ระบบ
					หน่วยงาน สังกัด กระทรวง แรงงาน	ที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา	นายจ้าง ลูกจ้าง	
8	วังเหนือ	14 ก.ย. 64	องค์การบริหาร ส่วนตำบลวังซ้าย	8	10	4	25	55
9	แม่ทะ	15 ก.ย. 64	สำนักงานเทศบาล ตำบลแม่ทะ	10	10	4	28	70
10	ห้างฉัตร	16 ก.ย. 64	องค์การบริหาร ส่วนตำบล เวียงตาล	6	10	4	9	72
รวม				96	100	42	200	515

ที่มา: สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง (2564)

3.3.3 กิจกรรมที่ 3 การให้ความรู้ ปกป้อง และแนะนำ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในกลุ่มแรงงานนอกระบบ

อาสาสมัครแรงงาน ดำเนินการแจกสื่อประชาสัมพันธ์ รวมทั้งให้ความรู้
ปรึกษา แนะนำเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดแก่แรงงานนอกระบบ และรายงานผลการ
ดำเนินงานให้สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปางทราบเป็นประจำทุกเดือน โดยมีแรงงานนอกระบบที่ได้
เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 529 คน แยกตามประเภทอาชีพ ดังนี้

- 1) เกษตร จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 35.16
- 2) รับจ้างชั่วคราว จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 32.33
- 3) อาชีพอิสระ จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 15.12
- 4) ค้าขาย จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 7.56
- 5) อื่นๆ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 4.53
- 6) รับงานไปทำที่บ้าน จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 4.16
- 7) วินมอเตอร์ไซด์ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.57
- 8) คนขับรถส่งสิ่งของ/อาหาร จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.38
- 9) ประมง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.38

เป้าหมาย งบประมาณ และผลการดำเนินงาน 5 ปีย้อนหลัง

ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 - 2565 สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง ได้รับจัดสรรเป้าหมายและงบประมาณตามโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด และมีผลการดำเนินงาน ดังนี้ (สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง 2565)

ตารางที่ 2.12 แผน/ผลการดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

ปีงบประมาณ	แผน/ผลการดำเนินงาน						งบประมาณที่ได้รับจัดสรร (บาท)	จำนวนงบประมาณต่อเป้าหมายรวม (บาท)
	นายจ้าง (แห่ง)		ลูกจ้าง (คน)		แรงงานนอกระบบ (คน)			
	เป้า หมาย	ผล	เป้า หมาย	ผล	เป้า หมาย	ผล		
พ.ศ. 2561	65	76 (116.92%)	195	315 (161.54%)	-	-	125,200	481.54
พ.ศ. 2562	65	75 (115.38%)	195	297 (152.31%)	500	681 (136.20%)	100,000	131.58
พ.ศ. 2563	104	114 (109.62%)	520	521 (100.19%)	500	512 (102.40%)	78,000	69.40
พ.ศ. 2564	117	123 (105.13%)	702	703 (100.14%)	500	529 (105.80%)	112,450	85.25
พ.ศ. 2565	52	66 (126.92%)	156	273 (175%)	500	513 (102.60%)	18,500	26.13

ที่มา: สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง (2565)

กล่าวโดยสรุป จังหวัดลำปางมีการป้องกันปัญหาเสพติดในทุกกลุ่ม ในส่วนของสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมาและกลุ่มแรงงานนอกระบบ เน้นการป้องกันผ่านอาสาสมัครแรงงานจังหวัดลำปางที่เข้าไปรณรงค์ป้องกันในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง สถานการณ์ยาเสพติดในจังหวัดลำปาง ส่วนใหญ่ใช้เป็นเส้นทางผ่านในการลำเลียงยาเสพติด สถานประกอบการในจังหวัดลำปางส่วนใหญ่เป็นสถานประกอบการขนาดเล็ก กลุ่มวัยที่มีการใช้สารเสพติดมากที่สุด คือวัยแรงงานส่วนใหญ่ประกอบอาชีพแรงงานนอกระบบ แต่สถานการณ์ยาเสพติดในจังหวัดลำปาง กลุ่มผู้เสพยาเสพติดยังเป็นกลุ่มวัยแรงงานมากที่สุด โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มแรงงานนอกระบบ ด้วยเหตุนี้ ลูกจ้างในสถานประกอบการขนาดเล็กและกลุ่มแรงงานนอกระบบ เป็นกลุ่มที่ควรให้ความสำคัญในการป้องกันปัญหาเสพติด ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัย

ยาเสพติด ว่าโครงการดังกล่าวมีส่วนช่วยในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และเหมาะสมกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดลำปางหรือไม่

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรรณวาท เมฆวานิชย์ (2560) ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยศึกษาประชากรที่อาศัยในพื้นที่ จำนวน 397 คน เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และเพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แต่เพศ และอาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาและแก้ไขปัญหายาเสพติด การเข้ารับการอบรมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดสามารถพัฒนาทักษะด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

สรราช อุทัยยัง (2562) ศึกษาประสิทธิผลการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติในอำเภอปง จังหวัดพะเยา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน และการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนในพื้นที่อำเภอปง จำนวน 382 คน พบว่า 1) ระดับประสิทธิผลในการปฏิบัติที่บรรลุเป้าหมายตามกำหนดจากหน่วยงาน ยุทธศาสตร์หลักด้านยาเสพติด มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมากที่สุดรวม 3 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านการลดความรุนแรงของปัญหายาเสพติด โดยมีผลการป้องกันและปราบปรามจับกุมผู้กระทำความผิด สามารถยับยั้งการผลิต การนำเข้า การส่งออกและการค้าภายในพื้นที่ (2) ด้านการสร้างเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน โดยมีผลการดำเนินงานตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อส่วนราชการ (3) ด้านการสร้างควมยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาระยะยาวที่สามารถดำเนินการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้กับประชาชนทั่วไปได้ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไป ปฏิบัติในอำเภอปง จังหวัดพะเยา รวม 11 ปัจจัย มีผลต่อประสิทธิผลการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด คือ (1) ด้านนโยบายสามารถนำไปปฏิบัติได้ และ (2) ด้านนโยบายสามารถวัดผลได้ รองลงมาคือ (3) ด้านความชัดเจนของนโยบาย (4) ด้านความเข้าใจในนโยบาย (5) ด้านการสร้างพลังสังคม/พลังชุมชน (6) ด้านการแก้ปัญหาผู้เสพ/ผู้ติด (7) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน/ป้องกัน (8) ด้านการปราบปราม/บังคับใช้กฎหมาย (9) ด้านการร่วมมือระหว่างประเทศ (10) ด้านการสกัดกั้น (11) ด้านการบริหารจัดการ

ตามลำดับ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการนำนโยบายการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติดไปปฏิบัติในอำเภอปง จังหวัดพะเยา เพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ประกอบด้วย 1) การรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง 2) การจัดสรรงบประมาณด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างเพียงพอ 3) การลดจำนวนผู้เสพยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง 4) การแสวงหาความร่วมมือกับต่างประเทศ 5) การจับกุมและลงโทษตามกฎหมาย 6) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด 7) การปฏิบัติตามนโยบายอย่างต่อเนื่อง

พิศมัย ทองเที่ยง (2562) ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในสถานประกอบการด้วยหลักอริยสัจ 4 โดยสังเคราะห์บทเรียนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในสถานประกอบการจากเอกสาร พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการด้วยหลักอริยสัจ 4 ได้แก่

1) การให้โอกาสคนดีสู่สังคมในสถานประกอบการ (ทาน) โดยส่งเสริมการทำกิจกรรมรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ (CSR) สร้างการมีส่วนร่วมดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในสถานประกอบการด้วยกลไกหุ้นส่วนภาคีที่เกี่ยวข้อง ในลักษณะ 3 เสา ได้แก่ หน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง เจ้าของสถานประกอบการ และลูกจ้าง และพนักงานลูกจ้าง และประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมดำเนินการ

2) การมีกฎระเบียบ ข้อบังคับ วัฒนธรรมในสถานประกอบการ (ศีล)

3) การพัฒนา สร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในกลุ่มแรงงานในสถานประกอบการ (ทาน) โดยการอบรมปลูกจิตสำนึก การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน การพัฒนาศักยภาพแกนนำ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อความภาคภูมิใจในการทำงาน การประกาศเกียรติคุณให้กับสถานประกอบการที่มีการจัดการปัญหายาเสพติดและสถานประกอบการที่มีส่วนร่วมในการคืนคนดีสู่สังคม และการบูรณาการทำงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มแรงงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องในพื้นที่มุ่งผลประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ

สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน (2561) ศึกษาประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงาน ด้านภัยยาเสพติด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ของสำนักงานแรงงานจังหวัด โดยศึกษา วิเคราะห์ผลสำเร็จของการดำเนินโครงการ และเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ไข ปัญหา/อุปสรรคที่เกิดขึ้นไปใช้ในการกำหนดนโยบาย แผนงานและโครงการต่างๆ ในการดำเนินการโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งดำเนินการศึกษาโดยใช้ตัวแบบการประเมินผลตามทฤษฎีระบบ (System Theory) 3 ส่วนประกอบหลัก ได้แก่ สิ่งป้อนเข้าไป (Input) กระบวนการ (Process) และผลที่ได้ (Product) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ แรงงานจังหวัดหรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จำนวน 76 คน อาสาสมัครแรงงานระดับตำบล จำนวน 7,255 คน ผู้แทนสถานประกอบการเป้าหมาย (ที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คน) จำนวน 6,706 แห่ง และลูกจ้างที่อยู่ในสถานประกอบการเป้าหมาย จำนวน 6,706 คน ผลการประเมิน พบว่า

1) สิ่งที่ป้อนเข้าไป (Input)

(1) ระดับความเพียงพอของงบประมาณค่อนข้างต่ำ ไม่เพียงพอกับการดำเนินโครงการ จำนวนอาสาสมัครแรงงาน 1 คนต่อจำนวนสถานประกอบการที่กำหนดในการปฏิบัติงาน 10 แห่ง ไม่เหมาะสม เนื่องจากบางพื้นที่มีสถานประกอบการน้อย จึงทำให้อาสาสมัครแรงงานไม่มีผลการปฏิบัติงาน และประกอบการบางพื้นที่มีสถานประกอบการที่อยู่ห่างไกล ทำให้การเดินทางปฏิบัติงานมีความลำบากและมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ไม่สามารถเข้าถึงสถานประกอบการทุกแห่ง

(2) ระดับความรู้ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของอาสาสมัครแรงงานพบว่า มีความรู้อยู่ในระดับค่อนข้างสูง

(3) ความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวกที่ใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น ยานพาหนะ เครื่องถ่ายเอกสาร กระดาษ โทรศัพท์ เป็นต้น อยู่ในระดับปานกลาง

(4) ความเพียงพอของสื่อประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ โดยต้องการให้สนับสนุนคู่มืออาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด แผ่นพับ โปสเตอร์ ป้ายไวเนล สติกเกอร์ และสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายให้มากยิ่งขึ้น

2) กระบวนการ (Process)

(1) กรอบแนวทางการดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดที่ใช้ในการปฏิบัติงานของสำนักงาน ป.ป.ส. และกรอบแนวทางที่กลุ่มงานสนับสนุนเครือข่ายและประสานภูมิภาค สำนักตรวจและประเมินผลกำหนด มีความชัดเจนระดับมาก เนื่องจากมีกรอบแนวทางที่ชัดเจน จัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจ และแจ้งเวียนให้รับทราบนโยบายกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนโครงการฯ คู่มือการปฏิบัติงาน และการออกนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครแรงงาน

(2) สำนักงานแรงงานจังหวัดสามารถดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนดได้ระดับค่อนข้างสูง

(3) นายจ้างสถานประกอบการส่วนใหญ่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานจากอาสาสมัครแรงงานในเรื่องการเผยแพร่แจกสื่อความรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันด้านการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดมากที่สุด รองลงมา คือ เรื่องการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด การป้องกันรักษาบำบัด และสถานที่ติดต่อหน่วยงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด นายจ้างมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านการป้องกันปัญหายาเสพติดในระดับค่อนข้างต่ำ มีนโยบาย/ให้โอกาสผู้รับการบำบัดเข้าทำงานในสถานประกอบการค่อนข้างต่ำ

(4) สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปางมีการกำกับติดตาม ดูแล และให้คำปรึกษา แนะนำการปฏิบัติงานแก่อาสาสมัครแรงงาน โดยใช้วิธีจัดประชุมประจำเดือน การนิเทศติดตามงานในพื้นที่ การจัดตั้งกลุ่มไลน์ อสร.

3) ผลที่ได้ (Product)

(1) จำนวนแรงงานในสถานประกอบการ ลูกจ้าง อาสาสมัครแรงงานมีความรู้ความเข้าใจ ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดค่อนข้างสูง

(2) มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของอาสาสมัครแรงงานค่อนข้างสูง

ปัญหา/อุปสรรค

นายจ้างสถานประกอบการไม่ให้ความสำคัญกับอาสาสมัครแรงงาน ขาดความเชื่อมั่น และขาดความร่วมมือ บางรายปกปิดข้อเท็จจริง ไม่ต้องการให้รับรู้ข้อมูลภายในสถานประกอบการ บางแห่งไม่รับฟังข้อมูล ไม่ยินยอมให้อาสาสมัครแรงงานไปในสถานประกอบการ เนื่องจากไม่รู้ว่าเป็นใคร อาสาสมัครแรงงานเป็นห่วงเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เกรงว่าจะทำให้ผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดไม่พอใจในการปฏิบัติงาน อาสาสมัครบางรายขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการติดต่อสื่อสารข้อมูล จำนวนอาสาสมัครแรงงาน 1 คน รับผิดชอบพื้นที่มากเกินไป ต้องใช้เวลาเดินทางและทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงสถานประกอบการครบทุกแห่ง สื่อประชาสัมพันธ์ขาดความหลากหลายไม่น่าสนใจ

ข้อเสนอแนะ

1) บูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน โดยมี อาสาสมัครแรงงานเป็นกลไกในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานประกอบการ

2) ออกกฎหมายระบุอำนาจหน้าที่ของอาสาสมัครแรงงานในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานประกอบการอย่างชัดเจน

3) สนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมศักยภาพเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครแรงงานอย่างเพียงพอและส่งเสริมการดูงานจากหน่วยงานอื่นเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำแนวทางการดำเนินงานและสื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายมาใช้ในการดำเนินงาน

4) สร้างขวัญและกำลังใจให้กับอาสาสมัครแรงงานที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น

5) ควรให้อาสาสมัครแรงงานเป็นผู้กำหนดหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครแรงงาน

6) สนับสนุนสื่อประชาสัมพันธ์หลายภาษา และมีความหลากหลายสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

7) เพิ่มเครือข่ายอาสาสมัครแรงงานในทุกพื้นที่

8) กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานเป็นภาพรวมในระดับจังหวัด ไม่ควรกำหนดเป็นรายบุคคล

9) เปิดโอกาสให้อาสาสมัครแรงงานเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

10) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดระหว่างนายจ้างอาสาสมัครแรงงาน และเครือข่ายด้านภัยยาเสพติดในระดับจังหวัด ภาค ประเทศ เพื่อทบทวนปัญหาอุปสรรคและแนวทางการปฏิบัติงาน

ธานี ดันจันท์กุล (2562) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของรูปแบบการปราบปรามยาเสพติดในเขตภาคเหนือตอนบน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ รูปแบบการกระทำ ความผิด และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของรูปแบบการปราบปรามยาเสพติดในเขตภาคเหนือตอนบน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ตำรวจจำนวน 4 นาย และผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวน 4 คน และสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่และมีความรับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจำนวน 6 นาย และการสนทนากลุ่มผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวน 4 คน รวม 18 คน ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์ยาเสพติดรุนแรงขึ้นทุกด้าน ทั้งการผลิต การลักลอบนำเข้า การขาย และผู้เสพยาเสพติด ส่วนรูปแบบการกระทำความผิดมีหลายวิธี ซึ่งผู้กระทำความผิดจะคิดค้นหาวิธีใหม่เสมอเพื่อหลบเลี่ยงการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของรูปแบบการปราบปรามยาเสพติด ดังนี้

1) นโยบาย เป็นตัวกำหนดการส่งเสริมการทำงานซึ่งมีความสำคัญอย่างมาก ทำให้การปราบปรามยาเสพติดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) การบังคับใช้กฎหมาย ข้อบังคับหรือมาตรการทางสังคมในการบังคับหรือกดดัน ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถนำมาใช้ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้

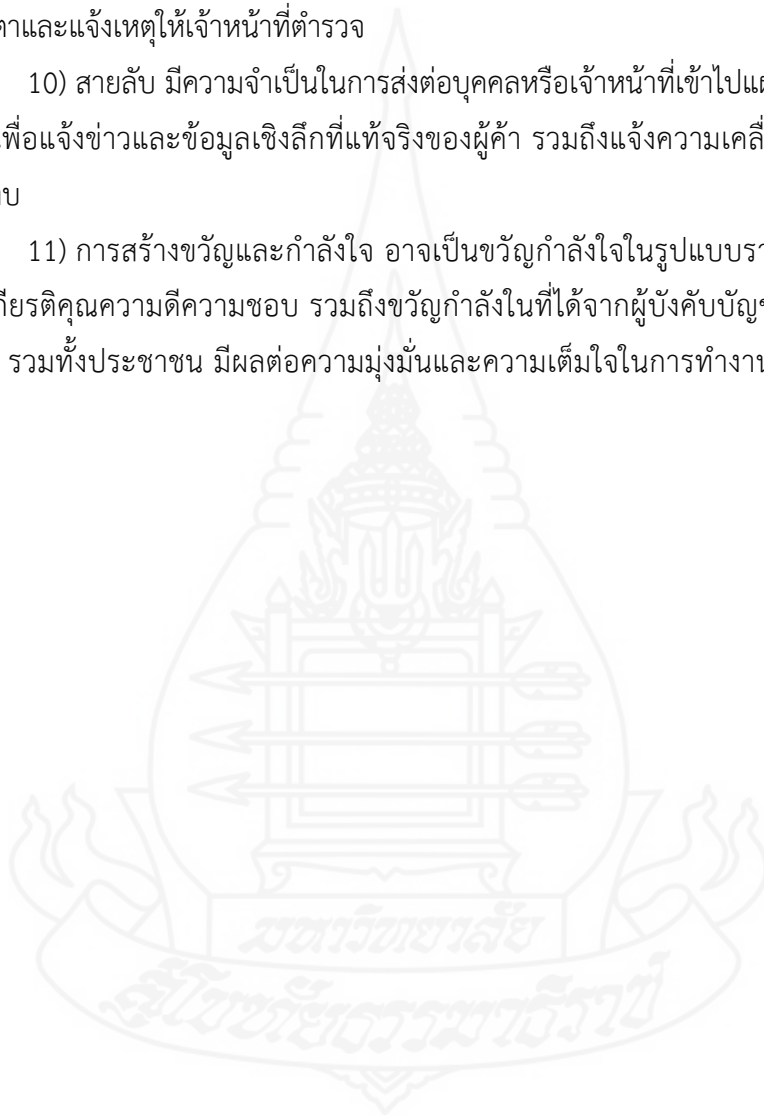
3) งบประมาณ จำเป็นต้องใช้งบประมาณในการซื้ออุปกรณ์ที่มีความทันสมัย และการหล่อซื้อต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก

4) การจัดการแบบองค์รวม เป็นการบริหารจัดการที่ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทั้งหมด ทั้งปัจจัยภายในและภายนอก และความเชื่อมโยงประสานกันในทุกๆ ส่วนขององค์ประกอบ

5) การมีประสบการณ์ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีประสบการณ์บ่อยครั้งโอกาสในการปราบปรามยาเสพติดจะมีความสำเร็จสูง ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จตรงที่มาจาก การปฏิบัติงานโดยตรง และประสบการณ์ทางอ้อมที่มาจาก การถ่ายทอดจาก รุ่นสู่รุ่น

6) เทคโนโลยี ต้องมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย ช่วยเจ้าหน้าที่ในการติดตามผู้กระทำความผิดง่ายขึ้น

- 7) ทีมงาน การทำงานร่วมกัน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกลุ่ม ช่วยให้บรรลุเป้าหมายเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ
- 8) การถ่ายทอดหรือส่งต่อความรู้ ความคิด ความเข้าใจและประสบการณ์จากการทำงานให้แก่ผู้ร่วมงานและผู้ที่จะสานต่อภาระงาน ทำให้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น
- 9) ภาคิเครือข่าย ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน ที่คอยสอดส่อง เป็นหูเป็นตาและแจ้งเหตุให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ
- 10) สายลับ มีความจำเป็นในการส่งต่อบุคคลหรือเจ้าหน้าที่เข้าไปแฝงตัวในกลุ่มผู้กระทำความผิด เพื่อแจ้งข่าวและข้อมูลเชิงลึกที่แท้จริงของผู้ค้ำ รวมถึงแจ้งความเคลื่อนไหวให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทราบ
- 11) การสร้างขวัญและกำลังใจ อาจเป็นขวัญกำลังใจในรูปแบบรางวัลนำจับหรือมอบประกาศเกียรติคุณความดีความชอบ รวมถึงขวัญกำลังใจที่ได้จากผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา ครอบครัว รวมทั้งประชาชน มีผลต่อความมุ่งมั่นและความเต็มใจในการทำงานเพื่อผลสัมฤทธิ์ของหน่วยงาน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษา เรื่อง การประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก โดยการศึกษาดำเนินการ ดังนี้

1. รูปแบบการประเมินโครงการ
2. พื้นที่ดำเนินการ
3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
4. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. รูปแบบการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเป็นการประเมินโครงการตามแนวทฤษฎี CIPP Model ของแดเนียล แอล สตัฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam) ซึ่งเป็นการประเมินโดยการวิเคราะห์ห่มมอง 4 ด้าน คือ

- 1) การประเมินด้านบริบท (Context Evaluation)
- 2) การประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation)
- 3) การประเมินด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process Evaluation)
- 4) การประเมินด้านผลผลิต (Product Evaluation)

2. พื้นที่ดำเนินการ

การศึกษาครั้งนี้ใช้พื้นที่ในการดำเนินการ คือ จังหวัดลำปาง จำนวน 13 อำเภอ ได้แก่ อำเภอวังเหนือ อำเภอเมืองปาน อำเภอแจ้ห่ม อำเภองาว อำเภอเมืองลำปาง อำเภอแม่เมาะ อำเภอห้างฉัตร อำเภอเกาะคา อำเภอแม่ทะ อำเภอเสริมงาม อำเภอสบปราบ อำเภอเถิน และอำเภอแม่พริก

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากร

- 1) แรงงานจังหวัดและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด ซึ่งเป็นบุคคลที่เข้าใจรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินโครงการ จำนวน 2 คน
- 2) อาสาสมัครแรงงานจังหวัดลำปาง จำนวน 100 ตำบลๆ ละ 1 คน รวม 100 คน
- 3) นายจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมาในจังหวัดลำปาง ที่อาสาสมัครแรงงานจังหวัดลำปางเข้าไปให้ความรู้ จำนวน 160 คน
- 4) ลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมาในจังหวัดลำปาง ที่อาสาสมัครแรงงานจังหวัดลำปางเข้าไปให้ความรู้ จำนวน 694 คน
- 5) แรงงานนอกระบบในจังหวัดลำปาง ที่อาสาสมัครแรงงานจังหวัดลำปางเข้าไปให้ความรู้ จำนวน 529 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

- 1) แรงงานจังหวัดและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด ซึ่งเป็นบุคคลที่เข้าใจรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินโครงการ จำนวน 2 คน
- 2) อาสาสมัครแรงงานจังหวัดลำปาง โดยคัดเลือกแกนนำอาสาสมัครแรงงานระดับอำเภอ ซึ่งเป็นตัวแทนของอาสาสมัครแรงงานในพื้นที่ สามารถให้ข้อมูลในภาพรวมการดำเนินงานของอาสาสมัครแรงงานในพื้นที่ได้ จำนวน 13 อำเภอๆ ละ 1 คน รวม 13 คน
- 3) นายจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา คัดเลือกตัวแทนนายจ้างที่เคยได้รับการประชาสัมพันธ์จากอาสาสมัครแรงงาน และแสดงเจตจำนงเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันปัญหาเสพติดในสถานประกอบการจากรายชื่อในระบบการรายงานข้อมูลระบบสารสนเทศยาเสพติดจังหวัด (NISPA) และสามารถให้ข้อมูลได้ ในพื้นที่ 13 อำเภอๆ ละ 1 คน รวม 13 คน
- 4) ลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา คัดเลือกตัวแทนลูกจ้างที่เคยได้รับการประชาสัมพันธ์จากอาสาสมัครแรงงาน และแสดงเจตจำนงเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันปัญหาเสพติดในสถานประกอบการจากรายชื่อในระบบการรายงานข้อมูลระบบสารสนเทศยาเสพติดจังหวัด (NISPA) และสามารถให้ข้อมูลได้ ในพื้นที่ 13 อำเภอๆ ละ 1 คน รวม 13 คน

5) แร่งงานนอกระบบ โดยคัดเลือกตัวแทนแร่งงานนอกระบบที่เคยได้รับการประชาสัมพันธ์จากอาสาสมัครแร่งงาน และแสดงเจตจำนงเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันปัญหาเสพติดในสถานประกอบการจากรายชื่อในระบบการรายงานข้อมูลระบบสารสนเทศยาเสพติดจังหวัด (NISPA) และสามารถให้ข้อมูลได้ในพื้นที่ 13 อำเภอๆ ละ 1 คน รวม 13 คน
รวมกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพในการศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 54 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (structured interviews) มีประเด็นคำถาม 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

4.1.1 **ด้านสภาพแวดล้อม (Context)** โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหา สภาพเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม นโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนต่างๆที่เกี่ยวข้อง

4.1.2 **ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)** โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับความพร้อมของทรัพยากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ สถานที่ วัสดุ/อุปกรณ์ และระยะเวลา

4.1.3 **ด้านกระบวนการ (Process)** โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับการขับเคลื่อนโครงการในพื้นที่ การดำเนินโครงการ ระเบียบปฏิบัติต่างๆ การกำกับติดตาม และการรายงานผลการดำเนินงาน

4.1.4 **ด้านผลผลิต (Product)** โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับผลการดำเนินงาน การตอบสนองนโยบายและผลกระทบต่อสังคม

4.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

4.2.1 ศึกษา ทบทวนเอกสาร ข้อมูลต่างๆ นำมากำหนดกรอบแนวคิดการศึกษา

4.2.2 ศึกษาหลักการสร้างแบบสัมภาษณ์จากเอกสาร บทความ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมากำหนดโครงสร้างแบบสอบถาม และข้อความ (Item) ให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการศึกษาและวัตถุประสงค์การศึกษา และนิยามคำศัพท์ตามที่ได้ทบทวนวรรณกรรมมา

4.2.3 นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมว่ามีความตรงกับเนื้อหาหรือไม่

4.2.4 แก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้รวบรวมและดำเนินการเก็บข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้

5.1 การวิจัยเอกสาร (Documentary research)

เป็นการรวบรวมข้อมูลเอกสารทางวิชาการ รายงานวิจัย รายงานการประชุม คู่มือปฏิบัติการ ระเบียบ ประกาศ คำสั่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

5.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผู้ศึกษาใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ (Interview) เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง โดยคำถามจะเป็นคำถามตามกรอบแนวคิด CIPP model ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถตอบคำถามได้อย่างอิสระ และข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ซึ่งจะทำให้ทราบภาพสะท้อนข้อเท็จจริงตามกรอบแนวคิด มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

5.2.1 ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาจะเริ่มต้นด้วยการนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ และวิธีที่จะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้ศึกษาศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ พร้อมเตรียมและศึกษาเครื่องมือในการบันทึกเสียง สมุดโน้ต และอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

5.2.2 ขั้นการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้ศึกษาได้สนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ ชี้แจงวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียง ในขณะที่สัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้จะถูกเก็บเป็นความลับ ทั้งนี้หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด ผู้ศึกษาก็จะไม่บันทึกเสียง

แบบสัมภาษณ์มีเนื้อหา 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ตำแหน่งในชุมชน โดยแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List)

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้องต่อโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด จังหวัดลำปาง แยกประเด็นตามกรอบแนวคิด CIPP model ซึ่งมีประเด็นคำถาม ดังนี้

ตารางที่ 3.1 ประเด็นคำถามแบบสัมภาษณ์การประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด
จังหวัดลำปาง

ประเด็นคำถาม	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ					หมายเหตุ
	แรงงาน จังหวัด เจ้าหน้าที่	ประธาน อาสาสมัคร แรงงาน	นาย จ้าง	ลูก จ้าง	แรงงาน นอก ระบบ	
การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation)						
1. ความสอดคล้องของโครงการ กับนโยบาย ยุทธศาสตร์และ แผนต่างๆ - ท่านทราบถึงนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการ ที่เกี่ยวกับการป้องกันปัญหา ยาเสพติดมากน้อยเพียงใด - ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับ ความสอดคล้องของโครงการ อาสาสมัครแรงงานด้านภัยยา เสพติดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนต่างๆ	/	/	-	-	-	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับ ความสอดคล้องกับ นโยบาย ยุทธศาสตร์ ความชัดเจน เหมาะสม สอดคล้องของหลักการ วัตถุประสงค์ และ เป้าหมายของโครงการ คือ แรงงานจังหวัด เจ้าหน้าที่ และอาสาสมัครแรงงาน ซึ่งทราบถึงรายละเอียด โครงการเป็นอย่างดี
2. ความสอดคล้องกับปัญหา สภาพเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม - ท่านทราบถึงปัญหาการแพร่ ระบาดของยาเสพติด สภาพ เศรษฐกิจ สังคม และ สภาพแวดล้อมในพื้นที่จังหวัด ลำปางมากน้อยเพียงใด - ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับ ความสอดคล้องของโครงการ อาสาสมัครแรงงานด้านภัย ยาเสพติดกับปัญหาสภาพ เศรษฐกิจ สังคม และ สภาพแวดล้อมในจังหวัดลำปาง	/	/	/	/	/	

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ					หมายเหตุ
	แรงงาน จังหวัด เจ้าหน้าที่	ประธาน อาสาสมัคร แรงงาน	นาย จ้าง	ลูก จ้าง	แรงงาน นอก ระบบ	
3. ความชัดเจน เหมาะสม สอดคล้องของหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ของโครงการ - ท่านทราบแนวทางการดำเนิน โครงการอาสาสมัครแรงงาน ด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง มากนักเพียงใด - ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร กับความชัดเจน เหมาะสม ความสอดคล้องของหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของ โครงการอาสาสมัครแรงงาน ด้านภัยยาเสพติด	/	/	-	-	-	
การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)						เนื่องจากแรงงานจังหวัด เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ และ อาสาสมัครแรงงานเป็น ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ เกี่ยวข้องโดยตรงกับปัจจัย นำเข้าต่างๆ จึงสามารถ เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้
1. บุคลากร - ท่านคิดว่าจำนวนบุคลากร ทั้งเจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร แรงงานที่ท่านเห็นว่าดำเนิน โครงการอาสาสมัครแรงงาน ด้านภัยยาเสพติดมีจำนวน เพียงพอหรือไม่	/	/	-	-	-	
2. งบประมาณ - ท่านคิดว่างบประมาณที่ได้รับ สำหรับดำเนินโครงการ อาสาสมัครแรงงานด้านภัยยา เสพติดจังหวัดลำปางเพียงพอ หรือไม่	/	/	-	-	-	
3. อาคารสถานที่ - ท่านคิดว่าสถานที่ดำเนิน โครงการมีความเหมาะสม หรือไม่	/	/	-	-	-	

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ					หมายเหตุ
	แรงงาน จังหวัด เจ้าหน้าที่	ประธาน อาสาสมัคร แรงงาน	นาย จ้าง	ลูก จ้าง	แรงงาน นอก ระบบ	
4. วัสดุ/อุปกรณ์ -ท่านคิดว่าวัสดุ อุปกรณ์ หรือ สื่อประชาสัมพันธ์ที่ได้รับ เพียงพอหรือไม่	/	/	-	-	-	
5. ระยะเวลา -ท่านคิดว่าระยะเวลาที่ใช้ ดำเนินโครงการมีความ เหมาะสมหรือไม่	/	/	-	-	-	
การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)						แรงงานจังหวัด เจ้าหน้าที่ และอาสาสมัครแรงงาน เป็นผู้รับทราบและกำหนด กระบวนการทำงาน สามารถให้ข้อมูลได้
1. การบริหารและขับเคลื่อน โครงการในพื้นที่ -มีการเตรียมการวางแผนการ ดำเนินงานในโครงการ อาสาสมัครแรงงานตำบลกัยยา เสพตติจังหวัดลำปางหรือไม่	/	/	-	-	-	
2. การดำเนินโครงการฯ และ ระเบียบปฏิบัติ -กิจกรรมที่จัดขึ้นในโครงการ อาสาสมัครแรงงานตำบลกัยยา เสพตติจังหวัดลำปาง มีการ ดำเนินการอย่างไร และเป็นไป ตามแผนที่วางไว้ เช่น การจัด กิจกรรม การใช้งบประมาณ ระยะเวลา เป้าหมาย หรือไม่ -ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการ ดำเนินงานโครงการอาสาสมัคร แรงงานตำบลกัยยาเสพตติ	/	/	-	-	-	

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ					หมายเหตุ
	แรงงาน จังหวัด เจ้าหน้าที่	ประธาน อาสาสมัคร แรงงาน	นาย จ้าง	ลูก จ้าง	แรงงาน นอก ระบบ	
3. การกำกับติดตามประเมินผล การดำเนินงานและการรายงาน -มีการควบคุม กำกับ และ ติดตามประเมินผลการ ดำเนินงานโครงการหรือไม่	/	/	-	-	-	แรงงานจังหวัด เจ้าหน้าที่ และอาสาสมัครแรงงาน เป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับ การติดตามประเมินผลการ ดำเนินงานและการรายงาน สามารถให้ข้อมูลได้
การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)						
1. ผลการดำเนินงานเป็นไปตาม วัตถุประสงค์ของโครงการ สถานประกอบการ ลูกจ้าง และ แรงงานนอกระบบ มีส่วนร่วม ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดจังหวัดลำปาง ใช่หรือไม่	/	/	-	-	-	แรงงานจังหวัด เจ้าหน้าที่ และอาสาสมัครแรงงาน เป็นผู้ทราบวัตถุประสงค์ โครงการ สามารถให้ข้อมูล ได้
2. ความพึงพอใจของ ผู้เกี่ยวข้องต่อการดำเนิน โครงการ ท่านมีความพึงพอใจต่อ โครงการอาสาสมัครแรงงาน ด้านภัยยาเสพติดหรือไม่ อย่างไร	-	-	/	/	/	นายจ้าง ลูกจ้าง และ แรงงานนอกระบบ เป็น กลุ่มเป้าหมายของโครงการ สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ความพึงพอใจได้

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ					หมายเหตุ
	แรงงาน จังหวัด เจ้าหน้าที่	ประธาน อาสาสมัคร แรงงาน	นาย จ้าง	ลูก จ้าง	แรงงาน นอก ระบบ	
3. การรับรู้แนวทางการป้องกัน ปัญหายาเสพติดในสถาน ประกอบการของนายจ้าง/ ลูกจ้าง/แรงงานนอกระบบ -โครงการอาสาสมัครแรงงาน ด้านภัยยาเสพติดสามารถช่วย ให้อาสาสมัครแรงงานจังหวัด ลำปางรณรงค์ให้ความรู้กับ สถานประกอบการ ลูกจ้าง และ แรงงานนอกระบบให้ตระหนัก ถึงปัญหาของยาเสพติด ใช่หรือไม่ -ท่านรับทราบแนวทาง การป้องกันปัญหาเสพติด ในสถานประกอบการเพิ่มขึ้น หรือไม่	/	/				
4. ผลกระทบต่อสังคม -ท่านคิดว่าโครงการอาสาสมัคร แรงงานด้านภัยยาเสพติดส่งผล อย่างไรต่อสังคม	/	/	/	/	/	

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อคิดเห็นและ
ข้อเสนอแนะต่อโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

6.2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ เพื่อได้ศึกษาประเด็นอย่างลึกซึ้ง เมื่อข้อมูลมีประเด็นใดที่ไม่ชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

6.3 การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้ศึกษาจะตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้เพียงพอหรือไม่ ตอบคำถามของงานศึกษาหรือไม่ หากพบว่าข้อมูลไม่ตรงกัน ผู้ศึกษาจะตรวจสอบว่าข้อมูลที่แท้จริงเป็นอย่างไร ซึ่งผู้ศึกษามีวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ดังต่อไปนี้

6.3.1 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีตรวจสอบ คือ ตรวจสอบแหล่งของข้อมูล แหล่งที่มาที่จะพิจารณาในการตรวจสอบ ได้แก่ 1) แหล่งเวลา ถ้าเวลาต่างกันข้อมูลจะเหมือนกันหรือไม่ 2) แหล่งสถานที่ ถ้าสถานที่ต่างกันข้อมูลที่ได้รับจะเหมือนกันหรือไม่ 3) แหล่งบุคคล ถ้าบุคคลที่ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่

6.3.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้ศึกษา (Investigator Triangulation) คือ การตรวจสอบว่าข้อมูลที่ผู้ศึกษาลงไปเก็บแต่ละครั้งจะแตกต่างกันอย่างไร ในกรณีที่ไม่แน่ใจในคุณภาพของผู้รวบรวมข้อมูลสนาม ผู้ศึกษาได้ปรับเปลี่ยนตัวผู้ศึกษาให้มีหลายคนขึ้น

6.3.3 การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) คือ การตรวจสอบว่าถ้าใช้แนวคิดที่แตกต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลต่างกันมากน้อยเพียงใด

6.3.4 การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodology Triangulation) คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถามพร้อมกัน นั่นก็คือการศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย

6.3.5 การสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุป เป็นการนำแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยต่างๆ ทางวิชาการ มาสร้างเป็นบทสรุปร่วมกับข้อมูลที่เชื่อถือได้อีกครั้งหนึ่ง โดยเน้นความเชื่อมโยงเพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรมและตรงต่อข้อเท็จจริงที่ปรากฏ

6.3.6 นำข้อมูลที่ได้จากการเปรียบเทียบมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน เพื่อสรุปการประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง ภายใต้แนวคิดการประเมินผลแบบ CIPP model ให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความเหมาะสม แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยใช้การนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง “การประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง” ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง รวมทั้งสิ้น 54 คน ประกอบด้วย แรงงานจังหวัดและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการ จำนวน 2 คน อาสาสมัครแรงงาน จำนวน 13 คน นายจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา จำนวน 13 คน ลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา จำนวน 13 คน และแรงงานนอกระบบ จำนวน 13 คน ซึ่งสามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการประเมินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง ตามกรอบแนวคิด CIPP Model ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ผลการประเมินตามกรอบแนวคิด CIPP model ได้แก่ การประเมินบริบท (Context Evaluation) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) และการประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

ส่วนที่ 1 ผลการประเมินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง ตามกรอบแนวคิด CIPP Model

ผู้ศึกษาขอนำเสนอผลการประเมินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง ตามกรอบแนวคิด CIPP Model ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และผลการประเมินตามกรอบแนวคิด CIPP model ได้แก่ การประเมินบริบท (Context Evaluation) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) และการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) รายละเอียดดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย แรงงานจังหวัดและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการ อาสาสมัครแรงงาน นายจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา ลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา และแรงงานนอกระบบ ขอนำเสนอข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างการประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงาน
ด้านภยยาเสพติดในจังหวัดลำปาง

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	54	100.00
- ชาย	24	44.44
- หญิง	30	55.56
การศึกษา	54	100.00
- ประถมศึกษา	2	3.70
- มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	30	55.56
- อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	6	11.11
- ปริญญาตรี	14	25.93
- ปริญญาโทหรือสูงกว่า	2	3.70
อายุ	54	100.00
- 20-30 ปี	8	14.81
- 31-40 ปี	10	18.52
- 41-50 ปี	10	18.52
- 51-60 ปี	23	42.59
- มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	3	5.56
ประเภทกิจการของนายจ้าง	13	100.00
- อยู่ซ่อมรถ	1	7.69
- ขายวัสดุก่อสร้าง	7	53.86
- ฟาร์มเลี้ยงสัตว์	2	15.38
- ปั้มน้ำมัน	2	15.38
- ร้านกาแฟ	1	7.69

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพของลูกจ้าง	13	100.00
- ช่างซ่อมรถ	1	7.69
- พนักงานขนส่งสินค้า	4	30.79
- พนักงานขาย	2	15.38
- คนงานเลี้ยงสัตว์	2	15.38
- คนงานปั้นบล็อก	1	7.69
- พนักงานปั๊ม	2	15.38
- พนักงานชงกาแฟ	1	7.69
อาชีพของแรงงานนอกระบบ	13	100.00
- ค้าขาย	6	46.15
- เกษตรกร	6	46.15
- รับจ้างทั่วไป	1	7.70

จากตารางที่ 4.1 กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 54 คน พบว่า เพศชาย 24 คน (ร้อยละ 44.44) และเพศหญิง 30 คน (ร้อยละ 55.56) ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมหรือเทียบเท่ามากที่สุด จำนวน 30 คน (ร้อยละ 55.56) รองลงมาคือ ระดับปริญญาตรี 14 คน (ร้อยละ 25.93) ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า จำนวน 6 คน (ร้อยละ 11.11) ระดับประถมศึกษาและระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า จำนวน 2 คนเท่ากัน (ร้อยละ 4.76) 1 คน อายุ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี จำนวน 23 คน (ร้อยละ 42.59) รองลงมา คือ อายุระหว่าง 31- 40 ปีและอายุระหว่าง 41 - 50 ปี จำนวน 10 คนเท่ากัน (ร้อยละ 18.52) อายุระหว่าง 20 - 30 ปี จำนวน 8 คน (ร้อยละ 14.81) และอายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 3 คน (ร้อยละ 5.56)

กลุ่มตัวอย่างประเภทนายจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา จำนวน 13 คน ส่วนใหญ่ประกอบกิจการประเภทขายวัสดุก่อสร้าง จำนวน 7 คน (ร้อยละ 53.86) รองลงมา คือ ฟาร์มเลี้ยงสัตว์และปั๊มน้ำมันเท่ากัน จำนวน 2 คน (ร้อยละ 15.38) และอู่ซ่อมรถและร้านกาแฟเท่ากัน จำนวน 1 คน (ร้อยละ 7.69)

กลุ่มตัวอย่างประเภทลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา จำนวน 13 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานขนส่งสินค้า จำนวน 4 คน (ร้อยละ 30.79) รองลงมา เป็นพนักงานขาย คนงานเลี้ยงสัตว์ และพนักงานปั๊มเท่ากัน จำนวน 2 คน (ร้อยละ 15.38) ช่างซ่อมรถ คนงานปั้นบล็อก และพนักงานชงกาแฟเท่ากัน จำนวน 1 คน (ร้อยละ 7.69)

กลุ่มตัวอย่างประเภทแรงงานนอกระบบ จำนวน 13 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายและเกษตรกรเท่ากัน จำนวน 6 คน (ร้อยละ 46.15) และรับจ้างทั่วไป จำนวน 1 คน (ร้อยละ 7.70)

1.2 ผลการประเมินโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง ตามกรอบแนวคิด CIPP Model

1.2.1 ด้านบริบท (Context Evaluation)

1) ด้านความสอดคล้องของโครงการกับนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนต่างๆ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2563 - 2565 แผนปฏิบัติการด้านแรงงาน (พ.ศ. 2563 - 2565) แนวคิดเกี่ยวกับอาสาสมัครแรงงาน และโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด พบว่า นโยบายรัฐบาลมุ่งเน้นการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในทุกภาคส่วน โดยเชื่อมโยงนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในทุกระดับ และกระทรวงแรงงานกำหนดเป็นแผนการดำเนินงานให้กับสำนักงานแรงงานจังหวัด ดำเนินการในพื้นที่ ตลอดจนออกแบบคู่มือการดำเนินงาน และเป้าหมายให้กับสำนักงานแรงงานจังหวัดดำเนินการ สามารถวิเคราะห์ความสอดคล้องของโครงการกับนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนต่างๆ ได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง มีเป้าหมาย คือ ประชาชนอยู่ดี กินดี และมีความสุข บ้านเมืองมีความมั่นคงในทุกมิติ และทุกระดับ กองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีความพร้อมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคง ประเทศไทยมีบทบาทด้านความมั่นคงเป็นที่ชื่นชม และได้รับการยอมรับโดยประชาคมระหว่างประเทศ ซึ่งปัญหาเสพติดเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ซึ่งเป็นปัญหาที่นำไปสู่การก่ออาชญากรรม คุณภาพชีวิตของประชาชน และส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศ โดยประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง คือ การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง การพัฒนาศักยภาพของประเทศให้พร้อมเผชิญภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ การบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและนานาชาติ รวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มิใช่ภาครัฐ และการพัฒนากลไกการบริหารจัดการความมั่นคงแบบองค์รวม

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 การป้องกันและปราบปรามปัญหายาเสพติด อยู่ภายใต้แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นความมั่นคง แผนย่อยการป้องกันและแก้ไขปัญหามีผลกระทบต่อความมั่นคง ส่วนการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรและการพัฒนาประเทศ แนวทางการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มุ่งยึดแนวคิดการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตั้งแต่ต้นทาง - กลางทาง - ปลายทาง ในการดำเนินการอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ

(1) ในพื้นที่แหล่งผลิตภายนอกประเทศ ใช้การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อกดดันและยุติบทบาทแหล่งผลิตภายนอกประเทศ ด้วยการอาศัยงานวิชาการ การปฏิบัติการ ข้อมูลข่าวสาร และการพัฒนาพื้นที่และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนตามแนวชายแดน รวมไปถึงการสกัดกั้นสารตั้งต้น เคมีภัณฑ์ อุปกรณ์การผลิต และนักเคมี ไม่ให้เข้าสู่แหล่งผลิต

(2) การสกัดกั้นการนำเข้า - ส่งออกยาเสพติด ทั้งทางบก ทางเรือ และทางอากาศ โดยอาศัยเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนการสกัดกั้นตามจุดตรวจ/จุดสกัดของเส้นทางคมนาคมและพื้นที่ตอนใน

(3) การปราบปรามกลุ่มการค้ายาเสพติด โดยมุ่งเน้นการทำลายโครงสร้างการค้ายาเสพติด ผู้มีอิทธิพล และเจ้าหน้าที่รัฐที่ปล่อยปละละเลย ทุจริต หรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ผ่านทางการบูรณาการ ด้านการข่าว การสืบสวนทางเทคโนโลยี การสืบสวนทางการเงินและสกุลเงินดิจิทัล รวมไปถึงการปราบปรามยาเสพติด ในแหล่งพักเก็บยาเสพติดภายในประเทศ

(4) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชนตามแนวชายแดน โดยใช้กลยุทธ์ตามแนวทางการพัฒนาทางเลือก เพื่อพัฒนาพื้นที่และประชาชนตามแนวชายแดนและพื้นที่พิเศษที่มี ปัญหายาเสพติด ด้วยการสลายโครงสร้างปัญหา และบูรณาการการแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหายาเสพติดอันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ตามแนวพระราชดำริ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยุทธศาสตร์แนวทางการดำเนินงาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และศาสตร์พระราชา ซึ่งเป็นกรอบการแก้ไขปัญหายาเสพติด และลดปัญหาเชิงโครงสร้างหรือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และสร้างการเป็นอาสาป้องกันการใช้ยาในทางที่ผิด ในหมู่บ้านตามแนวชายแดน

(5) การป้องกันยาเสพติดในแต่ละกลุ่มเป้าหมายอย่างเหมาะสมเป็นรูปธรรม โดยการปลูกฝังค่านิยมและองค์ความรู้ที่เหมาะสม อันจะส่งผลกระทบต่อความคิดและโน้มน้าวให้เกิดความเห็น ที่คล้อยตามอย่างถูกต้อง

(6) การปรับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยการเสริมสร้างปัจจัยที่เอื้อต่อการไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย อาทิ ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน

(7) การดูแลผู้ใช้ ผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด ให้เข้าถึงการบำบัดรักษา และการลดอันตรายหรือผลกระทบจากยาเสพติด โดยการคัดกรอง ประเมินวินิจฉัยที่มีประสิทธิภาพ กำหนดแผนการดูแลและให้การบำบัดรักษาที่เหมาะสม มีมาตรฐาน พร้อมทั้งให้การติดตามช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพที่ครอบคลุมทุกมิติ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้สามารถอยู่ร่วมในสังคมชุมชน ได้อย่างปกติสุขและเท่าเทียม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด คือ ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน มีแนวทางการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง คือ แนวทางที่ 5 การบริหารจัดการความมั่นคงเพื่อการพัฒนา เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันระหว่างแผนงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงการพัฒนาภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เป้าหมายที่ 4 ประเทศไทยมีความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านความมั่นคงในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน มิตรประเทศ และนานาชาติในการป้องกันภัยคุกคามในรูปแบบต่างๆ ควบคู่ไปกับการรักษาผลประโยชน์ของชาติตัวชี้วัดที่ 4.4 จำนวนคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดลดลง

แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2563 - 2565 มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนเพื่อบูรณาการการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่จะนำไปสู่การลดผลกระทบที่เกิดต่อสังคม สร้างความมั่นคงปลอดภัยและลดความเดือดร้อนของประชาชน มาตรการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด คือ มาตรการที่ 3 มาตรการป้องกันยาเสพติด โดยแนวทางที่เกี่ยวข้อง คือ

แนวทางที่ 4 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชนตามแนวชายแดนและการพัฒนาทางเลือก ลดเหตุปัจจัยของโครงสร้างอิทธิพล และขบวนการค้ายาเสพติดบริเวณชายแดน โดยใช้กระบวนการแก้ไขปัญหาแบบองค์รวม การพัฒนาทางเลือก เศรษฐกิจพอเพียง ความมีส่วนร่วมของพื้นที่ รวมทั้งผสมผสานกับมาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติด ให้เกิดรูปแบบการทำงานอย่างยั่งยืน

แนวทางที่ 5 การป้องกันยาเสพติดในแต่ละกลุ่มเป้าหมายอย่างเหมาะสม เป็นรูปธรรม เสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในกลุ่มเป้าหมายให้สอดคล้องกับพัฒนาการตามช่วงวัยและวิถีชีวิต โดยเน้นการเสริมสร้างองค์ประกอบสำคัญของภูมิคุ้มกัน ได้แก่ ทักษะสมอง ความรู้ ทักษะคิด ทักษะในการดำเนินชีวิต รวมทั้งสร้างกระแสสังคมให้ตระหนักและมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติดในกลุ่มเป้าหมาย เป้าหมายแนวทาง คือ การป้องกันยาเสพติดโดยการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดอย่างเหมาะสมในกลุ่มประชากรตามแต่ละช่วงวัย และกลุ่มประชากรเฉพาะ โดยกลุ่มวัยผู้ใหญ่ อายุ

20 ปีขึ้นไป เป็นวัยแรงงานและเป็นวัยผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน/ชุมชน สนับสนุนให้สถานประกอบการ อาสาสมัครแรงงาน และผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน รมรณรงค์ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษพิษภัยของ ยาเสพติด และการดูแลตนเองจากปัจจัยเสี่ยงของแต่ละกลุ่มอาชีพ การป้องกันดูแลสมาชิกใน ครอบครัวและหมู่บ้าน/ชุมชนจากปัญหาเสพติด

แนวทางที่ 6 การปรับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม จัดปัจจัยลบ เพิ่ม ปัจจัยบวก โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จัดระเบียบสังคม และการ เสริมสร้างพื้นที่ปลอดภัย เน้นความมีส่วนร่วมของกลไกในพื้นที่ โดยการเสริมสร้างสภาพแวดล้อม เชิงบวกไม่ให้เกิดคนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ลดโอกาสที่จะยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด มีแนวทางการ ดำเนินการกับทั้งกลุ่มเด็กเยาวชน กลุ่มแรงงาน ชุมชน โดยกลุ่มแรงงาน เสริมสร้างสภาพแวดล้อม ทั้งภายในและนอกสถานประกอบการ โดยสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในกลุ่มแรงงาน/สถานประกอบการ

แผนปฏิบัติการด้านแรงงาน (พ.ศ. 2563-2565) มีแนวทางสำคัญที่ เกี่ยวข้องกับโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด คือ แนวทางที่ 2 การคุ้มครองและ เสริมสร้างความมั่นคง หลักประกันในการทำงานและคุณภาพชีวิตที่ดี เป้าหมาย คือ แรงงานได้รับ ความคุ้มครองและสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย มีหลักประกันสังคมที่มั่นคงและมีคุณภาพชีวิตที่ดี แนวทางย่อยที่ 2.2 การส่งเสริม พัฒนา คุ้มครองสิทธิด้านแรงงาน และเพิ่มประสิทธิภาพความ ปลอดภัยอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมในการทำงานโดยผ่านกลไกการมีส่วนร่วม (Safety Thailand) โดยดำเนินโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งระบบนิเวศสำหรับกลุ่มแรงงาน/สถานประกอบการให้มี ระบบการจัดการปัญหายาเสพติด และโครงการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติดในกลุ่มสถานประกอบการ

โครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด มีวัตถุประสงค์เพื่อรณรงค์ สร้างจิตสำนึก แก่แรงงานในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา และกลุ่มแรงงานนอก ระบบตระหนักถึงปัญหาของยาเสพติด พร้อมร่วมมือป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อเสริมสร้าง ภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติด โดยกำหนดแนวทางการทำงานให้สำนักงานแรงงานจังหวัดดำเนินการ อย่างชัดเจน ผ่านอาสาสมัครแรงงาน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ แรงงานจังหวัด เจ้าหน้าที่ที่ รับผิดชอบโครงการ และอาสาสมัครแรงงาน ซึ่งเป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติทราบถึงรายละเอียด โครงการและขั้นตอนการดำเนินงานเป็นอย่างดี พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นแรงงานจังหวัดและ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบทราบถึงนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการและ กลุ่มแรงงานเป็นอย่างดี ทั้งนโยบายระดับประเทศ ระดับกระทรวง รวมถึงระดับจังหวัด และมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดเป็นอย่างดีผ่านการศึกษาคู่มือ

แนวทางการดำเนินงานของสำนักงานแรงงานจังหวัด และมีความคิดเห็นเป็นไปในแนวทางเดียวกันว่า โครงการดังกล่าวมีความสอดคล้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนต่างๆ ทั้งระดับจังหวัด กระทรวงแรงงาน และระดับประเทศ

กล่าวโดยสรุป โครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2563 - 2565 แผนปฏิบัติการด้านแรงงาน (พ.ศ. 2563 - 2565) โดยกำหนดเป็นคู่มือแนวทางการดำเนินงานให้สำนักงานแรงงานจังหวัดดำเนินการผ่านโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 3 ท่าน มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง มีความสอดคล้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนระดับต่างๆ โดยแรงงานจังหวัดและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อมโยงของนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนระดับต่างๆ ซึ่งนโยบายเป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางขับเคลื่อนการป้องกันปัญหาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ธาณี ตันจันทร์กุล (2562) กล่าวว่า นโยบาย เป็นตัวกำหนดการส่งเสริมการทำงานซึ่งมีความสำคัญอย่างมาก ทำให้การปราบปรามยาเสพติดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) ความสอดคล้องกับปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า จังหวัดลำปางมีพื้นที่ติดกับหลายจังหวัด และเป็นเส้นทางคมนาคมในการเดินทางไปจังหวัดต่างๆ โดยเฉพาะการเดินทางไปยังกรุงเทพมหานคร สถานประกอบการส่วนใหญ่เป็นสถานประกอบการขนาดเล็ก และกลุ่มอาชีพแรงงานนอกระบบมีจำนวนมาก สถานการณ์ยาเสพติด ส่วนใหญ่ใช้เป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติดไปยังพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาข้อมูล 5 ปีย้อนหลัง สถิติการจับกุมเพิ่มขึ้น ผู้ได้รับการบำบัดยาเสพติดส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยแรงงาน กลุ่มอาชีพที่เข้ารับการบำบัดมากที่สุด 5 ลำดับแรก คือ ผู้ใช้แรงงาน รับจ้าง เกษตรกร ผู้ว่างงาน ค้าขาย ตามลำดับ การป้องกันปัญหาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชน พบว่า จำนวนหมู่บ้าน/ชุมชนที่มีปัญหามากมีจำนวนเพิ่มขึ้น จำนวนผู้เสพ/ผู้ติดเพิ่มขึ้น

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

แรงงานจังหวัดและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการ ทราบถึงข้อมูลปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดลำปางในภาพรวม และทราบข้อมูลเชิงลึก เช่น สถิติการจับกุม การบำบัดรักษา ประเภทของยาเสพติด และสภาพปัญหาในแต่ละพื้นที่ โดยให้ความคิดเห็นที่จังหวัดลำปางมีผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดส่วนใหญ่

เป็นกลุ่มวัยแรงงาน และส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นแรงงานนอกระบบ ได้แก่ผู้ใช้แรงงาน รับจ้าง และเกษตรกร พื้นที่ที่มีการใช้ยาเสพติดมากที่สุด คือ อำเภอเมือง รองลงมาเป็นอำเภอห้างฉัตร และอำเภอแม่เกาะ ประเภทของยาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดมากที่สุด คือ ยาบ้า รองลงมาเป็น กัญชา ไอซ์ ผีนุสารระเหย และเฮโรอีน ผู้ให้ข้อมูลทั้งสองท่านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปางมีความเหมาะสมกับการป้องกันปัญหาเสพติดในพื้นที่ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายของโครงการคือกลุ่มนายจ้าง ลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา และกลุ่มแรงงานนอกระบบที่อยู่ในพื้นที่ ดังนั้น อาสาสมัครแรงงานซึ่งเป็นคนในพื้นที่จึงเป็นผู้ที่ทราบตำแหน่งของกลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างดี สามารถประชาสัมพันธ์แนวทางการป้องกันปัญหาเสพติด และให้คำปรึกษาช่องทางการแจ้งเบาะแส ตลอดจนการบำบัดรักษาได้ ซึ่งเป็นการป้องกันปัญหาเสพติดในกลุ่มวัยแรงงานในระดับต้นทาง

อาสาสมัครแรงงานทราบข้อมูลในภาพรวมของจังหวัด และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคนในพื้นที่ โดยให้ความคิดเห็นว่า ส่วนใหญ่ผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นกลุ่มวัยรุ่น วัยแรงงาน ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในจังหวัดลำปาง เกิดจากการขาดที่พึ่งทางจิตใจ ไม่มีอาชีพการงานที่มั่นคง ขาดการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว และการคบเพื่อนทำให้อยากรู้อยากลอง อีกทั้งจังหวัดลำปางเป็นทางผ่านให้การเดินทาง มักถูกใช้เป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติด โครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด มีความเหมาะสมกับสภาพปัญหา เนื่องจากเป็นการป้องกันปัญหาในพื้นที่ ตอบสนองนโยบายของจังหวัด กระทรวง และประเทศ เป็นกิจกรรมที่ดีหากทางกระทรวงแรงงานมีการทำงานเชิงรุกลงพื้นที่ทุกตำบลจัดกิจกรรมค่ายเยาวชนและหาอาชีพให้กลุ่มนี้ มีงานทำ หากเยาวชนมีอาชีพ มีรายได้เกิดขึ้นเด็กจะมุ่งทำแต่งงานทำให้มีเงินใช้จ่ายสามารถเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้

นายจ้างสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา ให้ความคิดเห็นว่า ในจังหวัดลำปางส่วนใหญ่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมักเป็นกลุ่มวัยรุ่น วัยทำงาน ผู้ค้าส่วนใหญ่คิดว่าเกิดจากปัญหาเศรษฐกิจ เนื่องจากการซื้อขายยาเสพติดสามารถทำได้ง่าย โดยเฉพาะการซื้อขายในรูปแบบออนไลน์ และปัจจุบันมีราคาถูกลง โดยกลุ่มวัยแรงงานเป็นกลุ่มที่มีรายได้ สามารถใช้เงินซื้อยาเสพติดได้ บางรายผันตัวเป็นผู้ค้า เนื่องจากสามารถขายได้ง่าย ได้เงินเร็วกว่าการทำงาน และมีความคิดเห็นว่าโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปางมีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาในพื้นที่จังหวัดลำปาง โดยเน้นการประชาสัมพันธ์ และกระตุ้นให้คนในพื้นที่สนใจการป้องกันปัญหาเสพติด

ลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา ให้ความคิดเห็นว่า ในพื้นที่มีคนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันการซื้อขายยาเสพติดได้ง่าย มีการนัดซื้อผ่านช่องทางออนไลน์ โดยยาเสพติดส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคม ทำให้สังคมไม่น่าอยู่ ไม่ปลอดภัย อาจส่งผลกระทบต่อสภาพการเงินส่วนบุคคลและครอบครัว คนเสพ/ผู้ค้าหลายรายถูกดำเนินคดีแต่กลับกระทำผิดซ้ำ โครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง มีส่วนขับเคลื่อนโดยอาสาสมัครแรงงานในพื้นที่ ช่วยให้ทราบถึงช่องทางการแจ้งเบาะแส การบำบัดรักษา ดังนั้น โครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง มีความสอดคล้องกับปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมในจังหวัดลำปาง

แรงงานนอกระบบ ทราบข้อมูลสถานการณ์ยาเสพติดจังหวัดลำปางจากข่าวสารออนไลน์ ที่มีการแถลงข่าวเกี่ยวกับการจับกุมยาเสพติดในพื้นที่ ส่วนใหญ่ผู้ที่เสพยาเสพติดคือกลุ่มวัยรุ่น วัยทำงาน ปัญหาจากการใช้ยาเสพติดส่งผลกระทบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม ในกลุ่มวัยทำงานจะส่งผลให้ทำงานไม่เต็มที่ แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง มีความสอดคล้องกับปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมในจังหวัดลำปาง

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดมีความสอดคล้องกับปัญหาสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดลำปาง เนื่องจากจังหวัดลำปางมีสถานประกอบการขนาดเล็กและกลุ่มแรงงานนอกระบบจำนวนมาก โดยผู้ใช้สารเสพติดส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยแรงงาน ส่งผลกระทบต่อปัญหาในการทำงาน ครอบครัว สังคมที่ไม่มีความปลอดภัย ควรเน้นการป้องกันปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในระดับต้นทาง โดยการป้องกันในระดับพื้นที่โดยอาสาสมัครแรงงาน ซึ่งเป็นคนในพื้นที่โดยตรง อีกทั้งยังเป็นการทำงานเชิงรุก สามารถสร้างการรับรู้แนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการขนาดเล็กได้ นายจ้าง ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบ มีความคิดเห็นว่าการอาสาสมัครแรงงานเป็นผู้เสียสละทำหน้าที่ในการรณรงค์ป้องกันปัญหายาเสพติด แม้จะเล็กน้อย แต่ก็เป็นส่วนกระตุ้นให้สังคมมีความตื่นตัวต่อการป้องกันปัญหายาเสพติดในพื้นที่ของตนเอง การที่ผู้นำนโยบายมาปฏิบัติมีความรู้เกี่ยวกับบริบทในพื้นที่เป็นอย่างดี ส่งผลดีต่อการกำหนดแผนการดำเนินงานในพื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่และนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับแนวคิดของ Stuffle beam (1971 อ้างถึงใน รัตนะ บัวสนธ์ 2556) ที่กล่าวว่า การประเมินเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น ปัญหา คุณสมบัติ และโอกาส ภายใต้สิ่งแวดล้อม ซึ่งบริบทเหล่านี้จะนำไปสู่การออกแบบโครงการ แผนงาน และการให้บริการที่มีความเหมาะสม

3) ความชัดเจน เหมาะสม สอดคล้องของหลักการ วัตถุประสงค์ และ เป้าหมายของโครงการ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คู่มือแนวทางการดำเนินงาน โครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด พบว่า สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานกำหนดแนวทาง ในการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด มีวัตถุประสงค์สร้างจิตสำนึก แก่แรงงานในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมาและในกลุ่มแรงงานนอกระบบ ตระหนักถึงปัญหาของยาเสพติด พร้อมร่วมมือป้องกันและแก้ไขปัญหา เพื่อสร้างเสริมภูมิคุ้มกันและ ป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแรงงาน กำหนดแนวทางการดำเนินงาน 3 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การให้ความรู้ ปรีกษา แนะนำ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา โดยกำหนดให้สำนักงานแรงงานจังหวัด จัดอบรมหรือชี้แจงแนวทางการดำเนินงานแก่อาสาสมัครแรงงานเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติด ในสถานประกอบการ การบำบัดรักษา และการช่วยเหลือแรงงานที่เป็นผู้เสพติด/ติดยาเสพติด ฯลฯ และให้อาสาสมัครแรงงานเข้าไปให้ความรู้ ปรีกษา แนะนำเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แก่นายจ้าง/ลูกจ้างในสถานประกอบการ และส่งเสริม เชิญชวนให้นายจ้างแสดงเจตนารมณ์ ในการดำเนินกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เป้าหมายสถานประกอบการที่มีลูกจ้าง ต่ำกว่า 10 คนลงมา ตามจำนวนของอำเภอแต่ละจังหวัด อำเภอละ 9 แห่งๆ ละ 6 คน ซึ่งเป้าหมาย แต่ละปีขึ้นอยู่กับเป้าหมายจำนวนที่สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานกำหนด ซึ่งเมื่อรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับผู้แสดงความจำนงเข้าร่วมกิจกรรม มีแนวทางให้สำนักงานแรงงานจังหวัดดำเนินการให้ คำปรึกษาและส่งต่อความต้องการไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และรายงานผลการดำเนินงาน ประจำเดือนให้สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน และรายงานบันทึกข้อมูลในระบบข้อมูลสารสนเทศ ยาเสพติดจังหวัด (NISPA)

กิจกรรมที่ 2 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการป้องกัน แก้ไข และเฝ้า ระวังปัญหายาเสพติด โดยให้สำนักงานแรงงานจังหวัดจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับอาสาสมัคร แรงงาน นายจ้าง ลูกจ้าง แลแรงงานนอกระบบ

กิจกรรมที่ 3 การให้ความรู้ ปรีกษา แนะนำ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มแรงงานนอกระบบ เช่น เกษตรกร รับจ้างชั่วคราว กลุ่มรับงานไปทำที่บ้าน กลุ่ม ประกอบอาชีพอิสระ กลุ่มวินมอเตอร์ไซด์ กลุ่มคนขับรถสิ่งของ กลุ่มค้าขาย เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ แรงงานจังหวัด เจ้าหน้าที่ที่ รับผิดชอบ และอาสาสมัครแรงงาน ซึ่งเป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ทราบถึงรายละเอียดของโครงการ เป็นอย่างดีและสามารถให้ข้อมูลได้ พบว่า แรงงานจังหวัด เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ และอาสาสมัคร แรงงาน ทราบแนวทางการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจากคู่มือปฏิบัติงาน

สำนักงานแรงงานจังหวัด ที่ระบุหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ และกลุ่มเป้าหมายของโครงการอย่างชัดเจน คู่มือสามารถอธิบายรายละเอียดของแต่ละกิจกรรมอย่างชัดเจน รวมถึงระยะเวลาในการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม ซึ่งแรงงานจังหวัดและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะนำไปชี้แจงให้อาสาสมัครแรงงานทราบผ่านการประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด ก่อนจะให้อาสาสมัครแรงงานลงพื้นที่ดำเนินงานในแต่ละตำบล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความความคิดเห็นว่าหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดมีความชัดเจนและสอดคล้องกัน

กล่าวโดยสรุป หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ และกลุ่มเป้าหมายของโครงการมีความชัดเจนและสอดคล้องกัน ส่งผลต่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ สราวุธ อุทธิยัง (2562) กล่าวว่า นโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติได้และความชัดเจนของนโยบายมีผลต่อประสิทธิผลการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติ และการอบรมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานและความรู้ด้านการป้องกันปัญหาเสพติดให้กับอาสาสมัครแรงงานเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้อาสาสมัครแรงงานมีองค์ความรู้สำหรับลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ การป้องกันปัญหาเสพติดในสถานประกอบการและแรงงานนอกระบบ สอดคล้องกับการศึกษาของ ภูมิวนาท เมฆวานิช (2560) กล่าวว่า การเข้ารับการอบรมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดสามารถพัฒนาทักษะด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

1.2.2 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)

การประเมินผลด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ดำเนินการเก็บข้อมูลกับแรงงานจังหวัดและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ และประธานอาสาสมัครแรงงาน เนื่องจากเป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ เกี่ยวข้องโดยตรงกับปัจจัยนำเข้าของโครงการ ซึ่งผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลการประเมินปัจจัยนำเข้า 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่ ด้านวัสดุ/อุปกรณ์ และด้านระยะเวลา ซึ่งขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) ด้านบุคลากร

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า แรงงานจังหวัดและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ มีความคิดเห็นว่าจำนวนบุคลากรเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการ จำนวน 1 คน และอาสาสมัครแรงงานจำนวน 100 คน รับผิดชอบพื้นที่ 100 ตำบล หากพิจารณาจำนวนบุคลากรกับการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดเพียงโครงการเดียว จำนวนบุคลากรมีความเพียงพอที่จะสามารถทำงานได้ แต่ในปัจจุบันเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครแรงงานมีการดำเนินงานด้านอื่นๆ อาจไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอาสาสมัครแรงงานส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่า บุคลากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน เนื่องจากอาสาสมัครแรงงาน 1 คนต่อ 1 ตำบลไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างทั่วถึง ต้องการให้มีเครือข่ายอาสาสมัครแรงงานทุกหมู่บ้าน

2) ด้านงบประมาณ

จากการศึกษาจำนวนเป้าหมายที่กำหนดให้อาสาสมัครแรงงานลงพื้นที่ รณรงค์/ประชาสัมพันธ์ป้องกันปัญหาเสพติดในกลุ่มนายจ้าง/ลูกจ้างสถานประกอบการที่มีลูกจ้าง ต่ำกว่า 10 คนลงมา และกลุ่มแรงงานนอกระบบ กับงบประมาณที่ได้รับจัดสรร และผลการดำเนินงาน 5 ปีย้อนหลัง (ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 – 2565) ของสำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง พบว่า เป้าหมายระหว่างปี 2561 – 2564 มีจำนวนเพิ่มขึ้น และลดลงในปี 2565 ผลการดำเนินงานทั้ง 5 ปี สามารถดำเนินงานได้มากกว่าเป้าหมายที่กำหนด งบประมาณที่ได้รับจัดสรรระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 – 2565 เมื่อเทียบกับเป้าหมายที่กำหนด พบว่างบประมาณที่ได้รับจัดสรรต่อจำนวน เป้าหมายลดลง

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า แรงงานจังหวัดและเจ้าหน้าที่ที่ รับผิดชอบ รวมถึงอาสาสมัครแรงงาน ให้ความคิดเห็นว่างบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน โดยให้ความเห็นว่าควรเพิ่มงบประมาณในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และ ค่าตอบแทนของอาสาสมัครแรงงาน เนื่องจากอาสาสมัครแรงงานต้องลงพื้นที่ในการดำเนินงาน ต้อง ใช้งบประมาณส่วนตัวในการเดินทางไปลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ในสถานประกอบการที่อยู่ต่างหมู่บ้าน และบางพื้นที่อยู่ห่างไกลกันอาจส่งผลกระทบต่อสถานะการเงินส่วนตัวของอาสาสมัครแรงงาน

กล่าวโดยสรุป งบประมาณสำหรับดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงาน ด้านภัยยาเสพติดในสถานประกอบการ ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน และลดจำนวนงบประมาณ จัดสรรน้อยลงทุกปี ถึงแม้สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปางและอาสาสมัครแรงงานจังหวัดลำปาง จะมี ผลการดำเนินงานมากกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพในการทำงานของสำนักงาน แรงงานจังหวัดลำปาง และอาสาสมัครแรงงานจังหวัดลำปาง แต่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่างมีความคิดเห็น ที่สอดคล้องกันว่างบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน ควรเพิ่มงบประมาณในการ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และค่าตอบแทนของอาสาสมัครแรงงาน เพื่อใช้ในการ ลงพื้นที่รณรงค์/ประชาสัมพันธ์การป้องกันปัญหาเสพติดในพื้นที่ที่รับผิดชอบ เพื่อไม่ให้กระทบ กับงบประมาณส่วนตัวของอาสาสมัครแรงงานเอง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สำนักงานปลัด กระทรวงแรงงาน (2560) ศึกษาประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด ประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2560 ของสำนักงานแรงงานจังหวัด พบว่า ความเพียงพอของงบประมาณค่อนข้างต่ำ และอาสาสมัครแรงงานต้องใช้ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในการเดินทางไปยังพื้นที่ที่ห่างไกล ทำให้ไม่สามารถ เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ครบทุกแห่ง

3) ด้านอาคารสถานที่

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า แรงงานจังหวัด เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ และอาสาสมัครแรงงานมีความคิดเห็นว่าอาคารสถานที่สำหรับดำเนินการมีความเหมาะสม ซึ่งประกอบด้วยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งดำเนินการในพื้นที่ของแต่ละอำเภอ ซึ่งสะดวกต่อการเดินทางของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งได้แก่ อาสาสมัครแรงงาน นายจ้าง ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบที่อยู่ในพื้นที่

4) ด้านวัสดุ/อุปกรณ์/สื่อประชาสัมพันธ์

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ แรงงานจังหวัด เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการ และอาสาสมัครแรงงาน พบว่า สื่อประชาสัมพันธ์ไม่เพียงพอต่อการดำเนินโครงการ ควรสนับสนุนสื่อประชาสัมพันธ์ให้อาสาสมัครแรงงานนำไปเผยแพร่ในชุมชนอย่างทั่วถึง โดยที่สื่อประชาสัมพันธ์ควรมีความหลากหลาย สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น กระจิกน้ำ กล่องอาหาร ปากกา กระเป๋า หรือป้าย เป็นต้น หรือสื่อประชาสัมพันธ์มีความมั่นคงถาวร เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ที่แข็งแรง ติดตั้งในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งสื่อประชาสัมพันธ์ดังกล่าวควรมีความเพียงพอต่อการใช้ประชาสัมพันธ์กลุ่มเป้าหมายที่กำหนด โดยสื่อประชาสัมพันธ์มีความสำคัญต่อการรณรงค์ป้องกันปัญหาเสพติดของอาสาสมัครแรงงาน จะส่งผลต่อการป้องกันปัญหาเสพติด สอดคล้องกับ สราวุธ อุทธิยัง (2562) กล่าวว่า การรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่องส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานป้องกันการและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติและสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน (2561) ประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ของสำนักงานแรงงานจังหวัด พบว่าความเพียงพอของสื่อประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ต้องการให้สนับสนุนสื่อประชาสัมพันธ์หลายภาษาและมีความหลากหลาย เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ ป้ายไว้นิล สติกเกอร์ สื่อประชาสัมพันธ์ ฯลฯ

5) ด้านระยะเวลา

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า แรงงานจังหวัด เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ และอาสาสมัครแรงงานให้ความคิดเห็นว่าระยะเวลาดำเนินการ จำนวน 1 ปีงบประมาณมีความเหมาะสม เนื่องจากมีการชี้แจงแผนการดำเนินงานจากคู่มือแนวทางการดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจากสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยนำเข้าของโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ/อุปกรณ์/สื่อประชาสัมพันธ์ และระยะเวลา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ แรงงานจังหวัด เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการ และอาสาสมัครแรงงาน มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ว่าปัจจัยนำเข้าด้านอาคารสถานที่ และระยะเวลามีความเหมาะสมสำหรับดำเนินโครงการ ส่วนปัจจัยนำเข้าที่ไม่เหมาะสมกับโครงการ มีดังนี้ ด้าน

บุคลากร อาสาสมัครแรงงานจำนวน 1 คน รับผิดชอบสถานประกอบการ 1 ตำบลไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานอย่างทั่วถึง ด้านงบประมาณ ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน ควรเพิ่มงบประมาณสำหรับการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย และมีความคงทนถาวร ให้เพียงพอสำหรับการดำเนินงานในพื้นที่ และควรเพิ่มค่าตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายในการเดินทางให้กับอาสาสมัครแรงงาน เนื่องจากอาสาสมัครแรงงานต้องใช้งบประมาณส่วนตัวในการเดินทางเพื่อไปประชาสัมพันธ์ในแต่ละพื้นที่

จากการพิจารณาปัจจัยนำเข้าที่ไม่เหมาะสม ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ และสื่อประชาสัมพันธ์ ปัจจัยสำคัญตั้งต้น คือ งบประมาณ ที่จะนำมาสนับสนุนการดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด ได้แก่ ค่าตอบแทน ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าใช้จ่ายในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ และค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนบุคลากรให้มีจำนวนมากขึ้น สอดคล้องกับสมบัติ อารังธัญวงศ์ (2560) กล่าวถึงการจัดสรรทรัพยากร ว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ แม้แผนงาน/โครงการใดมีปัจจัยอื่นครบถ้วน แต่ถ้าขาดปัจจัยเรื่องทรัพยากรในการสนับสนุนอาจกล่าวได้ว่าแผนงานและโครงการดังกล่าวล้มเหลวตั้งแต่ยังไม่ได้เริ่มลงมือปฏิบัติ ทรัพยากรในการนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง เงินทุน เวลา และบุคลากร ตลอดจนเทคโนโลยีและอุปกรณ์ที่จำเป็น ปัจจัยด้านเงินทุนต้องคำนึงถึงการจัดลำดับความสำคัญและมีการกระจายอย่างเหมาะสม ควรตระหนักถึงผลประโยชน์และผลกระทบต่อโครงการ ปัจจัยด้านบุคลากรมีความสำคัญอย่างยิ่ง ต้องเลือกบุคลากรที่มีความเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ มีความรับผิดชอบสูง

1.2.3 ด้านกระบวนการ (Process Evaluation)

1) การบริหารและขับเคลื่อนโครงการในพื้นที่

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า กำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนให้กับสำนักงานแรงงานจังหวัดใช้เป็นแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง มีการกำหนดกิจกรรม เป้าหมาย วิธีการดำเนินงาน และระยะเวลาที่ชัดเจน นอกจากนี้ ส่วนป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแรงงานสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านการป้องกันยาเสพติดให้กับอาสาสมัครแรงงานด้วยรูปแบบ 3 สร้างความดีป้องกันยาเสพติด ซึ่งประยุกต์จากการกระบวนการดำเนินงานวงจรคุณภาพ (PDCA) มีแนวปฏิบัติดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (P: Plan) อาสาสมัครแรงงานนำข้อมูลรายชื่อสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมาจากสำนักงานแรงงานจังหวัด แล้ววางแผนในการลงพื้นที่ กรอบแผนแนวปฏิบัติการดำเนินงานด้วยรูปแบบ 3 สร้างความดีป้องกันยาเสพติด ดังนี้

(1) สร้างภูมิคุ้มกัน ทักษะชีวิต ห่างไกลจากยาเสพติด ด้วยการให้ความรู้ โทษภัยยาเสพติด ให้คำปรึกษา แนะนำวิธีแก้ไขปัญหาในทางที่ถูก ทักษะการปฏิบัติ ตลอดจน การบำบัดรักษา ให้คำแนะนำรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ติดต่อหน่วยงานที่ให้บริการด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด

(2) สร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วม ผนวกรงค์ ประชาสัมพันธ์โดยการแจก สื่อเผยแพร่การป้องกันยาเสพติด ประชาสัมพันธ์ความรู้โทษภัยยาเสพติด ทักษะชีวิต ข้อมูล การบำบัดรักษาและสถานที่ติดต่อหน่วยงานให้บริการด้านการป้องกันยาเสพติดผ่านเสียงตามสายใน พื้นที่ และให้ชักชวนประชาชนกลุ่มวัยแรงงานเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในสถานประกอบการ ที่หน่วยงาน สถานประกอบการ หรือภาคประชาชนจัดขึ้น ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจแก่เจ้าของสถานประกอบการให้เปิดโอกาสยอมรับผู้ผ่านการบำบัดรักษาเข้าทำงาน ในสถานประกอบการ ส่งเสริมให้มีส่วนร่วมกิจกรรมป้องกันยาเสพติดของนายจ้าง/ลูกจ้าง ให้ความ ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

(3) สร้างผลงานด้านยาเสพติด โดยการรายงานผลในแบบสรุปผลการ ปฏิบัติงานของอาสาสมัครแรงงาน แจกสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ พร้อมทั้งแนบรายชื่อสถานประกอบการ ที่อยู่ จำนวนแรงงานที่เข้าไปดำเนินการ ให้คำแนะนำ ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและการบำบัดรักษา

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติตามแผน (D: Do) อาสาสมัครแรงงานปฏิบัติตาม แผนที่วางไว้ตามกรอบแผนการดำเนินงานด้วยรูปแบบ 3 สร้างความดีป้องกันยาเสพติด

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบ (C: Check) อาสาสมัครแรงงานรายงานผลการ ปฏิบัติงานให้เจ้าหน้าที่สำนักงานแรงงานจังหวัดทุกเดือน ตามกรอบแผนแนวปฏิบัติในการดำเนินงาน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ตรวจสอบว่าได้ปฏิบัติงานเป็นไปตามกรอบแผนดำเนินงานที่กำหนดหรือไม่ เมื่อตรวจสอบแล้วเจ้าหน้าที่รายงานผลการดำเนินงานในระบบสารสนเทศยาเสพติดจังหวัด (ที่มา: <http://nisp.ncccd.go.th>) เพื่อให้ผู้บริหารนำข้อมูลมาใช้พิจารณาอำนวยความสะดวก กำกับ และติดตามการ ดำเนินงานด้านยาเสพติด

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงให้ดีขึ้น (A: Action) เมื่ออาสาสมัครแรงงาน รายงานผลการดำเนินงานและผ่านการตรวจสอบแล้ว หากพบว่าการดำเนินงานมีปัญหา อุปสรรค ข้อขัดข้อง ให้อาสาสมัครแรงงานคิดหาแนวทางแก้ไขเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับ สถานการณ์ที่เกิดขึ้น (ส่วนป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแรงงาน กองป้องกันยาเสพติด สำนักงานป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม 2559)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ แรงงานจังหวัดและเจ้าหน้าที่ที่ รับผิดชอบโครงการ และอาสาสมัครแรงงาน ซึ่งเป็นผู้กำหนดแนวทางการบริหารและการขับเคลื่อน โครงการในพื้นที่ พบว่า

แรงงานจังหวัดและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการ มีการวางแผนการดำเนินโครงการ โดยศึกษาจากคู่มือแนวทางที่กระทรวงแรงงานกำหนด จัดทำโครงการ และแผนการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในพื้นที่ ตลอดจนวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานและงบประมาณให้มีความเหมาะสม และเสนอผู้บริหารให้ความเห็นชอบ จัดประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดให้กับอาสาสมัครแรงงานก่อนดำเนินงานในพื้นที่ที่รับผิดชอบ มอบหมายให้อาสาสมัครแรงงานดำเนินการรณรงค์/ประชาสัมพันธ์การป้องกันปัญหาเสพติดในกลุ่มนายจ้าง/ลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา และกลุ่มแรงงานนอกระบบในพื้นที่ตำบลที่ตนเองรับผิดชอบ และกำหนดวันในการรายงานผลการดำเนินงานประจำเดือน จากนั้นสำนักงานแรงงานจังหวัดลำปางรวบรวมผลการดำเนินงานเพื่อรายงานเข้าระบบ NISPA ภายในวันที่ 5 ของเดือนถัดไปเป็นประจำทุกเดือน จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างภาครัฐอาสาสมัครแรงงาน นายจ้าง/ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบ จำนวน 1 ครั้ง และสรุปรวบรวมผลการดำเนินงานรายงานสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานประจำปี ภายในวันที่ 29 กันยายน

อาสาสมัครแรงงานมีการวางแผนการดำเนินงานระดับจังหวัดผ่านการประชุมคณะกรรมการอาสาสมัครจังหวัดลำปาง และคณะกรรมการฯ ในระดับอำเภอ โดยการสำรวจกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ วางแผนกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการรณรงค์/ประชาสัมพันธ์ในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา และกลุ่มแรงงานนอกระบบ และลงพื้นที่ดำเนินงานร่วมกันในพื้นที่เป้าหมายให้ครบทุกตำบล

กล่าวโดยสรุป แรงงานจังหวัดและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการ มีการวางแผนการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปางในระดับจังหวัด โดยวางแผนกิจกรรมในแต่ละขั้นตอน วิธีการดำเนินงาน และระยะเวลาที่ชัดเจน และอาสาสมัครแรงงานมีการวางแผนดำเนินงานทั้งระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ เพื่อขับเคลื่อนโครงการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานที่สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานและสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกำหนด ซึ่งเป็นแนวทางที่กำหนดมาอย่างชัดเจนและมีใช้หลักการทางวิชาการโดยนำแนวคิด PDCA มาประยุกต์ใช้

2) การดำเนินโครงการฯ และระเบียบปฏิบัติ

จากการศึกษาผลการดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง พบว่าสำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง สามารถดำเนินงานได้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด โดยการให้ความรู้/ปรึกษา/แนะนำเพื่อเผยแพร่ความรู้ป้องกันยาเสพติดในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมาในกลุ่มนายจ้าง/ลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา และกลุ่มแรงงานนอกระบบ และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการป้องกัน แก้ไข

และเฝ้าระวังปัญหาหายาเสพติด ในแต่ละอำเภอ ในส่วนของการเบิกจ่ายงบประมาณสามารถเบิกจ่ายครบถ้วนตามงบประมาณที่ได้รับจัดสรรในแต่ละปี

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

แรงงานจังหวัดและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการ ให้ความคิดเห็นว่าการดำเนินโครงการส่วนใหญ่เป็นไปตามแผนที่กำหนด มีบางกิจกรรมที่ไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แต่มีการปรับแนวทาง/วิธีการเพื่อดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย เช่นการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไม่สามารถจัดประชุมใหญ่เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับอาสาสมัครแรงงาน นายจ้าง/ลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา และกลุ่มแรงงานนอกระบบทั่วทั้งจังหวัดได้ จึงปรับวิธีการดำเนินงานเป็นการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับอำเภอ และลงพื้นที่เพื่อประชาสัมพันธ์ร่วมกับอาสาสมัครแรงงานที่อยู่ในอำเภอ โดยการแจกสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ เช่น แผ่นพับ ช่องทางการแจ้งเบาะแส/ปรึกษาปัญหาหายาเสพติด นอกจากนี้ยังให้บริการและประชาสัมพันธ์ภารกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงแรงงานให้กลุ่มเป้าหมายรับรู้ และมีเจ้าหน้าที่สำนักงานแรงงานจังหวัดลงพื้นที่ร่วมกับอาสาสมัครแรงงานเพื่อให้คำแนะนำนายจ้าง ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้อาสาสมัครแรงงานและสร้างความเชื่อมั่นให้กับกลุ่มเป้าหมาย

อาสาสมัครแรงงาน ให้ความคิดเห็นว่าการดำเนินงานในพื้นที่ของอาสาสมัครแรงงาน หากลงพื้นที่ด้วยตัวเองจะไม่ได้รับความร่วมมือจากนายจ้าง เนื่องจากนายจ้างบางรายไม่ไว้วางใจและไม่อยากให้ข้อมูล เมื่อเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ร่วมกับอาสาสมัครแรงงานจะได้รับความสนใจมากกว่า บางอำเภอไม่มีสถานประกอบการจึงทำให้ไม่สามารถดำเนินการในกลุ่มนายจ้าง/ลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา ทำให้ไม่มีผลงานสำหรับรายงานประจำเดือน

นายจ้างลูกจ้างและแรงงานนอกระบบ มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่าการทำงานของอาสาสมัครแรงงานเป็นการเสียสละ แต่ยังไม่เป็นที่รู้จัก ทำให้เข้าใจผิดคิดว่าเป็นมิจฉาชีพ แต่หากอาสาสมัครแรงงานชี้แจงวัตถุประสงค์ก็สามารถเชื่อถือได้ คิดว่าอาสาสมัครแรงงานมีจำนวนน้อยควรเพิ่มอาสาสมัครแรงงานให้กระจายทั่วพื้นที่ อาสาสมัครแรงงานสามารถให้ความรู้/ให้คำปรึกษาและแจกสื่อประชาสัมพันธ์ที่สามารถใช้งานได้ เกี่ยวกับโทษภัยของยาเสพติด กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ช่องทางการแจ้งเบาะแส การป้องกันความเสี่ยงในสถานประกอบการ ลูกจ้างและตัวเองไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด การสอดส่องดูแลคนในชุมชน และการให้โอกาสผู้เสพได้บำบัดรักษาและรับกลับเข้ามาทำงาน การดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดเป็นการกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวในสังคม คนในชุมชนได้ประโยชน์เนื่องจากการประชาสัมพันธ์เป็นการป้องกันปัญหาหายาเสพติดในระดับต้นทาง นายจ้าง/ลูกจ้างและแรงงานนอกระบบ ได้มีช่องทางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อหาแนวทางการป้องกันปัญหาหายาเสพติด โดยเสนอแนะ

ให้ปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้มีความน่าสนใจและเกิดผลลัพธ์มากขึ้น เช่น การให้เยาวชนร่วมรณรงค์ หรือ การตรวจสอบสารเสพติดในสถานประกอบการขนาดเล็ก และกลุ่มแรงงานนอกระบบร่วมกับตำรวจในพื้นที่

นอกจากนี้ ขณะที่อาสาสมัครแรงงานในพื้นที่รณรงค์ป้องกันปัญหา ยาเสพติด ยังให้บริการงานด้านแรงงานอื่นๆ ให้กับประชาชนรับรู้อาสาสมัครที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดประโยชน์กับคนในชุมชน เช่น การแจ้งข่าวสารการรับสมัครงาน การฝึกอบรมอาชีพเพื่อสร้างอาชีพเพิ่มรายได้ การให้บริการงานประกันสังคม และให้คำปรึกษาเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อ นายจ้าง ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบในพื้นที่

กล่าวโดยสรุป การดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด จังหวัดลำปาง สามารถดำเนินงานเป็นไปตามแผน บรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ แม้ประสบปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แต่สามารถปรับรูปแบบการดำเนินงานเพื่อดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ตามที่กำหนด การดำเนินงานของอาสาสมัครแรงงานที่เข้าไปรณรงค์ประชาสัมพันธ์การป้องกันปัญหา ยาเสพติดในสถานประกอบการ ที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมาและกลุ่มแรงงานนอกระบบ ช่วยกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในสังคม สอดคล้องกับ พิศมัย ทองเที่ยง (2562) กล่าวว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในสถานประกอบการ คือ การให้โอกาสคนดีสู่สังคมในสถานประกอบการ โดยสร้างการมีส่วนร่วมดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในสถานประกอบการด้วยกลไกหุ้นส่วนภาคีที่เกี่ยวข้อง ในลักษณะ 3 เสา ได้แก่ หน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง เจ้าของสถานประกอบการและลูกจ้าง/พนักงาน และประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมดำเนินการ และการพัฒนาสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในกลุ่มแรงงานในสถานประกอบการ ในส่วนปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ สามารถสรุปได้ 3 ประเด็น ดังนี้

(1) การเพิ่มจำนวนอาสาสมัครแรงงานให้มากขึ้น สามารถทำได้ด้วยการเพิ่มปัจจัยนำเข้าด้านบุคลากร

(2) อาสาสมัครแรงงานยังไม่เป็นที่รู้จัก ทำให้นายจ้างสถานประกอบการไม่ไว้วางใจ อาสาสมัครแรงงานอาจดำเนินการตามคู่มืออาสาสมัครแรงงานในการดำเนินงานป้องกัน ยาเสพติด วิธีการเข้าถึงสถานประกอบการในพื้นที่ มีหลักการและเทคนิคในการเข้าถึงสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมาที่สำคัญ ดังนี้

การสร้างควมไว้วางใจ (Building TRUST) ก่อนที่จะขอความร่วมมือ เจ้าของและแรงงานในสถานประกอบการโดยการรับฟังด้วยความตั้งใจและเข้าใจ สนทนาอย่างเปิดเผยจริงใจ ตรงไปตรงมา พูดข้อเท็จจริง ให้ความเคารพนับถือ เปิดเผย โปร่งใส ไม่มีอะไรซ่อนเร้น ตรวจสอบได้ และรู้จักขอโทษเมื่อให้ข้อมูลผิดพลาดและแสดงความรับผิดชอบ

การให้บริการด้วยใจ Service Mind คือ ยิ้มแย้ม (S=Smile) กระตือรือร้น (E= Enthusiasm) ความรวดเร็ว ครบถ้วน มีคุณภาพ (R = Rapidness) ตระหนักถึงเสมอว่างานที่ทำ มีคุณค่า (V = Value) ความประทับใจ (I = Impression) มีความสุภาพอ่อนโยน (C = Courtesy) ความอดทน เกื้ออาทร (E = Endurance) มีความเชื่อว่าภารกิจหน้าที่ของตนเป็นกลไกสำคัญของประเทศ (M = Make believe) ยืนยันรับรองรายงานผลการดำเนินงานตามความเป็นจริง (I = Insist) ให้มีความสำคัญกับภารกิจหน้าที่ (N = Necessitate) และอุทิศตนให้งานป้องกันยาเสพติด (D = Devote) (ส่วนป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแรงงาน กองป้องกันยาเสพติด สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม 2559)

(3) การปรับกิจกรรมให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น โดยการดึงความมีส่วนร่วมจากเยาวชนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน (2561) กล่าวว่า ควรบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยมีอาสาสมัครแรงงานเป็นกลไกในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานประกอบการ

3) การกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงานและการรายงาน

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า การดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน และการรายงานผลการดำเนินงาน ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การให้ความรู้ ปรีกษา แนะนำ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คน กำหนดให้สำนักงานแรงงานจังหวัดจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำเดือนส่งให้สำนักตรวจและประเมินผล กลุ่มงานสนับสนุนเครือข่ายและประสานภูมิภาค และรายงานบันทึกข้อมูลในระบบข้อมูลสารสนเทศยาเสพติดจังหวัด (NISPA) ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ภายในวันที่ 5 ของเดือนเป็นประจำทุกเดือน

กิจกรรมที่ 2 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการป้องกัน แก้ไข และเฝ้าระวังปัญหาเสพติด กำหนดให้สำนักงานแรงงานจังหวัดจัดทำรายงานสรุปผลการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ส่งให้สำนักตรวจและประเมินผล กลุ่มงานสนับสนุนเครือข่ายและประสานภูมิภาค

กิจกรรมที่ 3 การให้ความรู้ ปรีกษา แนะนำ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในกลุ่มแรงงานนอกระบบ กำหนดให้สำนักงานแรงงานจังหวัดจัดทำรายงานสรุปผลการให้ความรู้ ส่งให้สำนักตรวจและประเมินผล กลุ่มงานสนับสนุนเครือข่ายและประสานภูมิภาค

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ แรงงานจังหวัด เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ และอาสาสมัครแรงงาน ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน พบว่า แรงงานจังหวัดและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการมีการติดตามผลการดำเนินงานของอาสาสมัครแรงงานเป็นประจำทุกเดือน ผ่านการรายงานผลการดำเนินงานประจำเดือนของอาสาสมัครแรงงาน และกลุ่ม Line ของอาสาสมัครแรงงาน และรวบรวมรายงานผลการดำเนินงานผ่านระบบ NISPA เป็นประจำทุกเดือน และสรุปผลการดำเนินงานเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินโครงการให้จังหวัดและกระทรวงแรงงานทราบ แต่ยังไม่มีการประเมินผลการดำเนินงานในรูปแบบทางวิชาการเป็นประจำทุกปี เนื่องจากสำนักงานแรงงานได้รับงบประมาณในการประเมินผลปีละ 1 ครั้ง ซึ่งแต่ละปีจะกำหนดโครงการสำหรับประเมินผลการดำเนินงานเพียง 1 เรื่อง โครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดของสำนักงานแรงงานจังหวัด มีการประเมินผลการดำเนินงานเพียง 1 ครั้ง เมื่อปี 2560 เป็นการประเมินผลการดำเนินงานในภาพรวมทั่วประเทศ อาจมีบางประเด็นที่ไม่เป็นไปตามข้อเท็จจริงของแต่ละพื้นที่

อาสาสมัครแรงงานมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานในระดับพื้นที่ โดยอาสาสมัครแรงงานที่เป็นแกนนำระดับอำเภอ กำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงานของอาสาสมัครแรงงานระดับตำบลในพื้นที่ของตนเอง และการติดตามสอบถามผ่านผู้นำชุมชนถึงผลการดำเนินงานลงพื้นที่รณรงค์/ประชาสัมพันธ์การป้องกันปัญหาเสพติดในพื้นที่

กล่าวโดยสรุป โครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง สามารถวิเคราะห์การกำกับ ติดตาม ประเมินผล โดยจำแนกการวิเคราะห์ตามประเภทการประเมิน 4 ประเภท ได้แก่ การประเมินก่อนการดำเนินโครงการ การประเมินระหว่างโครงการ การประเมินหลังดำเนินโครงการ และการประเมินประสิทธิภาพ รายละเอียดดังนี้

(1) การประเมินก่อนการดำเนินการ เป็นการประเมินความเป็นไปได้ ก่อนที่จะเริ่มโครงการ โดยศึกษาจากสภาพแวดล้อม ความพร้อมและความเหมาะสมของปัจจัยนำเข้า ได้แก่ บุคลากร เครื่องมือ งบประมาณ และกระบวนการ รวมถึงปัญหา/อุปสรรค และความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งสำนักงานแรงงานจังหวัดลำปางยังไม่มี การประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ

(2) การประเมินระหว่างดำเนินโครงการ ซึ่งเป็นการช่วยตรวจสอบว่าโครงการได้ถูกดำเนินไปตามแผนของโครงการหรือไม่อย่างไร และเป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการว่ามีผลดีหรือไม่อย่างไร การติดตามประเมินผลในระดับพื้นที่ ดำเนินการโดยอาสาสมัครแรงงานแกนนำอำเภอกำกับติดตามผลการดำเนินงานอาสาสมัครแรงงานระดับตำบล การประเมินผลในระดับจังหวัด ดำเนินการโดยสำนักงานแรงงานจังหวัดลำปางติดตามผลการดำเนินงานของอาสาสมัครแรงงานผ่านการรายงานผลประจำเดือน และกลุ่ม Line รวบรวมรายงานผลการดำเนินงานผ่านระบบที่กำหนดเป็นประจำทุกเดือน

(3) การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ เป็นการประเมินผลรวมสรุปภายหลังจากสิ้นสุดโครงการ นำไปสู่รายงานว่าได้บรรลุเป้าประสงค์ขององค์กรหรือไม่อย่างไร ตลอดจนรายงานว่าประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวอย่างไร พบปัญหา/อุปสรรคอะไรในการดำเนินโครงการ สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปางรวบรวมรายงานผลการดำเนินงานให้สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานทราบเมื่อดำเนินโครงการเสร็จสิ้น จากข้อมูลมีการประเมินผลโครงการในภาพรวมทั้งทั่วประเทศ จำนวน 1 ครั้ง เมื่อปี 2560 เนื่องจากข้อจำกัดของงบประมาณที่สามารถประเมินผลโครงการของสำนักงานแรงงานจังหวัดได้เพียงปีละ 1 เรื่อง จึงไม่สามารถประเมินผลโครงการในรูปแบบวิชาการได้ และการประเมินผลในภาพรวมทั้งประเทศอาจไม่สามารถประเมินผลโครงการได้สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่

(4) การประเมินประสิทธิภาพ เป็นการตรวจสอบผลผลิตและกระบวนการที่ได้มาซึ่งผลผลิต มุ่งที่จะทราบความสำเร็จหรือความล้มเหลว รวมถึงคุณค่าของโครงการเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารโครงการว่าควรยุติหรือขยายโครงการ โครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง ยังไม่มีการประเมินประสิทธิภาพของโครงการตามวัตถุประสงค์เพื่อรณรงค์สร้างจิตสำนึกแก่แรงงานในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมาและในกลุ่มแรงงานนอกระบบตระหนักถึงปัญหาของยาเสพติด และเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแรงงาน จากการวิเคราะห์ข้อมูลยังไม่มีการประเมินว่าการรณรงค์ของอาสาสมัครแรงงานสร้างจิตสำนึกและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแรงงานในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมาและในกลุ่มแรงงานนอกระบบได้หรือไม่

1.2.4 ด้านผลผลิต (Product Evaluation)

1) ผลการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

จากการศึกษาเอกสาร วัตถุประสงค์ของโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด คือ 1) เพื่อรณรงค์สร้างจิตสำนึกแก่แรงงานในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมาและในกลุ่มแรงงานนอกระบบตระหนักถึงปัญหาของยาเสพติด พร้อมร่วมมือป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 2) เพื่อสร้างเสริมภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแรงงานซึ่งอยู่ในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา และในกลุ่มแรงงานนอกระบบ ผลการดำเนินงานพบว่า อาสาสมัครแรงงานลงพื้นที่เพื่อรณรงค์สร้างจิตสำนึกแก่แรงงานในสถานประกอบการและแรงงานนอกระบบโดยการแจกสื่อประชาสัมพันธ์ และการแนะนำให้คำปรึกษา ซึ่งผลการดำเนินงานมากกว่าเป้าหมายที่กำหนด นายจ้างแสดงเจตจำนงเข้าร่วมกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดกับภาครัฐจากข้อมูลที่บันทึกในระบบ NISPA มากกว่าเป้าหมายที่กำหนด

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แรงงานจังหวัด เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ ซึ่งทราบถึงวัตถุประสงค์ของโครงการ สามารถให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ อาสาสมัครแรงงานสามารถให้ความรู้กับสถานประกอบการ ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบให้ตระหนักถึงปัญหาของยาเสพติดได้ เนื่องจาก ผ่านการอบรมเนื้อหาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดในสถานประกอบการและกลุ่มแรงงาน และหลายท่านผ่านการอบรมมาหลายปี เมื่อลงพื้นที่สามารถชี้แจงแนวทางการดำเนินงานของโครงการ รมรณรงค์ประชาสัมพันธ์การป้องกันปัญหาเสพติด ให้ความรู้เกี่ยวกับโทษภัยของยาเสพติด และเชิญชวนเข้าร่วมกิจกรรมป้องกันยาเสพติดได้ โดยบางครั้งเจ้าหน้าที่สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง ลงพื้นที่ร่วมกับอาสาสมัครแรงงานอีกด้วย และในสถานการณ์สร้างการตระหนักรู้ให้กับกลุ่มแรงงานนอกระบบ

อาสาสมัครแรงงาน ให้ความคิดเห็นว่าการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดเป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยอาสาสมัครแรงงานจะประชาสัมพันธ์ผ่านเวทีการประชุมต่างๆ ในหมู่บ้านหรือตำบล และลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์สร้างความตระหนักถึงการป้องกันปัญหาเสพติดในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา รวมทั้งแรงงานนอกระบบ อีกทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับโทษภัยของยาเสพติด ให้คำปรึกษา คำแนะนำ การบำบัดรักษาผู้เสพ สำหรับครอบครัวที่มีสมาชิกเป็นผู้เสพยาเสพติด รวมถึงช่องทางการแจ้งเบาะแส เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันการป้องกันปัญหาเสพติด

นายจ้าง ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบ ได้รับการประชาสัมพันธ์จากอาสาสมัครแรงงาน รวมถึงความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของยาเสพติดจากการประชาสัมพันธ์ดังกล่าว ส่งผลให้แสดงความประสงค์ในการมีส่วนร่วมกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยการแสดงเจตจำนงเข้าร่วมกิจกรรมกับภาครัฐ รวมถึงการสอดส่องดูแลพฤติกรรมลูกจ้าง หรือในพื้นที่ แจ้งเบาะแสให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

กล่าวโดยสรุป การดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด โดยการลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ของอาสาสมัครแรงงาน ส่งผลให้การดำเนินโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ซึ่งวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อรณรงค์สร้างจิตสำนึกแก่แรงงานในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมาและในกลุ่มแรงงานนอกระบบตระหนักถึงปัญหาของยาเสพติดพร้อมร่วมมือป้องกันและแก้ไขปัญหา จากการประชาสัมพันธ์ให้นายจ้าง ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบ ช่วยกันสอดส่องดูแล ป้องกันปัญหาเสพติดในสังคม ช่วยให้นายจ้าง ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบตระหนักถึงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เนื่องจากโครงการดำเนินงานผ่านอาสาสมัครแรงงานในพื้นที่ ทำให้กระจายความรู้ให้เข้าถึงในระดับจุลภาค และทราบถึงสถานการณ์ยาเสพติด การแพร่ระบาดและโทษภัยของยาเสพติด ส่งผลให้เป็นการสร้างกระแสให้นายจ้าง ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสร้างเสริมภูมิคุ้มกัน

และป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแรงงานซึ่งอยู่ในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา และในกลุ่มแรงงานนอกระบบ โดยการประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด โทษภัยของยาเสพติด การให้คำปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับ กระบวนการบำบัดรักษายาเสพติด และการให้โอกาสแก่ผู้เสพในการเข้าทำงานหรือให้โอกาสในการอยู่ในสังคม ซึ่งสามารถสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจ เข้าใจผู้ที่ตกเป็นทาสของยาเสพติด ตลอดจนทำให้สถานประกอบการและชุมชน มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงครอบครัวและชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ซึ่งเป็นการป้องกันปัญหา ยาเสพติดระดับต้นทาง สอดคล้องกับการศึกษาของ สราวุธ อุทธิยัง (2562) กล่าวว่า การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง และการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด ส่งผลต่อประสิทธิผลการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติ

2) ความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องต่อการดำเนินโครงการ

จากการสัมภาษณ์นายจ้าง ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบถึงความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด พบว่า ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจเนื่องจากได้รับความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดในวัยแรงงาน ได้สื่อประชาสัมพันธ์ที่สามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวัน และมีรายละเอียดเกี่ยวกับการป้องกันปัญหา ยาเสพติด ช่องทางการแจ้งเบาะแสและขอรับคำปรึกษา เกี่ยวกับยาเสพติด ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีช่องทางให้คุยกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อแลกเปลี่ยน ข้อมูลซึ่งกันและกันผ่านการลงพื้นที่รณรงค์และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการป้องกันปัญหา ยาเสพติด อีกทั้งการดำเนินงานของอาสาสมัครแรงงานยังช่วยกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวในการป้องกันปัญหา ยาเสพติดในสังคมอีกด้วย

จากข้อมูลดังกล่าว พบว่า สื่อประชาสัมพันธ์ที่นำไปแจกนายจ้าง ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบส่งผลต่อความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากสามารถนำเสนอความรู้ เกี่ยวกับการป้องกันปัญหา ยาเสพติด และมีช่องทางการแจ้งเบาะแสและช่องทางการให้คำปรึกษา เกี่ยวกับปัญหา ยาเสพติด นอกจากนี้การดำเนินงานของอาสาสมัครแรงงาน ช่วยกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวในการป้องกันปัญหา ยาเสพติดในสังคม ซึ่งทำให้นายจ้าง ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบในพื้นที่ รู้สึกเห็นความสำคัญของการป้องกันปัญหา ยาเสพติด อันจะก่อให้เกิดความร่วมมือของชุมชนในการ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งนำไปสู่การสร้าง ความยั่งยืนในการแก้ไข ปัญหา ยาเสพติดระยะยาว สอดคล้องกับ สราวุธ อุทธิยัง (2562) กล่าวว่า การสร้างพลังสังคม/พลังชุมชนนำไปสู่ประสิทธิผล การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และธานี ต้นจันทร์กุล (2562) กล่าวว่า ภาคีเครือข่าย การมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคประชาชน ที่คอยสอดส่องเป็นหูเป็นตาและแจ้งเหตุให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของรูปแบบการปราบปรามยาเสพติด

3) การรับรู้แนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการของ นายจ้าง/ลูกจ้าง/แรงงานนอกระบบ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า นายจ้าง ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทราบช่องทางการขอคำปรึกษา การแจ้งเบาะแส และแนวทางการบำบัดรักษามากขึ้น ช่วยให้คนงานได้รู้ผลกระทบจากการยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดส่วนใหญ่รับทราบแนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดเพิ่มมากขึ้น เช่น รู้ช่องทางการแจ้งเบาะแสต่างๆ ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ ช่องทางการขอรับคำปรึกษา การสอดส่องดูแลพฤติกรรมของลูกจ้าง รับทราบช่องทางการบำบัดยาเสพติด การร่วมกิจกรรมกับภาครัฐ แม้หลายท่านจะทราบช่องทางการแจ้งเบาะแสแต่ก็ไม่กล้าแจ้ง เนื่องจากกลัวผลกระทบจะมาถึงตนเอง ได้รับประโยชน์จากโครงการ สถานประกอบการมีการป้องปรามการแก้ไขปัญหายาเสพติดเบื้องต้นก่อนรับเข้าทำงานได้รับประโยชน์จากโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด จากการรับทราบแนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติด การเฝ้าระวังในพื้นที่ ได้รับความรู้เกี่ยวกับโทษภัยของยาเสพติด ผลกระทบต่อการทำงาน รับทราบช่องทางการแจ้งเบาะแสบกกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รู้แนวทางการหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยงที่จะทำให้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด รับทราบกฎหมายใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายเกี่ยวกับบัญชี กระทั่งมีประชาชนบางส่วนยังไม่เข้าใจการดำเนินโครงการส่งผลให้คนในชุมชนรู้ถึงโทษภัยของยาเสพติด รู้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงไม่ทำความผิด เป็นการสร้างกระแสให้คนหันมาให้ความสำคัญกับการป้องกันปัญหายาเสพติด สังคมมีความตื่นตัวมากยิ่งขึ้น และช่วยดูแลซึ่งกันและกันในชุมชน ทั้งนี้ ยังมีบางส่วนให้ความคิดเห็นว่า การดำเนินโครงการสามารถกระตุ้นการป้องกันได้เล็กน้อย ซึ่งหลายปีที่ผ่านมาดำเนินงานด้านการป้องกันมาตลอด แต่ไม่ได้ช่วยให้ยาเสพติดหมดไป และยังดูเหมือนจะแพร่ระบาดมากขึ้นทุกวัน หลายท่านยังมีความต้องการให้เพิ่มบทลงโทษผู้กระทำความผิด และเน้นการปราบปรามอย่างจริงจัง

กล่าวโดยสรุป โครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง สามารถสร้างการรับรู้แนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการของนายจ้าง/ลูกจ้าง/แรงงานนอกระบบ เกี่ยวกับผลกระทบของยาเสพติด การป้องกันความเสี่ยง กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และช่องทางการแจ้งเบาะแสและการขอรับคำปรึกษา ถึงแม้กลุ่มเป้าหมายจะทราบช่องทางการแจ้งเบาะแทยาเสพติดในพื้นที่ แต่ไม่กล้าแจ้งเบาะแสและให้ข้อมูลเนื่องจากกลัวผลกระทบมาถึงตนเอง ภาครัฐอาจต้องสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน โดยทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อส่วนราชการ (สราวุธ อุทธิยัง 2562) เพื่อให้ประชาชนช่วยสอดส่องดูแลในพื้นที่ จะช่วยส่งผลต่อการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

4) ผลกระทบต่อสังคม

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า
 แรงงานจังหวัดและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ให้ความคิดเห็นว่า โครงการ
 อาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง ส่งผลให้เกิดกลไกการขับเคลื่อนการป้องกันปัญหา
 ยาเสพติดในระดับพื้นที่ สร้างแรงกระตุ้นให้กับประชาชนในพื้นที่ให้เห็นถึงปัญหาและโทษภัยของยา
 เสพติด สถานประกอบการขนาดเล็กช่วยกันสอดส่องดูแลพฤติกรรมของลูกจ้าง เพื่อนร่วมงาน รวมถึง
 คนในชุมชน

อาสาสมัครแรงงาน ให้ความคิดเห็นว่า โครงการอาสาสมัครแรงงานด้าน
 ภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง ช่วยให้สังคมให้ช่วยกันป้องกันปัญหา เป็นการป้องกันสร้างกระแสใน
 ชุมชน ดูแลซึ่งกันและกัน ช่วยให้สังคมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

นายจ้าง/ลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา และ
 แรงงานนอกระบบให้ความคิดเห็นว่า โครงการอาสาสมัครแรงงานเป็นการป้องกันปัญหาได้ในเบื้องต้น
 ช่วยสร้างแรงกระตุ้นการป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชน หากคนในชุมชนช่วยเหลือกันในการ
 สอดส่องดูแลป้องกันปัญหาเสพติดจะช่วยให้สังคมน่าอยู่มากขึ้น แต่การประชาสัมพันธ์ของ
 อาสาสมัครแรงงานช่วยให้มีการตื่นตัวเพียงเล็กน้อย บางรายกล่าวว่าการดำเนินงานป้องกันไม่ช่วยให้
 ยาเสพติดลดลง เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันการซื้อขายยาเสพติดสามารถทำได้ง่าย การจะแก้ปัญหา
 สังคมโดยตรงต้องเน้นการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด เพิ่มบทลงโทษให้หนักขึ้น เพื่อให้เกิดการ
 เกรงกลัวต่อกฎหมาย คนจะได้ไม่ทำผิด เน้นการปราบปราม อาจทำได้โดยการสุ่มตรวจยาเสพติดใน
 ชุมชนมากขึ้น เพื่อนำผู้กระทำผิดไปลงโทษหรือบำบัดรักษาตามกระบวนการที่เกี่ยวข้อง

กล่าวโดยสรุป โครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดสามารถ
 สร้างแรงกระตุ้นให้นายจ้าง ลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา กลุ่มแรงงาน
 นอกระบบ และสังคมเกิดความตื่นตัวในการป้องกันปัญหาเสพติด แต่เป็นการป้องกันเพียงเล็กน้อย
 เนื่องจากการปราบปรามและการดำเนินการตามกฎหมายไม่เคร่งครัด ส่งผลให้ผู้กระทำผิดไม่
 เกรงกลัวกฎหมาย และการซื้อขายยาเสพติดสามารถทำได้ง่าย มีราคาถูก ทำให้ยาเสพติดแพร่ระบาด
 ได้ง่าย ควรเน้นการปราบปรามและการลงโทษตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อให้ผู้กระทำผิด
 เกรงกลัวต่อกฎหมาย สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ สราวุธ อุทธิยง (2562) การจับกุมและลงโทษ
 ผู้กระทำผิดตามกฎหมายเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
 ไปปฏิบัติ และธานี ต้นจันทร์กุล (2562) กล่าวว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของรูปแบบการ
 ปราบปรามยาเสพติด คือ การบังคับใช้กฎหมาย ข้อบังคับหรือมาตรการทางสังคมในการบังคับหรือ
 กดดัน ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถนำมาใช้ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดได้

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงาน ด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

ผู้ศึกษาได้รวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยเก็บสถิติการพูดถึงปัญหาของผู้ให้ข้อมูลสำคัญว่าประเด็นปัญหาใดมีการพูดถึงมากที่สุด ซึ่งบ่งบอกถึงความสำคัญและเป็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขมากที่สุด โดยขอเสนอปัญหาและข้อเสนอแนะโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด ดังนี้

ตารางที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและข้อเสนอแนะโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดในจังหวัดลำปาง

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
1. โครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง เป็นการป้องกันในระดับต้นทาง ซึ่งไม่สามารถแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ (ความถี่ในการพูดถึง 16 ครั้ง)	1. ภาครัฐควรเน้นมุ่งเน้นนโยบายในการปราบปรามยาเสพติด และการบังคับใช้กฎหมายให้มีความเข้มงวด เพื่อที่ผู้กระทำผิดจะได้เกรงกลัวไม่กล้าทำผิดกฎหมาย
2. งบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานอาสาสมัครแรงงานที่รับผิดชอบพื้นที่ตำบลที่กลุ่มเป้าหมายมีระยะทางที่ห่างไกล อาจต้องใช้งบประมาณส่วนตัวในการเดินทางไปดำเนินงานในแต่ละพื้นที่ (ความถี่ในการพูดถึง 15 ครั้ง)	2. ควรเพิ่มงบประมาณในการดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง งบประมาณในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ค่าตอบแทนอาสาสมัครแรงงาน และค่าใช้จ่ายในการเดินทางของอาสาสมัครแรงงาน
3. จำนวนอาสาสมัครแรงงาน 1 คนรับผิดชอบพื้นที่ 1 ตำบล ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน (ความถี่ในการพูดถึง 11 ครั้ง)	3. เพิ่มเครือข่ายอาสาสมัครแรงงานให้ครบทุกหมู่บ้าน
4. สื่อประชาสัมพันธ์ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน (ความถี่ในการพูดถึง 8 ครั้ง)	4. ควรจัดสรรสื่อประชาสัมพันธ์ให้เพียงพอต่อกลุ่มเป้าหมาย และออกแบบให้มีความหลากหลายมีความคงทนถาวร สามารถใช้งานในชีวิตประจำวันได้

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
5. สถานประกอบการบางแห่งไม่ใส่ใจให้อาสาสมัครแรงงานเข้าพื้นที่ เนื่องจากไม่ทราบว่าอาสาสมัครแรงงานคือใคร ไม่อยากเสียเวลาในการให้ข้อมูล ประกอบกับไม่เห็นความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติด (ความถี่ในการพูดถึง 8 ครั้ง)	5. อบรมอาสาสมัครแรงงานเกี่ยวกับหลักการและเทคนิคในการเข้าถึงสถานประกอบการและแรงงานนอกระบบ
6. การลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ของอาสาสมัครแรงงานมีความยากลำบาก เนื่องจากพื้นที่เป้าหมายอยู่ห่างไกลกัน ต้องใช้เวลาและงบประมาณในการเดินทาง (ความถี่ในการพูดถึง 7 ครั้ง)	6. ควรเพิ่มจำนวนอาสาสมัครแรงงาน หรือสนับสนุนงบประมาณในการเดินทาง
7. กิจกรรมในการลงพื้นที่รณรงค์ประชาสัมพันธ์ป้องกันปัญหาเสพติดในสถานประกอบการและกลุ่มแรงงานไม่น่าสนใจ สร้างความตระหนักรู้ในชุมชนได้น้อย (ความถี่ในการพูดถึง 6 ครั้ง)	7. ออกแบบกิจกรรมให้มีความน่าสนใจมากขึ้น โดยดึงความมีส่วนร่วมในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เช่น การรณรงค์ร่วมกับเยาวชนในพื้นที่ การสุ่มตรวจสถานประกอบการขนาดเล็กและแรงงานนอกระบบร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับอนุญาต
8. นายจ้าง/ลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา และแรงงานนอกระบบไม่กล้าแจ้งเบาะแสยาเสพติดเนื่องจากไม่เชื่อมั่นในกระบวนการทำงานที่อาจไม่ปลอดภัยต่อตนเอง และกลัวจะได้รับผลกระทบในภายหลัง (ความถี่ในการพูดถึง 4 ครั้ง)	8. หน่วยงานราชการต้องสร้างภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือและน่าศรัทธาในระบบการทำงานที่มีความปลอดภัย สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
<p>9. โครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง มีข้อจำกัดของงบประมาณไม่สามารถติดตามประเมินผลโครงการประจำปี (ความถี่ในการพูดถึง 2 ครั้ง)</p>	<p>9. เพิ่มงบประมาณในการประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปางทั้งก่อน ระหว่าง หลังดำเนินโครงการและประเมินประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการ เพื่อปรับปรุงแก้ไขโครงการให้มีประสิทธิภาพและป้องกันปัญหาเสพติดในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คน ลงมา และแรงงานนอกระบบได้ดียิ่งขึ้น</p>
<p>10. อาสาสมัครแรงงานมองว่าการทำงานด้านยาเสพติดมีความเสี่ยง เนื่องจากการปฏิบัติงานที่มีลักษณะ 2 ด้าน ขึ้นอยู่กับมุมมองคนในชุมชน/พื้นที่ ซึ่งแต่ละบริบทของชุมชน/พื้นที่ มีความแตกต่างกัน ทำให้การทำงานในพื้นที่ที่มีความยากง่ายไม่เท่ากัน หากเป็นพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดยาเสพติดการทำงานของอาสาสมัครแรงงานเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก หนักใจ และอาจส่งผลที่ไม่ดีต่อตัวอาสาสมัครแรงงานได้ (ความถี่ในการพูดถึง 1 ครั้ง)</p>	<p>10. สร้างขวัญและกำลังใจให้กับอาสาสมัครแรงงาน เพื่อให้มั่นใจในการเสียสละทำหน้าที่ป้องกันปัญหาเสพติด อันจะส่งผลประโยชน์ต่อชุมชน อาจทำได้โดยการประกาศเกียรติคุณให้เป็นผู้ทำหน้าที่ป้องกันปัญหาเสพติดให้ประเทศชาติ หรือเพิ่มค่าตอบแทนในฐานะผู้ปฏิบัติหน้าที่ป้องกันยาเสพติด</p>

บทที่ 5

สรุปการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง ตามกรอบแนวคิด CIPP Model
2. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

วิธีสำหรับการดำเนินการศึกษาในครั้งนี้ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 54 คน ได้แก่ 1) แรงงานจังหวัดและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด ซึ่งเป็นบุคคลที่เข้าใจรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินโครงการ จำนวน 2 คน 2) อาสาสมัครแรงงานจังหวัดลำปาง โดยคัดเลือกแกนนำอาสาสมัครแรงงานระดับอำเภอ ซึ่งเป็นตัวแทนของอาสาสมัครแรงงานในพื้นที่ สามารถให้ข้อมูลในภาพรวมการดำเนินงานของอาสาสมัครแรงงานในพื้นที่ได้ จำนวน 13 อำเภอ ๆ ละ 1 คน รวม 13 คน 3) นายจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา คัดเลือกตัวแทนนายจ้างที่เคยได้รับการประชาสัมพันธ์จากอาสาสมัครแรงงาน และแสดงเจตจำนงเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันปัญหา ยาเสพติดในสถานประกอบการจากรายชื่อในระบบการรายงานข้อมูลระบบสารสนเทศยาเสพติดจังหวัด (NISPA) และสามารถให้ข้อมูลได้ ในพื้นที่ 13 อำเภอ ๆ ละ 1 คน รวม 13 คน 4) ลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา คัดเลือกตัวแทนลูกจ้างที่เคยได้รับการประชาสัมพันธ์จากอาสาสมัครแรงงาน และแสดงเจตจำนงเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันปัญหา ยาเสพติดในสถานประกอบการจากรายชื่อในระบบการรายงานข้อมูลระบบสารสนเทศยาเสพติดจังหวัด (NISPA) และสามารถให้ข้อมูลได้ ในพื้นที่ 13 อำเภอ ๆ ละ 1 คน รวม 13 คน และ 5) ตัวแทนแรงงานนอกระบบที่เคยได้รับการประชาสัมพันธ์จากอาสาสมัครแรงงาน และแสดงเจตจำนงเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันปัญหา ยาเสพติดในสถานประกอบการจากรายชื่อในระบบการรายงานข้อมูลระบบสารสนเทศยาเสพติดจังหวัด (NISPA) และสามารถให้ข้อมูลได้ ในพื้นที่ 13 อำเภอ ๆ ละ 1 คน รวม 13 คน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอโดยวิธีพรรณนา ผู้ศึกษาได้ทำการตรวจสอบข้อมูลและ

วิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์รวมรวมตรวจสอบข้อมูลดูความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์ร่วมกับเอกสารทางวิชาการเพื่อสรุปผลการประเมินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด ตามรูปแบบการประเมินผล CIPP Model ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Product) โดยใช้การนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนา สามารถสรุปการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. สรุปการศึกษา

จากการศึกษาการประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง สามารถสรุปผลการศึกษา ดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 54 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่ามากที่สุด รองลงมาคือ ระดับปริญญาตรี และระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปีมากที่สุด รองลงมา คือ อายุระหว่าง 31 - 40 ปี และอายุระหว่าง 41 -50 ปี กลุ่มตัวอย่างประเภทนายจ้าง ส่วนใหญ่ประกอบกิจการประเภทขายวัสดุ ก่อสร้าง ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ ปั้นน้ำมัน อู่ซ่อมรถ และร้านกาแฟ กลุ่มตัวอย่างประเภทลูกจ้าง ส่วนใหญ่ทำงานในตำแหน่งพนักงานขนส่งสินค้า พนักงานขาย คนงานเลี้ยงสัตว์ พนักงานปั๊ม พนักงานช่างกาแฟ ช่างซ่อมรถ และคนงานปั้นบล็อก กลุ่มตัวอย่างประเภทแรงงานนอกระบบ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย เกษตรกร และรับจ้างทั่วไป

1.2 ผลการประเมินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง สามารถนำเสนอตามกรอบแนวคิด CIPP Model ประกอบด้วย ด้านบริบท (Context Evaluation) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) และด้านผลผลิต (Product Evaluation) ดังนี้

1.2.1 ด้านบริบท (Context Evaluation)

1) ความสอดคล้องของโครงการกับนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนต่างๆ พบว่า โครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2563 -2565 แผนปฏิบัติการด้านแรงงาน (พ.ศ. 2563 - 2565) โดยกำหนดเป็นคู่มือ

แนวทางการดำเนินงานให้สำนักงานแรงงานจังหวัดดำเนินการ ผ่านโครงการอาสาสมัครแรงงาน ด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง ซึ่งแรงงานจังหวัดและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับแผนต่างๆ เพื่อสามารถนำมาขับเคลื่อนโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดในจังหวัดลำปางให้มีประสิทธิภาพ

2) *ความสอดคล้องกับปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม* พบว่า จังหวัดลำปางเป็นเส้นทางคมนาคมที่ผ่านไปยังจังหวัดต่างๆ จึงถูกใช้เป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติด สถานการณ์ยาเสพติดย้อนหลัง 5 ปี (ปี 2561 – 2565) พบว่า สถิติการจับกุมเพิ่มขึ้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยแรงงาน ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ผู้ใช้แรงงาน รับจ้าง เกษตรกร ผู้ว่างงาน ค้าขาย สถานการณ์ในหมู่บ้าน/ชุมชนพบว่ามีความเสี่ยงยาเสพติดมากขึ้น ปัจจุบันยาเสพติดสามารถหาซื้อได้ง่าย สามารถซื้อขายในรูปแบบออนไลน์ อีกทั้งยังมีราคาถูก ทำให้ผู้ที่อยากรู้ อยากลองสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย บางรายผันตัวเป็นผู้ค้า เนื่องจากสามารถขายได้ง่าย สร้างรายได้มากกว่าการทำงาน จากการที่ชุมชน/สังคมมีผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดส่งผลกระทบต่อตนเองในเรื่องของประสิทธิภาพการทำงาน สภาพเศรษฐกิจ และความปลอดภัยในสังคม ดังนั้น โครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง มีความสอดคล้องกับปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อมจังหวัดลำปาง เนื่องจากอาสาสมัครแรงงานซึ่งเป็นคนในพื้นที่โดยตรงสามารถทำงานเชิงรุก โดยรณรงค์ประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้แนวทางการป้องกันปัญหาเสพติดในกลุ่มนายจ้าง/ลูกจ้างสถานประกอบการขนาดเล็ก และกลุ่มแรงงานนอกระบบ

3) *ความชัดเจน เหมาะสม สอดคล้องของหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ* พบว่า หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ และกลุ่มเป้าหมายของโครงการมีความชัดเจนและสอดคล้องกัน ซึ่งช่วยให้แรงงานจังหวัด เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ สามารถทำความเข้าใจและนำไปถ่ายทอดให้กับอาสาสมัครแรงงานจังหวัดลำปางผ่านการอบรมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานและความรู้ด้านการป้องกันปัญหาเสพติด เพื่ออาสาสมัครแรงงานจะได้มีองค์ความรู้สำหรับลงพื้นที่รณรงค์ประชาสัมพันธ์การป้องกันปัญหาเสพติดให้กับนายจ้าง/ลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา และกลุ่มแรงงานนอกระบบในพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ

1.2.2 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)

1) *ด้านบุคลากร* พบว่า จำนวนอาสาสมัครแรงงาน 100 คนต่อพื้นที่ดำเนินการ 100 ตำบล (คิดเป็น 1 คนต่อ 1 ตำบล) ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด

2) *ด้านงบประมาณ* พบว่า งบประมาณที่ได้รับจัดสรรสำหรับโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง 5 ปีซ้อนหลัง (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 – 2565) มีจำนวนลดลง ถึงแม้ผลการดำเนินงานตามโครงการสามารถทำได้มากกว่าเป้าหมายที่กำหนด นั่นเป็นการสะท้อนถึงศักยภาพของสำนักงานแรงงานจังหวัดลำปางและอาสาสมัครแรงงานจังหวัดลำปาง แต่เมื่อพิจารณาเชิงลึกพบว่างบประมาณที่ได้รับจัดสรร ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานในพื้นที่ โดยเฉพาะงบประมาณในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ให้เพียงพอต่อการลงพื้นที่ของอาสาสมัครแรงงาน ค่าใช้จ่ายสำหรับอาสาสมัครแรงงานลงพื้นที่รณรงค์ประชาสัมพันธ์ทั่วทั้งตำบลซึ่งอาจอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งอาสาสมัครแรงงานต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทางโดยใช้งบประมาณส่วนตัว

3) *ด้านอาคารสถานที่* พบว่า อาคารสถานที่สำหรับดำเนินการมีความเหมาะสม ซึ่งประกอบด้วยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งดำเนินการในพื้นที่ของแต่ละอำเภอ ซึ่งสะดวกต่อการเดินทางของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งได้แก่ อาสาสมัครแรงงาน นายจ้าง ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบที่อยู่ในพื้นที่

4) *ด้านวัสดุ/อุปกรณ์/สื่อประชาสัมพันธ์* พบว่า สื่อประชาสัมพันธ์ไม่เพียงพอต่อการดำเนินโครงการ ควรสนับสนุนสื่อประชาสัมพันธ์ให้อาสาสมัครแรงงานนำไปเผยแพร่ในชุมชนอย่างทั่วถึง โดยที่สื่อประชาสัมพันธ์ควรมีความหลากหลาย สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ หรือมีความมั่นคงถาวร เนื่องจากสื่อประชาสัมพันธ์มีความสำคัญต่อการรณรงค์ป้องกันปัญหาเสพติดของอาสาสมัครแรงงาน จะส่งผลต่อการป้องกันปัญหาเสพติด

5) *ด้านระยะเวลา* พบว่า ระยะเวลาในการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง จำนวน 1 ปีงบประมาณ (12 เดือน) มีความเหมาะสม

1.2.3 ด้านกระบวนการ (Process Evaluation)

1) *การบริหารขับเคลื่อนโครงการในพื้นที่* พบว่า สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนให้กับสำนักงานแรงงานจังหวัดใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง โดยการกำหนดกิจกรรมเป้าหมาย วิธีการดำเนินงาน และระยะเวลาที่ชัดเจน นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านการป้องกันยาเสพติดให้กับอาสาสมัครแรงงานด้วยรูปแบบ 3 สร้างความดีป้องกันยาเสพติด ซึ่งประยุกต์จากกระบวนการดำเนินงานวงจรคุณภาพ (PDCA) นอกจากนี้สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปางมีการวางแผนการดำเนินงาน โดยจัดทำโครงการและแผนงานให้สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ ตลอดจนวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานและงบประมาณให้มีความเหมาะสม และเสนอต่อผู้บริหารให้ความเห็นชอบ และมีการจัดประชุมให้ความรู้อาสาสมัครแรงงานก่อนดำเนินงาน อาสาสมัครแรงงานมีการวางแผนการดำเนินงานในระดับ

อำเภอ โดยประชุมวางแผนกำหนดเป้าหมายในการลงพื้นที่เพื่อดำเนินการร่วมกันในพื้นที่เป้าหมายให้ครบทุกตำบล

2) *การดำเนินโครงการและระเบียบปฏิบัติ* พบว่า การดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปางส่วนใหญ่เป็นไปตามแผน บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ แม้ประสบปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 แต่มีการปรับแนวทาง วิธีการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย อาสาสมัครแรงงานลงพื้นที่รณรงค์/ประชาสัมพันธ์ เป็นการกระตุ้นให้สังคมตื่นตัว และสารให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดได้ แต่อาสาสมัครแรงงานที่ดำเนินงานตามโครงการมีจำนวนน้อย ยังไม่เป็นที่รู้จัก และควรปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้มีความน่าสนใจและเกิดผลลัพธ์มากขึ้น

3) *การกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงานและการรายงาน* พบว่า มีการติดตามผลการดำเนินงานของอาสาสมัครแรงงานระหว่างดำเนินโครงการ โดยแกนนำอาสาสมัครแรงงานระดับอำเภอกำกับติดตามผลการดำเนินงานของอาสาสมัครแรงงานระดับตำบล และสำนักงานแรงงานจังหวัดลำปางมีการกำกับติดตามผลการดำเนินงานของอาสาสมัครแรงงานผ่านการรายงานประจำเดือนและกลุ่ม Line และรวบรวมรายงานลงระบบ NISPA เป็นประจำทุกเดือน และมีการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ โดยการรวบรวมสรุปรายงานผลการดำเนินงานประจำปีให้สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานทราบเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ แต่การประเมินผลตามหลักวิชาการ กระทรวงแรงงานมีงบประมาณจำกัดไม่สามารถประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดทุกปี จากการวิเคราะห์ข้อมูล โครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปางยังไม่มีประเมินก่อนดำเนินการและการประเมินประสิทธิภาพ

1.2.4 ด้านผลผลิต (Product Evaluation)

1) *ผลการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ* พบว่า ผลการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ คือ โครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด ช่วยให้นายจ้าง ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบตระหนักถึงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เนื่องจากโครงการดำเนินงานผ่านอาสาสมัครแรงงานในพื้นที่ ทำให้กระจายความรู้ให้เข้าถึงในระดับจุลภาค ทำให้ทราบถึงสถานการณ์ยาเสพติด การแพร่ระบาดและโทษภัยของยาเสพติด ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการบำบัดรักษายาเสพติด และการให้โอกาสแก่ผู้เสพในการเข้าทำงานหรือให้โอกาสในการอยู่ในสังคม สร้างกระแสให้นายจ้าง ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด สร้างภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจ เข้าใจผู้ที่ตกเป็นทาสของยาเสพติดตลอดจนทำให้สถานประกอบการและชุมชน มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงครอบครัวและชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ซึ่งเป็นการป้องกันปัญหายาเสพติดระดับต้นทาง

2) ความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องต่อการดำเนินโครงการ ส่วนใหญ่มีความถึงพอใจ เนื่องจากได้รับความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปัญหายาเสพติด ได้สื่อประชาสัมพันธ์ที่สามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวัน มีช่องทางให้คุยกับหน่วยงานรัฐเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล อีกทั้ง อาสาสมัครแรงงานยังช่วยกระตุ้นให้มีการป้องกันปัญหายาเสพติดในสังคม

3) การรับรู้แนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการ ของนายจ้าง ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบ พบว่า รับรู้ช่องทางขอคำปรึกษา การแจ้งเบาะแส แนวทางการบำบัดรักษามากขึ้น และผลกระทบของการยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด แต่ถึงแม้จะทราบช่องทางมากขึ้นแต่ก็ไม่กล้าแจ้งเบาะแส เนื่องจากกลัวผลกระทบที่จะมาถึงตนเอง

4) ผลกระทบต่อสังคม พบว่า โครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด ส่งผลให้เกิดกลไกการขับเคลื่อนการป้องกันปัญหายาเสพติดในระดับพื้นที่ มีการช่วยกันสอดส่องดูแล ซึ่งกันและกันในสังคม เป็นการสร้างกระแสในชุมชน นายจ้าง ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ เห็นว่าโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดเป็นโครงการที่ส่งผลต่อสังคมได้เพียงเล็กน้อย ไม่ได้ช่วยให้ยาเสพติดหมดไป หรือน้อยลง ควรเน้นการปราบปรามให้จริงจัง เพื่อให้เกิดความเกรงกลัว ต่อกฎหมาย

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

2.1 การประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง ตามกรอบแนวคิด CIPP Model

2.1.1 ด้านบริบท (Context Evaluation) โครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปางมีความสอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับต่างๆ ร้อยเรียงจากแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2563 - 2565 แผนปฏิบัติการด้านแรงงาน (พ.ศ. 2563 - 2565) โดยกำหนดเป็นคู่มือแนวทางการดำเนินงานให้สำนักงานแรงงานจังหวัดดำเนินการ ผ่านโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง ซึ่งนโยบายจะเป็นตัวกำหนดการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1) *ความสอดคล้องกับสภาพปัญหาในพื้นที่จังหวัดลำปาง* โครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดมีความสอดคล้องกับปัญหาสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดลำปาง เนื่องจากจังหวัดลำปางมีสถานประกอบการขนาดเล็กและกลุ่มแรงงานนอกระบบจำนวนมาก โดยผู้ที่ใช้สารเสพติดส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยแรงงาน ส่งผลกระทบต่อปัญหาในการทำงาน ครอบครัว สังคมที่ไม่มีความปลอดภัย ควรเน้นการป้องกันปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในระดับต้นทาง ซึ่งโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดสามารถป้องกันในระดับพื้นที่ โดยอาสาสมัครแรงงานซึ่งเป็นคนในพื้นที่โดยตรง อีกทั้งยังเป็นการทำงานเชิงรุก สามารถสร้างการรับรู้แนวทางการป้องกันปัญหาเสพติดในสถานประกอบการขนาดเล็กได้ นายจ้าง ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบ ซึ่งการดำเนินงานป้องกันปัญหาเสพติดควรออกแบบแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในพื้นที่ เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพที่ดี

2) *หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ และกลุ่มเป้าหมายของโครงการ* มีความชัดเจนและสอดคล้องกัน ส่งผลต่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสำนักงานแรงงานจังหวัดลำปางสามารถทำความเข้าใจและถ่ายทอดให้กับอาสาสมัครแรงงานผ่านการอบรมชี้แจงแนวทางการป้องกันปัญหาเสพติดในสถานประกอบการ เพื่อนำไปปฏิบัติในพื้นที่ของตน

2.1.2 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ปัจจัยนำเข้าของโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง พบว่า *ด้านอาคารสถานที่ และระยะเวลา* มีความเหมาะสม แต่*ด้านบุคลากร* ไม่เพียงพอต่อการดำเนินโครงการ ซึ่งอาสาสมัครแรงงาน 1 คนรับผิดชอบพื้นที่ทั่วทั้งตำบล อาจทำให้ไม่สามารถลงพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากแต่ละพื้นที่ที่มีความห่างไกล *ด้านงบประมาณ* ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน ซึ่งได้รับงบประมาณสำหรับดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดน้อยลง ในขณะที่ผลการประเมินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดของสำนักงานแรงงานจังหวัด เมื่อปี 2560 ระบุว่างบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินการ ควรเพิ่มงบประมาณให้มากขึ้น แต่ไม่มีการเพิ่มงบประมาณตามผลการประเมินโครงการ สำนักงานแรงงานจังหวัดได้รับงบประมาณที่น้อยลงทุกปีเมื่อเทียบกับเป้าหมายที่กำหนด โดยงบประมาณที่จำเป็นต่อการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด คือ งบประมาณในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ค่าตอบแทนอาสาสมัครแรงงาน และค่าใช้จ่ายในการเดินทางของอาสาสมัครแรงงาน เนื่องจาก อาสาสมัครแรงงานต้องแบกรับค่าใช้จ่ายในการเดินทางด้วยตนเองเพื่อดำเนินงาน ให้บรรลุเป้าหมาย *ด้านวัสดุ/อุปกรณ์/สื่อประชาสัมพันธ์* พบว่าสื่อประชาสัมพันธ์ไม่เพียงพอต่อการรณรงค์/ประชาสัมพันธ์การป้องกันยาเสพติดในครบตามเป้าหมาย และพื้นที่ที่รับผิดชอบควรจัดสรรสื่อประชาสัมพันธ์ให้เพียงพอ และให้มีความหลากหลาย คงทนถาวร

การดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง ควรพิจารณาในการเพิ่มทรัพยากรทั้งด้านบุคคล งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอเหมาะสม เนื่องจากทรัพยากรในการสนับสนุนโครงการเป็นปัจจัยสำคัญที่จะขับเคลื่อนให้การดำเนินงานป้องกันปัญหาเสพติดในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา และกลุ่มแรงงานนอกระบบ ประสบผลสำเร็จ บรรลุตามวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพ

2.1.3 ด้านกระบวนการ (Process Evaluation)

1) การบริหารและขับเคลื่อนโครงการในพื้นที่ มีการวางแผนการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปางในระดับจังหวัด โดยสำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง วางแผนกิจกรรม ขั้นตอน วิธีการดำเนินงาน ระยะเวลา และงบประมาณที่ชัดเจน และในระดับพื้นที่ อาสาสมัครแรงงานมีการวางแผนร่วมกันในระดับอำเภอ เพื่อกำหนดเป้าหมายในการลงพื้นที่รณรงค์/ประชาสัมพันธ์ป้องกันปัญหาเสพติดร่วมกันให้ครบทุกตำบล และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านการป้องกันยาเสพติดในอาสาสมัครแรงงานด้วยรูปแบบ 3 สร้างความดีป้องกันยาเสพติด ซึ่งประยุกต์จากกระบวนการดำเนินงานวงจรคุณภาพ (PDCA) ซึ่งมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน และมีความเป็นวิชาการ

2) การดำเนินโครงการและระเบียบปฏิบัติ ผลการดำเนินโครงการเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด มีการเบิกจ่ายครบถ้วน แม้จะมีบางกิจกรรมที่ประสบสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แต่มีการปรับแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการดำเนินงานพบปัญหาอุปสรรค โดยนายจ้างบางรายไม่ให้ความร่วมมือกับอาสาสมัครแรงงาน เนื่องจากไม่ไว้วางใจ แต่การดำเนินงานของอาสาสมัครแรงงานช่วยสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวต่อการป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชน และสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับโทษภัยของยาเสพติด กฎหมายที่เกี่ยวข้อง การรณรงค์ให้ช่วยกันสอดส่องดูแลป้องกันความเสี่ยงในชุมชน การประชาสัมพันธ์ช่องทางการแจ้งเบาะแส และช่องทางการบำบัดรักษา ตลอดจนการสนับสนุนให้นายจ้างให้โอกาสลูกจ้างที่เสพยาเสพติดได้รับการบำบัดรักษา และรับกลับเข้าทำงาน นอกจากรณรงค์ป้องกันปัญหาเสพติด อาสาสมัครแรงงานยังให้บริการงานด้านแรงงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความคิดเห็นว่ากิจกรรมในการรณรงค์ป้องกันปัญหาเสพติดของอาสาสมัครแรงงานสร้างผลลัพธ์ต่อสังคมได้น้อย ควรปรับกิจกรรมโดยนำเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม และการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น การสุ่มตรวจสารเสพติดร่วมกับตำรวจหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับอนุญาต จากปัญหาที่นายจ้างไม่ให้ความร่วมมือ อาจมีการอบรมหลักการและเทคนิคการเข้าถึงสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมาและกลุ่มแรงงานนอกระบบให้กับอาสาสมัครแรงงาน เพื่อเพิ่มทักษะในการให้บริการของอาสาสมัครแรงงาน

3) การกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงานและการรายงาน พบว่าโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง มีการติดตามประเมินผลระหว่างดำเนินโครงการ โดยการติดตามประเมินผลในระดับพื้นที่ ดำเนินการโดยอาสาสมัครแรงงานแกนนำอำเภอ กำกับติดตามผลการดำเนินงานอาสาสมัครแรงงานระดับตำบล การประเมินผลในระดับจังหวัด ดำเนินการโดยสำนักงานแรงงานจังหวัดลำปางติดตามผลการดำเนินงานของอาสาสมัครแรงงานผ่านการรายงานผลประจำเดือน และกลุ่ม Line รวบรวมรายงานผลการดำเนินงานผ่านระบบที่กำหนดเป็นประจำทุกเดือน และการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ โดยสำนักงานแรงงานจังหวัดลำปางรวบรวมรายงานผลการดำเนินงานให้สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานทราบเมื่อดำเนินโครงการเสร็จสิ้น ซึ่งสำนักงานแรงงานควรเพิ่มการประเมินผลก่อนการดำเนินโครงการ โดยศึกษาสภาพแวดล้อมและความพร้อมของบุคลากร เครื่องมือ งบประมาณ และกระบวนการ ก่อนดำเนินโครงการ ตลอดจนปัญหา/อุปสรรค และความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น เพื่อปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้เหมาะสม และควรมีการประเมินประสิทธิภาพ ว่าเมื่อการดำเนินงานเสร็จสิ้น ผลลัพธ์ที่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ตระหนักถึงปัญหาของยาเสพติด และเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแรงงาน จาก การวิเคราะห์ข้อมูลยังไม่มี การประเมินว่าการรณรงค์ของอาสาสมัครแรงงานสร้างจิตสำนึกและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแรงงานในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมาและในกลุ่มแรงงานนอกระบบได้หรือไม่

2.1.4 ด้านผลผลิต (Product Evaluation)

1) ผลการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด ช่วยให้นายจ้าง ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบตระหนักถึงการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด เนื่องจากโครงการดำเนินงานผ่านอาสาสมัครแรงงานในพื้นที่ ทำให้กระจายความรู้ให้เข้าถึงในระดับจุลภาค ทำให้ทราบถึงสถานการณ์ยาเสพติด การแพร่ระบาดและโทษภัยของยาเสพติด ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการบำบัดรักษา ยาเสพติด และการให้โอกาสแก่ผู้เสพในการเข้าทำงานหรือให้โอกาสในการอยู่ในสังคม สร้างกระแสให้นายจ้าง ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด สร้างภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจ เข้าใจผู้ที่ตกเป็นทาสของยาเสพติด ตลอดจนทำให้สถานประกอบการและชุมชน มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงครอบครัวและชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ซึ่งเป็นการป้องกันปัญหา ยาเสพติดระดับต้นทาง ซึ่งการสร้างจิตสำนึกให้กับแรงงานเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันปัญหา ยาเสพติดอย่างยั่งยืน

2) ความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องต่อการดำเนินโครงการ นายจ้าง ลูกจ้าง ในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา และกลุ่มแรงงานนอกระบบ มีความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง เนื่องจากได้รับสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีข้อมูลช่องทางการแจ้งเบาะแสยาเสพติด การขอรับคำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหา ยาเสพติด อีกทั้งยังเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ และการลงพื้นที่ ของอาสาสมัครแรงงานซึ่งเป็นคนในชุมชน ช่วยให้เกิดการตื่นตัวในการป้องกันปัญหา ยาเสพติด โดยการปลูกจิตสำนึกจะช่วยให้สังคมช่วยเหลือกันในการสอดส่องดูแลซึ่งกันและกัน ในชุมชน เป็นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนไม่ให้มียาเสพติดเข้าไปในพื้นที่

3) การรับรู้แนวทางการป้องกันปัญหา ยาเสพติดในสถานประกอบการของ นายจ้าง/ลูกจ้าง/แรงงานนอกระบบ โครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดในสถาน ประกอบการช่วยให้กลุ่มเป้าหมายรู้แนวทางการการป้องกันปัญหา ยาเสพติดเพิ่มมากขึ้น เช่น กฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง แนวทางการป้องกันปัญหา ยาเสพติดในสถานประกอบการ วิธีการปฏิเสธ ไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ช่องทางการแจ้งเบาะแส และการขอรับการปรึกษาเกี่ยวกับปัญหา ยาเสพติด ถึงแม้กลุ่มเป้าหมายจะทราบช่องทางการแจ้งเบาะแสยาเสพติดในพื้นที่ แต่ไม่กล้าแจ้งเบาะแส และให้ข้อมูลเนื่องจากกลัวผลกระทบมาถึงตนเอง และไม่เชื่อมั่นในวิธีปฏิบัติของหน่วยปราบปราม ยาเสพติด อาจกลัวข้อมูลรั่วไหล ภาครัฐอาจต้องสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน โดยทำให้ประชาชนมี ความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อส่วนราชการ อาจประชาสัมพันธ์ช่องทางการแจ้งเบาะแสที่ไม่ระบุตัวตน ผู้แจ้งข้อมูล เน้นการปกปิดความลับ และการดำเนินการตรวจสอบและจับกุมผู้กระทำผิดตามที่ ประชาชนได้แจ้งเบาะแสไว้ทันที เพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าการแจ้งเบาะแสยาเสพติดเกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อ ชุมชนและปลอดภัยต่อผู้ให้ข้อมูล

4) ผลกระทบต่อสังคม โครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัด ลำปาง เป็นการป้องกันในระดับต้นทาง สามารถสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวต่อการป้องกัน ปัญหา ยาเสพติด สร้างผลกระทบที่ดีต่อชุมชนได้เพียงเล็กน้อย ไม่สามารถทำให้ยาเสพติดลดลงได้ เนื่องจากการปราบปรามและการดำเนินการตามกฎหมายไม่เคร่งครัด ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่ เกรงกลัวกฎหมาย และการซื้อขายยาเสพติดสามารถทำได้ง่าย มีราคาถูก ทำให้ยาเสพติดแพร่ระบาด ได้ง่าย ควรเน้นการปราบปรามและการลงโทษตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อให้ผู้กระทำความผิด เกรงกลัวต่อกฎหมาย

2.2 ปัญหาการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด

จากการศึกษาปัญหาของการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดพบว่า

- 1) โครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง เป็นการป้องกันในระดับต้นทาง ซึ่งไม่สามารถแก้ไขปัญหาเสพติดได้
- 2) งบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน อาสาสมัครแรงงานที่รับผิดชอบพื้นที่ตำบลที่กลุ่มเป้าหมายมีระยะทางที่ห่างไกล อาจต้องใช้งบประมาณส่วนตัวในการเดินทางไปดำเนินงานในแต่ละพื้นที่
- 3) จำนวนอาสาสมัครแรงงาน 1 คนรับผิดชอบพื้นที่ 1 ตำบล ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน
- 4) สื่อประชาสัมพันธ์ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน
- 5) นายจ้างสถานประกอบการบางแห่งไม่ไว้ใจให้อาสาสมัครแรงงานเข้าพื้นที่ เนื่องจากไม่ทราบว่าอาสาสมัครแรงงานคือใคร ไม่อยากเสียเวลาในการให้ข้อมูล ประกอบกับไม่เห็นความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติด
- 6) การลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ของอาสาสมัครแรงงานมีความยากลำบาก เนื่องจากพื้นที่เป้าหมายอยู่ห่างไกลกัน ต้องใช้เวลา และงบประมาณในการเดินทาง
- 7) กิจกรรมในการลงพื้นที่รณรงค์ประชาสัมพันธ์ป้องกันปัญหาเสพติดในสถานประกอบการและกลุ่มแรงงานไม่น่าสนใจ สร้างความตระหนักรู้ในชุมชนได้น้อย
- 8) นายจ้าง/ลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา และแรงงานนอกระบบไม่กล้าแจ้งเบาะแสยาเสพติดเนื่องจากกลัวข้อมูลที่อาจรั่วไหล ส่งผลต่อความปลอดภัยของตนเอง และกลัวจะได้รับผลกระทบในภายหลัง
- 9) โครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง มีข้อจำกัดของงบประมาณไม่สามารถติดตามประเมินผลโครงการประจำปี
- 10) อาสาสมัครแรงงานมองว่าการทำงานด้านยาเสพติดมีความเสี่ยง เนื่องจากเป็นการปฏิบัติงานที่มีลักษณะ 2 ด้าน ขึ้นอยู่กับมุมมองคนในชุมชน/พื้นที่ ซึ่งแต่ละบริบทของชุมชน/พื้นที่มีความแตกต่างกัน ทำให้การทำงานในพื้นที่ที่มีความยากง่ายไม่เท่ากัน หากเป็นพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดการทำงานของอาสาสมัครแรงงานเป็นไปด้วยความยากลำบาก หนักใจ และอาจส่งผลที่ไม่ดีต่อตัวอาสาสมัครแรงงานได้

3. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง ผู้ศึกษาได้สรุปข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาคั้งนี้

3.1.1 ภาครัฐควรบูรณาการทำงานร่วมกันในการปราบปรามยาเสพติด มุ่งเน้นนโยบายในการปราบปรามยาเสพติด และการบังคับใช้กฎหมายให้มีความเข้มงวด เพื่อที่ผู้กระทำความผิดจะได้เกรงกลัวไม่กล้าทำผิดกฎหมาย

3.1.2 ควรเพิ่มงบประมาณในการดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง งบประมาณในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ค่าตอบแทนอาสาสมัครแรงงาน และค่าใช้จ่ายในการเดินทางของอาสาสมัครแรงงาน

3.1.3 เพิ่มเครือข่ายอาสาสมัครแรงงานให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน

3.1.4 ควรจัดสรรสื่อประชาสัมพันธ์ให้เพียงพอต่อกลุ่มเป้าหมาย และออกแบบให้มีความหลากหลายมีความคงทนถาวร สามารถใช้งานในชีวิตประจำวันได้

3.1.5 อบรมอาสาสมัครแรงงานเกี่ยวกับหลักการและเทคนิคในการเข้าถึงสถานประกอบการและแรงงานนอกระบบ

3.1.6 ออกแบบกิจกรรมให้มีความน่าสนใจมากขึ้นโดยดึงความมีส่วนร่วมในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เช่น การรณรงค์ร่วมกับเยาวชนในพื้นที่ การสุ่มตรวจสถานประกอบการขนาดเล็กและแรงงานนอกระบบร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับอนุญาต

3.1.7 หน่วยงานราชการต้องสร้างภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือและน่าศรัทธาในระบบการทำงานที่มีความปลอดภัย สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้

3.1.8 เพิ่มงบประมาณในการประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปางทั้งก่อน ระหว่าง หลังดำเนินโครงการ และประเมินประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการ เพื่อปรับปรุงแก้ไขโครงการให้มีประสิทธิภาพและป้องกันปัญหาเสพติดในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา และแรงงานนอกระบบได้ดียิ่งขึ้น

3.1.9 สร้างขวัญและกำลังใจให้กับอาสาสมัครแรงงาน เพื่อให้มั่นใจในการเสียสละทำหน้าที่ป้องกันปัญหาเสพติด อันจะส่งผลประโยชน์ต่อชุมชน อาจทำได้โดยการประกาศเกียรติคุณให้เป็นผู้ทำหน้าที่ป้องกันปัญหาเสพติดให้ประเทศชาติ หรือเพิ่มค่าตอบแทนในฐานะผู้ปฏิบัติหน้าที่ป้องกันยาเสพติด

3.1.10 ถอดบทเรียนการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน ว่ามีการดำเนินงานอย่างไรจึงเป็นที่รู้จัก และมีผลการดำเนินงานที่โดดเด่น

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาโครงการเดียวกันในทุกจังหวัดเพื่อเปรียบเทียบเป็นภาพรวมระดับประเทศ

3.2.2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มแรงงานนอกระบบและผู้ว่างงาน เนื่องจากสถิติการบำบัดรักษาพบว่า กลุ่มอาชีพที่เข้ารับการรักษามากที่สุดเป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงาน รับจ้าง เกษตรกร และผู้ว่างงาน

3.2.3 ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการรับรู้และตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันปัญหายาเสพติดในกลุ่มแรงงาน เพื่อหารูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2561). “ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580”.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2560). “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564”.
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, สำนักงาน. (2563). “แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2563 - 2565”.
- จักษ์วัชร ศิริวรรณ. (2554). *ประเภทของการประเมินโครงการ gotoknow*. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/440830>.
- ปิยากร หวังมหาพร. (2556). พัฒนาการเชิงนโยบายอาสาสมัครไทย: จากความมั่นคงสู่การพัฒนาสังคม. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยศรีปทุม*, 43(5), 16-17
- พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง. (2555). *คู่มือการปฏิบัติงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.)*. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- พิศมัย ทองเที่ยง. (2562). การพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการด้วยหลักอริยสัจ 4. *วารสาร Mahidon R2R e-Journal*, 6(2), 18-31.
- ภรณ์วนาท เมฆวานิชย์. (2560). *กระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี* (งานนิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- บุษกร สุขแสน. (2556). *เอกสารประกอบการสอน วิชาการประเมินผลโครงการ Project Evaluation*. ศูนย์การศึกษาบึงกาฬ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- มูลนิธิสหพันธ์สันติภาพสากล (ประเทศไทย). (2560). *Peace Volunteer อาสาสมัครสันติภาพ*. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก http://www.upf.or.th/2010/index.php?option=com_content&view=article&id=263:project-peace-volunteer&catid=59:peace-volunteer.
- แรงงาน, กระทรวง. (2548). *คู่มืออาสาสมัครแรงงาน*. กรุงเทพฯ: ยูเนี่ยนอุลตราไวโอเล็ต.
- แรงงาน, กระทรวง. (2563). “แผนปฏิบัติการด้านแรงงาน (พ.ศ. 2563 - 2564) ฉบับทบทวน พ.ศ. 2564”.

- รัตน์ บัณฑิต. (2556). รูปแบบการประเมิน CIPP และ CIPPIEST มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนและ
ถูกต้องในการใช้. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 5(2), 10-23.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. สืบค้นเมื่อ
4 พฤศจิกายน 2564 จาก <https://dictionary.orst.go.th/>.
- ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดลำปาง (2561-2565). *รายงานการประชุม
คณะกรรมการศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดลำปาง
(ศอ.ปส.จ.ลำปาง)*. ศูนย์.
- ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดลำปาง. (2565). *สรุปสถานการณ์ปัญหา
ยาเสพติดของจังหวัดลำปาง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 – 2565*. ศูนย์.
- ศูนย์ทดสอบและประเมินเพื่อพัฒนาการศึกษาและวิชาชีพ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
(2562). *รูปแบบการประเมินโครงการ*. สืบค้นจาก https://webportal.bangkok.go.th/hesd/page/main/853/KM-กยล/1/info/158985/คู่มือผู้ใช้งานระบบหลังบ้าน_Bangkok-PORTAL.pdf.
- สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน. (2561). *สรุปผลการประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานด้าน
ยาเสพติด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ของสำนักงานแรงงานจังหวัด*. กรม.
- สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน. (2564). *คู่มือการปฏิบัติงานสำนักงานแรงงานจังหวัด ประจำปี
งบประมาณ พ.ศ. 2565*. กรม.
- สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง. (2565). *สถานการณ์ด้านแรงงานจังหวัดลำปาง ไตรมาส 2/2565*.
สำนักงาน.
- สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง. (2561). *สรุปผลการดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานด้าน
ยาเสพติด จังหวัดลำปาง*. สำนักงาน.
- สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง. (2562). *สรุปผลการดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานด้าน
ยาเสพติด จังหวัดลำปาง*. สำนักงาน.
- สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง. (2563). *สรุปผลการดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานด้าน
ยาเสพติด จังหวัดลำปาง*. สำนักงาน.
- สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง. (2564). *สรุปผลการดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานด้าน
ยาเสพติด จังหวัดลำปาง*. สำนักงาน.
- สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง. (2565). *สรุปผลการดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานด้าน
ยาเสพติด จังหวัดลำปาง*. สำนักงาน.

- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม. (2563). สถิติคดียาเสพติดของประเทศไทย. สืบค้นจาก <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoieYzA2ZDVlZjYtODAxZS00Y2Q1LWUwNGUtNzE3NzllODBkMTM1liwidCI6ImY2NGQzMTgzLTc2OTEtNGZjYi1hNWVmLTM5ZWJjMDgyYmZmOSIsImMiOjEwfQ%3D%3D>.
- โสภา แซ่ลี. (2558). การประเมินโครงการคืนครูให้นักเรียนโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, กาญจนบุรี.
- สรารุช อุทธิยัง. (2563). ประสิทธิภาพการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติในอำเภอปง จังหวัดพะเยา (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา.
- สุวรรณา ครวณูเชียงเพ็ชร. (2556). ความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานต่อโครงการองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ร่วมใจ ห่วงใยประชาชนประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (งานนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สมบัติ อ่างธัญวงศ์. (2560). นโยบายสาธารณะ: แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ (พิมพ์ครั้งที่ 29). คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- ส่วนป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแรงงาน กองป้องกันยาเสพติด สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม. (2559). คู่มืออาสาสมัครแรงงานในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด. กรุงเทพมหานคร.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

แบบสัมภาษณ์แรงงานจังหวัดและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ

เรื่อง การประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 ชื่อ.....นามสกุล.....

1.2 เพศ ชาย หญิง

1.3 อายุ..... ปี

1.4 ระดับการศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า

อนุปริญญาหรือเทียบเท่า ปริญญาตรี

ปริญญาโทหรือสูงกว่า อื่นๆ

1.5 ตำแหน่ง.....

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

ด้านบริบท

1. ท่านทราบถึงนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปัญหาภัยยาเสพติดมากน้อยเพียงใด

ไม่ทราบ เพราะ.....

ทราบ

หากท่านทราบ ช่วยบอกถึงรายละเอียดของนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนดังกล่าวว่ามีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

2. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับความสอดคล้องของโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด
นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนต่างๆ

ไม่เหมาะสม

เหมาะสม

ช่วยบอกถึงรายละเอียดว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. ท่านทราบถึงปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด สภาพเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมใน
พื้นที่จังหวัดลำปางมากน้อยเพียงใด

ไม่ทราบ เพราะ.....

ทราบ

หากท่านทราบ ช่วยบอกถึงรายละเอียดดังกล่าวว่ามีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

4. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับความสอดคล้องของโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดกับ
ปัญหาสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมในจังหวัดลำปาง

ไม่เหมาะสม

เหมาะสม

ช่วยบอกถึงรายละเอียดว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมอย่างไร

.....

.....

.....

.....

5. ท่านทราบแนวทางการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปางมากน้อยเพียงใด

ไม่ทราบ เพราะ.....

ทราบ

หากท่านทราบ ช่วยบอกถึงแนวทางดังกล่าวว่ามีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

6. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับความชัดเจน เหมาะสม ความสอดคล้องของหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด

ไม่เหมาะสม

เหมาะสม

ช่วยบอกถึงรายละเอียดว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ด้านปัจจัยนำเข้า

1. ท่านคิดว่าจำนวนบุคลากรทั้งเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครแรงงานที่ทำหน้าที่ดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดมีจำนวนเพียงพอหรือไม่

ไม่เพียงพอ

เพียงพอ

หากจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ ท่านต้องการให้มีจำนวนเท่าใด และทำหน้าที่อะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่างบประมาณที่ได้รับสำหรับดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปางเพียงพอหรือไม่

ไม่เพียงพอ

เพียงพอ

หากท่านคิดว่างบประมาณไม่เพียงพอ ท่านต้องการให้มีจำนวนเท่าใด และท่านจะใช้ทำอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าสถานที่ดำเนินโครงการมีความเหมาะสมหรือไม่

ไม่เหมาะสม

เหมาะสม

หากที่คิดว่าสถานที่ดำเนินการไม่เหมาะสม ท่านคิดว่าควรดำเนินโครงการที่ใด หรือปรับปรุงอย่างไร

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าวัสดุ อุปกรณ์ หรือสื่อประชาสัมพันธ์ที่ได้รับเพียงพอหรือไม่

ไม่เพียงพอ

เพียงพอ

หากท่านคิดว่าไม่เพียงพอ ท่านต้องการให้มีจำนวนเท่าใด และท่านจะใช้ทำอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าระยะเวลาที่ใช้ดำเนินโครงการมีความเหมาะสมหรือไม่

ไม่เหมาะสม

เหมาะสม

หากที่คิดว่าเป็นไม่เหมาะสม ท่านคิดว่าควรใช้ระยะเวลาเท่าไร

.....

.....

.....

.....

ด้านกระบวนการ

1. มีการเตรียมการวางแผนการดำเนินงานในโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปางหรือไม่

ไม่มี เพราะ.....

มี

หากมีการเตรียมการวางแผน มีการทำอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. กิจกรรมที่จัดขึ้นในโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง มีการดำเนินการอย่างไร และเป็นไปตามแผนที่วางไว้ เช่น การจัดกิจกรรม การใช้งบประมาณ ระยะเวลา เป้าหมายหรือไม่

เป็นไปตามแผน

ไม่เป็นไปตามแผน

หากไม่เป็นไปตามแผน มีเรื่องอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

3. มีการควบคุม กำกับ และติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการหรือไม่

ไม่มี เพราะ.....

มี

หากมีการควบคุม กำกับ และติดตามประเมินผล มีการดำเนินงานอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ด้านผลผลิต

1. สถานประกอบการ ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบ มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจังหวัดลำปางใช่หรือไม่

ไม่ใช่ เพราะ.....

ใช่

หากสถานประกอบการ ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบมีส่วนร่วมกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด มีส่วนร่วมอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. โครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดสามารถช่วยให้อาสาสมัครแรงงานจังหวัดลำปาง รณรงค์ให้ความรู้กับสถานประกอบการ ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบให้ตระหนักถึงปัญหาของยาเสพติดใช่หรือไม่

ไม่ใช่ เพราะ.....

ใช่

หากอาสาสมัครแรงงานสามารถให้ความรู้ได้ อาสาสมัครแรงงานมีการดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดส่งผลอย่างไรต่อสังคม

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

1) ท่านคิดว่าปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

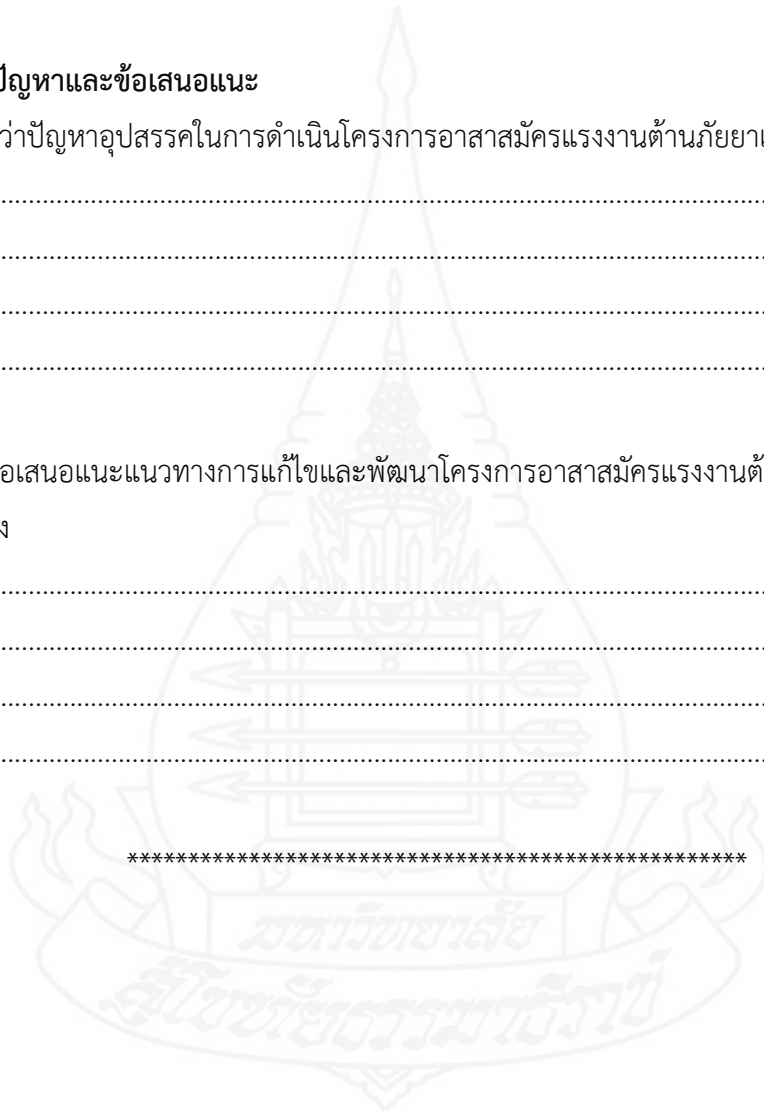
2) ท่านมีข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขและพัฒนาโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์อาสาสมัครแรงงาน

เรื่อง การประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 ชื่อ.....นามสกุล.....

1.2 เพศ ชาย หญิง

1.3 อายุ..... ปี

1.4 ระดับการศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า

อนุปริญญาหรือเทียบเท่า ปริญญาตรี

ปริญญาโทหรือสูงกว่า อื่นๆ

1.5 ตำแหน่ง.....

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

ด้านบริบท

1. ท่านทราบถึงนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดมากน้อยเพียงใด

ไม่ทราบ เพราะ.....

ทราบ

หากท่านทราบ ช่วยบอกถึงรายละเอียดของนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนดังกล่าวว่ามี

อะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

2. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับความสอดคล้องของโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติด
นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนต่างๆ

ไม่เหมาะสม

เหมาะสม

ช่วยบอกถึงรายละเอียดว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. ท่านทราบถึงปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด สภาพเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมใน
พื้นที่จังหวัดลำปางมากน้อยเพียงใด

ไม่ทราบ เพราะ.....

ทราบ

หากท่านทราบ ช่วยบอกถึงรายละเอียดดังกล่าวว่ามีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

4. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับความสอดคล้องของโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดกับ
ปัญหาสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมในจังหวัดลำปาง

ไม่เหมาะสม

เหมาะสม

ช่วยบอกถึงรายละเอียดว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมอย่างไร

.....

.....

.....

.....

5. ท่านทราบแนวทางการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปางมากน้อยเพียงใด

ไม่ทราบ เพราะ.....

ทราบ

หากท่านทราบ ช่วยบอกถึงแนวทางดังกล่าวว่ามีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

6. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับความชัดเจน เหมาะสม ความสอดคล้องของหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด

ไม่เหมาะสม

เหมาะสม

ช่วยบอกถึงรายละเอียดว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ด้านปัจจัยนำเข้า

1. ท่านคิดว่าจำนวนบุคลากรทั้งเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครแรงงานที่ทำหน้าที่ดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดมีจำนวนเพียงพอหรือไม่

ไม่เพียงพอ

เพียงพอ

หากจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ ท่านต้องการให้มีจำนวนเท่าใด และทำหน้าที่อะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่างบประมาณที่ได้รับสำหรับดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานต้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปางเพียงพอหรือไม่

ไม่เพียงพอ

เพียงพอ

หากท่านคิดว่างบประมาณไม่เพียงพอ ท่านต้องการให้มีจำนวนเท่าใด และท่านจะใช้ทำอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าสถานที่ดำเนินโครงการมีความเหมาะสมหรือไม่

ไม่เหมาะสม

เหมาะสม

หากที่คิดว่าสถานที่ดำเนินการไม่เหมาะสม ท่านคิดว่าควรดำเนินโครงการที่ใด หรือปรับปรุงอย่างไร

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าวัสดุ อุปกรณ์ หรือสื่อประชาสัมพันธ์ที่ได้รับเพียงพอหรือไม่

ไม่เพียงพอ

เพียงพอ

หากท่านคิดว่าไม่เพียงพอ ท่านต้องการให้มีจำนวนเท่าใด และท่านจะใช้ทำอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าระยะเวลาที่ใช้ดำเนินโครงการมีความเหมาะสมหรือไม่

ไม่เหมาะสม

เหมาะสม

หากที่คิดว่าเป็นไม่เหมาะสม ท่านคิดว่าควรใช้ระยะเวลาเท่าไร

.....

.....

.....

.....

ด้านกระบวนการ

1. มีการเตรียมการวางแผนการดำเนินงานในโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปางหรือไม่

ไม่มี เพราะ.....

มี

หากมีการเตรียมการวางแผน มีการทำอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. กิจกรรมที่จัดขึ้นในโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง มีการดำเนินการอย่างไร และเป็นไปตามแผนที่วางไว้ เช่น การจัดกิจกรรม การใช้งบประมาณ ระยะเวลา เป้าหมายหรือไม่

เป็นไปตามแผน

ไม่เป็นไปตามแผน

หากไม่เป็นไปตามแผน มีเรื่องอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

3. มีการควบคุม กำกับ และติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการหรือไม่

ไม่มี เพราะ.....

มี

หากมีการควบคุม กำกับ และติดตามประเมินผล มีการดำเนินงานอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ด้านผลผลิต

1. สถานประกอบการ ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบ มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจังหวัดลำปางใช่หรือไม่

ไม่ใช่ เพราะ.....

ใช่

หากสถานประกอบการ ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบมีส่วนร่วมกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด มีส่วนร่วมอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. โครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดสามารถช่วยให้อาสาสมัครแรงงานจังหวัดลำปาง รณรงค์ให้ความรู้กับสถานประกอบการ ลูกจ้าง และแรงงานนอกระบบให้ตระหนักถึงปัญหาของยาเสพติดใช่หรือไม่

ไม่ใช่ เพราะ.....

ใช่

หากอาสาสมัครแรงงานสามารถให้ความรู้ได้ อาสาสมัครแรงงานมีการดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดส่งผลอย่างไรต่อสังคม

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

1) ท่านคิดว่าปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

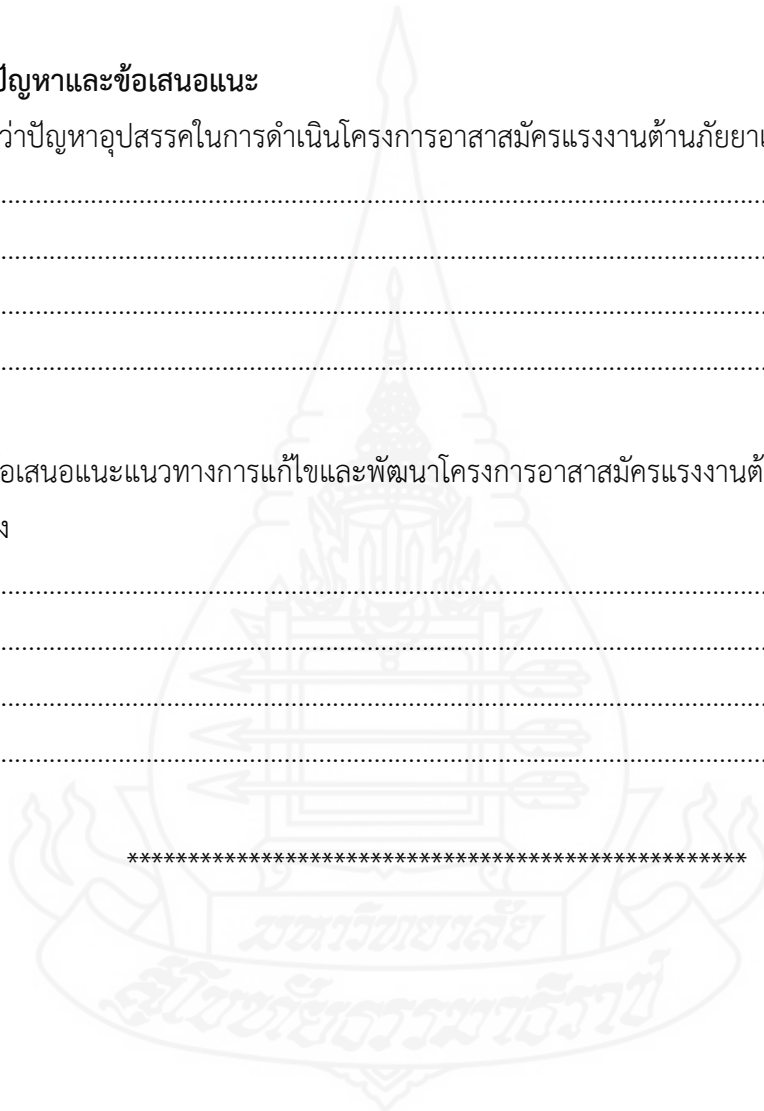
2) ท่านมีข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขและพัฒนาโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์ของนายจ้างสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา

เรื่อง การประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 เพศ ชาย หญิง

1.2 อายุ..... ปี

1.3 ระดับการศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า

อนุปริญญาหรือเทียบเท่า ปริญญาตรี

ปริญญาโทหรือสูงกว่า อื่นๆ

1.4 ประเภทกิจการ.....

1.5 จำนวนลูกจ้างที่อยู่ในความดูแล.....คน

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

1. ท่านทราบถึงปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด สภาพเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดลำปางมากน้อยเพียงใด

ไม่ทราบ เพราะ.....

ทราบ

หากท่านทราบ ช่วยบอกถึงรายละเอียดดังกล่าวว่ามีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

2. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับความสอดคล้องของโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดกับปัญหาสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมในจังหวัดลำปาง

ไม่เหมาะสม

เหมาะสม

ช่วยบอกถึงรายละเอียดว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด

.....

.....

.....

.....

4. ท่านมีความพึงพอใจต่อโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดหรือไม่ อย่างไร

ไม่พึงพอใจ

พึงพอใจ

ช่วยบอกถึงรายละเอียดดังกล่าวว่าพึงพอใจหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

5. ท่านรับทราบแนวทางการป้องกันปัญหาเสพติดในสถานประกอบการเพิ่มขึ้นหรือไม่

ไม่เพิ่มขึ้น

เพิ่มขึ้น

ช่วยบอกถึงรายละเอียดดังกล่าวว่า ทราบแนวทางการป้องกันเพิ่มขึ้นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

6. ท่านคิดว่าโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดส่งผลอย่างไรต่อสังคม

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

1) ท่านคิดว่าปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

2) ท่านมีข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขและพัฒนาโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์ของลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 10 คนลงมา

เรื่อง การประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 เพศ ชาย หญิง

1.2 อายุ..... ปี

1.3 ระดับการศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า

อนุปริญญาหรือเทียบเท่า ปริญญาตรี

ปริญญาโทหรือสูงกว่า อื่นๆ

1.4 ประเภทกิจการ.....

1.5 ตำแหน่ง.....

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

1. ท่านทราบถึงปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด สภาพเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดลำปางมากน้อยเพียงใด

ไม่ทราบ เพราะ.....

ทราบ

หากท่านทราบ ช่วยบอกถึงรายละเอียดดังกล่าวว่ามีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

2. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับความสอดคล้องของโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดกับปัญหาสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมในจังหวัดลำปาง

ไม่เหมาะสม

เหมาะสม

ช่วยบอกถึงรายละเอียดว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด

.....

.....

.....

.....

4. ท่านมีความพึงพอใจต่อโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดหรือไม่ อย่างไร

ไม่พึงพอใจ

พึงพอใจ

ช่วยบอกถึงรายละเอียดดังกล่าวว่าพึงพอใจหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

5. ท่านรับทราบแนวทางการป้องกันปัญหาเสพติดในสถานประกอบการเพิ่มขึ้นหรือไม่

ไม่เพิ่มขึ้น

เพิ่มขึ้น

ช่วยบอกถึงรายละเอียดดังกล่าวว่า ทราบแนวทางการป้องกันเพิ่มขึ้นอย่างไร

.....
.....
.....
.....

6. ท่านคิดว่าโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดส่งผลอย่างไรต่อสังคม

.....
.....
.....
.....

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

1) ท่านคิดว่าปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดมีอะไรบ้าง

.....
.....
.....
.....

2) ท่านมีข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขและพัฒนาโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด
อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....

แบบสัมภาษณ์ของแรงงานนอกระบบในจังหวัดลำปาง

เรื่อง การประเมินผลโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 เพศ ชาย หญิง

1.2 อายุ..... ปี

1.3 ระดับการศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า

อนุปริญญาหรือเทียบเท่า ปริญญาตรี

ปริญญาโทหรือสูงกว่า อื่นๆ

1.4 อาชีพ.....

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดจังหวัดลำปาง

1. ท่านทราบถึงปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด สภาพเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดลำปางมากน้อยเพียงใด

ไม่ทราบ เพราะ.....

ทราบ

หากท่านทราบ ช่วยบอกถึงรายละเอียดดังกล่าวว่ามีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

2. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับความสอดคล้องของโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดกับปัญหาสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมในจังหวัดลำปาง

ไม่เหมาะสม

เหมาะสม

ช่วยบอกถึงรายละเอียดว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการดำเนินงานโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติด

.....

.....

.....

.....

4. ท่านมีความพึงพอใจต่อโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดหรือไม่ อย่างไร

ไม่พึงพอใจ

พึงพอใจ

ช่วยบอกถึงรายละเอียดดังกล่าวว่าพึงพอใจหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

5. ท่านรับทราบแนวทางการป้องกันปัญหาเสพติดในสถานประกอบการเพิ่มขึ้นหรือไม่

ไม่เพิ่มขึ้น

เพิ่มขึ้น

ช่วยบอกถึงรายละเอียดดังกล่าวว่า ทราบแนวทางการป้องกันเพิ่มขึ้นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

6. ท่านคิดว่าโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดส่งผลอย่างไรต่อสังคม

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

1) ท่านคิดว่าปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

2) ท่านมีข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขและพัฒนาโครงการอาสาสมัครแรงงานด้านภัยยาเสพติดอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวธราพิตา ไชยวัง
วัน เดือน ปีเกิด	8 มีนาคม 2536
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (จิตวิทยา) มหาวิทยาลัยนเรศวร ปี 2558
สถานที่ทำงาน	สำนักงานแรงงานจังหวัดพะเยา อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
ตำแหน่ง	นักวิชาการแรงงานปฏิบัติการ

